

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΘ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1/15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 11

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμα Ἀκύλα τοῦ Ἀποστόλου. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριφδίου. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀνωτίου, Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας... — Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἐκκλησία καὶ Τυπογραφία. — Ἀρχιμ. Παντ. Καθρεπίδη, «Καὶ ἄφες ἡμῖν...». — Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Ἡ Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἀγιογραφίαν. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Εἰκόνες καὶ μηνύματα (1). — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀγαγιανού, Ἡ προσωπικότης τοῦ Πνευματικοῦ. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἡ ἀντιαιρετικὴ ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας. — Ἄνοιξι στὸν ἱεραποστολικὸ ἀγρὸ τῆς Κορέας. — Ἀναστ. Τίγκα, Τὰ μαρτύρια τῶν χριστιανῶν... — Φς, Τὸ βιβλίον. — Ἐπίκρια. — Ευαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδήσεις, Γεγονότα, Ἀξιοσημείωτα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθήναι.

ΜΝΗΜΗ ΑΚΥΛΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ (14 Ἰουλίου)

Ἡ Ἐκκλησία μας τὴν 14ῃ Ἰουλίου ἐορτάζει τὴν μνήμη Ἀκύλα τοῦ Ἀποστόλου. Τὸν ἴδιο τιμᾷ μαζί με τὴν σύζυγό του Πρίσκιλλαν τὴν 13ῃ Φεβρουαρίου (Ἀκύλα καὶ Πρίσκιλλης τῶν Ἀποστόλων). Καὶ οἱ δύο ἀνῆκαν στὸν εὐρύτερο κύκλο τῶν Ἀποστόλων καὶ διακρίθηκαν σὶ — με εὐρύτερη ἔννοια ἀποστολικῶ — ἔργο τῆς διαδόσεως τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἀπ. Παῦλος χαρακτηριστικῶς γράφει γι' αὐτοὺς σὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή: «Ἀσπάσασθε Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν, τοὺς συνεργούς μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστοῦμαι, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν» (Ρωμ. ισ' 4-5).

Ὁ Ἀκύλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα ἦλθαν ἀπὸ τὴν Ρώμη σὴν Κόρινθο. Ἐκεῖ, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν οἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων», ὁ Ἀπόστολος Παῦλος βρῆκε τὸν Ἰουδαῖο Ἀκύλα, πὸν καταγόταν ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ πὸν ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες εἶχε ἐλθεῖ ἀπὸ τὴν Ρώμη. Μαζί του ἦταν καὶ ἡ σύζυγός του Πρίσκιλλα. Ἦλθαν ἀπὸ τὴν Ἰταλία σὴν Κόρινθο, ἐπειδὴ ὁ Κλαύδιος, ὅπως πληροφορεῖ καὶ ὁ ἱστορικὸς Σουετιώνιος, εἶχε διατάξει νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν Ρώμη ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ Ἀπ. Παῦλος σὴν Κόρινθο ἦλθε καὶ ἔμεινε σὶ σπῆι τους καὶ ἐργαζόταν μαζί τους, ἐπειδὴ ἦταν ὁμοτέχνοι, «ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῆ τέχνης» (Πράξ. ιη' 1-3).

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ὠραιότερους καρπὸς τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τοῦ Ἀκύλα καὶ τῆς Πρίσκιλλας σὴν Ἐφεσο, ὅπου ἐπίσης τὸ ἐκλεκτὸ ζεῦγος μετέβη, ἦταν ὅτι οἱ δύο σύζυγοι κατήχησαν τὸν λόγιον «Ἀλεξανδρέα τῷ γένει» Ἰουδαῖο καὶ «δυνατὸν ἐν ταῖς γραφαῖς» Ἀπολλῶν, πὸν γνώριζε μόνον τὸ βάπτισμα καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὑπέδειξαν σ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν δρόμον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς σωτηρίας (Πράξ. ιη' 24-26).

Ἀμφοτέροι, πὸν ἦταν γνωστοὶ γιὰ τὴν «κατ' οἶκον ἐκκλησίαν» τῶν (Ρωμ. ισ' 5), ὑπέστησαν μαρτυρικὸν θάνατον καὶ προσέφεραν τὴν ζωὴ τους σποδῆ στὸν Ἀρχηγὸ τῆς πίστεως.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

6. ΒΑΤΦΟΡΟΙ

«Ἐλαβον τὰ θάια τῶν φοινίκων καὶ ἐξήλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῶ».

Ἐσείσθη πραγματικὰ ἡ πόλις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς εἰσόδου τοῦ Κυρίου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ὁ λαὸς εἶχε ζωηρὰν ἀκόμη τὴν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸ πρόσφατον θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου· καὶ ὁ θαυμασιμὸς τοῦ πλήθους ἐξέσπασε σὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐνδιαφέρον δι' Ἐκείνον ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀνίστα καὶ τοὺς νεκρούς. Τοῦ ἐπεφύλαξαν λοιπὸν ὑποδοχὴν λαμπράν. Ἄλλοι ἔσπευδαν νὰ θγάλουν τὰ ἐνδύματά των, διὰ νὰ τὰ στρώσουν στὸ πέρασιμά Του, ἄλλοι ἔκοβαν κλάδους δένδρων καὶ θάια τῶν φοινίκων καὶ τὰ ἔσειον κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως. Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ φωναὶ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νηπίων ἐκραυγάζαν μετὰ τοῦ πλήθους, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ προφητεία «ἐ κ σ τ ὀ μ α τ ο ς ν η π ῖ ω ν κ α ἰ θ η λ α ζ ὀ ν τ ω ν κ α τ η ρ τ ῖ σ ω α ἰ ν ο ν».

1. Ὑπῆρχον βέβαια καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἔδλεπαν μὲ καλὸ μάτι τὴν δημοτικότητα αὐτὴν τοῦ Κυρίου. Οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ἀπετέλουν ἓνα ἐχθρικὸν συγκρότημα ἐναντίον τοῦ Κυρίου, ὅταν εἶδαν πόσο ζωηρὰ τὸν ἐζητωκραυγάζε καὶ τὸν ἐπευφημοῦσε ὁ λαός, Τὸν ἐφθόνησαν, Τὸν ἐμίσησαν καὶ ἄρχισαν νὰ καταστρώουν σχέδια δολοφόνου. Ἄρχισαν νὰ συνομοτοῦν διὰ τὴν ἐξόντωσίν του. Ἐὰν μπορούσαν, τὴν ὥραν ἐκείνην θὰ Τὸν ἐξόντωναν. Οἱ δυστυχεῖς, δὲν ἤξεραν ποῖον εἶχαν ἀπέναντί τους! Τοὺς παρέσυρε τὸ ταπεινὸ σχῆμα μὲ τὸ ὁποῖον παρουσιάσθηκε μπροστά τους. Μὲ ὅλη τὴν ἀπλότητα ἐκάθητο εἰς ἓνα ὑπόζυγιον («ἐπὶ πύλου ὄνου»). Δὲν χρησιμοποιοῦε κανένα ἄρμα μεγαλοπρεπές ἢ τοῦλάχιστον κανένα ἵππον ὠραῖον, ἀλλὰ μίαν μικρὰν ὄνον. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπολογίζουσι τὴν θείαν Του δύναμιν ἐκεῖνοι

ποὺ ἄρχισαν νὰ ἐξυφαίνουσι σχέδια δολοφόνου ἐναντίον Του.

Ἀλήθεια, πόσες φορές συμβαίνει —εἰς τὴν θρησκευτικὴν σφαῖραν— οἱ ἄνθρωποι νὰ παρασύρονται ἀπὸ ἓνα ἄπλο καὶ ἀπέρηττο ἐξωτερικὸ φαινόμενον καὶ νὰ μὴ αἰσθάνωνται τὴν δύναμιν τῆς Θεότητος. Θὰ ἔπρεπε καὶ σήμερα ἐπικαίρως νὰ ὑπενθυμίσω σὲ κάθε μίαν ψυχὴ, πῶς θὰ μπορούσε νὰ κἀνῃ μίαν θαῖοφόρον πράγματι ὑποδοχὴν εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, τὸν δι' ἡμᾶς παθόντα καὶ ταφέντα. Τώρα τὴν Μεγ. Ἑβδομάδα ὁ κάθε Χριστιανὸς θὰ προσέλθῃ εἰς τὴν Θείαν Κοινωνίαν καὶ θ' ἀνοίξῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν Κύριον, διὰ νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς καρδίας του. Πρέπει ὅμως νὰ εἶναι θαῖοφόρος ἢ εἴσοδος αὐτῆ τοῦ Κυρίου εἰς τὰς ψυχὰς μας. Πῶς θὰ γίνῃ τοῦτο; Ἐὰν ἔχωμεν κατορθώσει οἱ Χριστιανοὶ νὰ νικήσωμεν καὶ τὰ ἐλαττώματά μας καὶ τὰς ἀδυναμίας μας, τότε μπορούμε σὰν νικηφόροι νὰ ὑψώσωμε τὰ θάια —σύμβολα τῆς πνευματικῆς μας νίκης— καὶ συμμετάσχωμεν στὴν θαῖοφόρον εἴσοδον τοῦ Κυρίου.

Πολλοὶ ὅμως Χριστιανοὶ παρασύρονται ἀπὸ τὴν ἀπλήν ἐξωτερικὴν μορφήν τῆς θείας Κοινωνίας καὶ δὲν αἰσθάνονται. Ποῖός εἰσέρχεται μέσα τους. Βλέπεις τὸ ἄγιον Πιστήριον καὶ τὸν λειτουργὸν ἱερέα νὰ σοῦ μεταδίδῃ τὴν θείαν Κοινωνίαν. Μὴ λησιμονῆς ὅμως ὅτι ὁ Αὐτὸς ὁ Κύριος σοῦ προσφέρεται ταπεινά. Ὅπως κατὰ τὴν εἴσοδόν Του στὰ Ἱεροσόλυμα, ἔτσι ταπεινά, σοῦ προσφέρεται καὶ τώρα. Ἐν τούτοις εἶναι ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός, εἶναι Αὐτὸς ποὺ ἐνώπιόν Του οἱ ἀγγελικὲς τάξεις, τὰ Χερουθὶμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ, στέκουν μὲ εὐλάβειαν καὶ ἀφοσίωσιν. Πρόσεχε λοιπὸν νὰ ἔχης συναίσθησιν Ποῖον παίρνεις μέσα σου καὶ ποῖον μέγα μυστήριον εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον σοῦ προσφέρεται. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ τονίσωμεν αὐτὸ σήμερα διὰ τὸν ἐξῆς λόγον· ἐπειδὴ δὲν μᾶς διακατέχει ἡ θαθεῖα συναίσθησις ὅτι τὴν στιγμὴν τῆς Θ. Κοινωνίας εἰσέρχεται μέσα μας Αὐτὸς ὁ Χριστός, ὁ Κύριός μας καὶ ὁ Θεὸς μας

γι' αὐτὸ προσέρχονται καὶ πολλοὶ ἀναξίως· βλέπουμε νὰ προσέρχονται εἰς τὸ Μυστήριον πολλοὶ Χριστιανοὶ τῶν ὁποίων ἡ συνείδησις καταμαρτυρεῖ ἐνοχλήν. Προσέρχονται ἀπλῶς ἀπὸ μίαν συνήθειαν, (διότι ἦλθαν οἱ ἅγιες ἡμέρες), χωρὶς κατανόησιν ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμήν εἰσέρχεται μέσα τους «π ὦ ρ κ α τ α ν α λ ἰ σ κ ο ν». Ὅταν δὲν ἔχει προηγηθῆ τὸ λουτρὸν τῆς ἐξομολογήσεως, ὅταν δὲν ἔχει πλυθῆ ἡ ψυχὴ διὰ τῆς μετανοίας, ὅταν δὲν ἔχωμεν εὐλημιμένην ἀπόφασιν νὰ πολεμήσωμεν ἐκεῖνα ποὺ μᾶς ἐνίκησαν ἕως τώρα, τότε πῶς θὰ ἀνοιξώμεν τὸ στόμα διὰ νὰ δεχθῶμεν τὸν Χριστόν; Ὑπὸ τοιαύτης συνθήκας δὲν εἶναι βαῖοφόρος ἡ εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς ψυχάς, ἀλλὰ εἴσοδος εἰς καρδίας ὅπως τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖνων ποὺ παρεσύρθησαν τότε ἀπὸ τὴν ταπεινὴν ἐμφάνισιν τοῦ Κυρίου καὶ ἔκρυβαν μέσα τους ὄχι ἀγαθὰς διαθέσεις. «Δ ο κ ι μ α ζ έ τ ω —λοιπὸν— ἄ ν θ ρ ω π ο ς ε α υ τ ὸ ν κ α ι ο ὄ τ ω ς ε κ τ ο ὦ ἄ ρ τ ο υ ε σ θ ι έ τ ω κ α ι ε κ τ ο ὦ π ο τ η ρ ἰ ο υ π ι ν έ τ ω».

2. Κατόπιν τῆς ἐπευφημίας ἐκείνης τοῦ πλήθους θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἡ κυριαρχία τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ θὰ ἦταν μόνιμος καὶ σταθερά. Τόσος ἐνθουσιασμός, τόση συγκίνησις, τόση δόνησις τοῦ πλήθους, καὶ ὅμως μέσα σὲ λίγες μέρες, πῶς ἐξητημίστη! Ἄς μεταφερθοῦμε πέντε ἡμέρες ἀργότερα. Τὰ ἴδια πλήθη εἶναι καὶ μὲ τοὺς ἴδιους ἀλλαλαγμοὺς φωνάζουν. Ἄλλ' ὅμως φωνάζουν «ἄ ρ ο ν, ἄ ρ ο ν, σ τ α ὕ ρ ω σ ο ν α ὕ τ ὶ ν». Ποῦ εἶναι τὰ «ὠ σ α ν ν ἄ»; Ποῦ τὸ «ε ὕ λ ο γ η μ έ ν ο ς ὁ ε ρ χ ὸ μ ε ν ο ς»; Τί ἔγιναν οἱ ἐνθουσιώδεις ἐκείνες ζητωκραυγές; Πῶς μετεδλήθη ὁ ἐνθουσιασμός εἰς ἔχθραν;

Ἄς αὐτὲς οἱ μεταπτώσεις! Πόσες φορές βλέπουμε καὶ τὸν ἑαυτὸν μας νὰ γκρεμίζεται γιὰ μιὰ στιγμή ἀπὸ τίς καλὲς ἀποφάσεις καὶ ἀπὸ τίς ἀνώτερες σχέψεις στὰ βορβορώδη τέλματα τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας. Κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος οἱ Χριστιανοὶ παρουσιάζουν ἐκδηλώσεις εὐλαθείας. Ἄλλὰ μόλις περάσῃ τὸ Πάσχα, πάλιν μεταστρέφονται οἱ διαθέσεις των πρὸς τὸ κακόν. Συχνὰ δὲ συμβαίνει κατὰ παρόμοιον, προκειμένου νὰ ἐτοιμασθῆ ὁ Χριστιανὸς διὰ τὴν θεῖαν Κοινωνίαν. Πρὸς στιγμήν μπορεῖ νὰ δίνη ὑποσχέσεις εἰς Θεὸν καὶ ἀνθρώπους καὶ εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι θὰ γίνῃ προσεκτικώτερος καὶ θὰ διορθωθῆ· καὶ δὲν παρέρχεται λίγος χρόνος καὶ λησμονεῖ τίς καλὲς ἀποφάσεις, καὶ ἀρχίζει πάλιν τὰ ἴδια, καὶ ὑποκύπτει σὲ ὑποχωρήσεις καὶ πτώσεις, ἐνίστε καὶ τὴν ἴδια ἡμέρα τῆς θείας Κοινωνίας.

Ἐπὶ τέλους, ἐὰν εἶναι ἀπὸ ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν,

πάλιν θὰ σηκωθῆ. Μὰ νὰ μὴ συμβαίη τὸ ἄλλο. Νὰ μὴ εἶναι δηλ. ἀπὸ ἀμέλειαν· νὰ μὴ εἶναι ἀπὸ ραθυμίαν· νὰ μὴ εἶναι ἀπὸ ἔλλειψιν ζήλου καὶ προσπαθείας. Δὲν εἶναι νοητὴ ἡ εὐμετάβολη ἐκείνη κατάστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνθυμούμεθα τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ τὴν θεῖαν Κοινωνίαν μόνον εἰς ὠρισμένες ἅγιες ἡμέρες, διὰ νὰ λησμονήσωμεν τὸν ἄλλον καιρὸν ὅλες τίς χριστιανικὲς μας ὑποχρεώσεις. Δὲν ἐπιτρέπεται αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις. Δὲν εἶναι σωστὴ αὐτὴ ἡ ἀνακολούθια, ἐνεκα τῆς ὁποίας γινόμεθα ἀνάξιοι τοῦ Χριστιανικοῦ ὀνόματος ποὺ μᾶς ἐδόθη ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου.

Ἀγαπητοί! Εἰσαγωγήν εἰς τὴν Μεγ. Ἑβδομάδα ἀποτελεῖ ἡ βαῖοφόρος εἴσοδος τοῦ Κυρίου στὰ Ἱεροσόλυμα. Εἰσαγωγή ἐπίκαιρος, διὰ νὰ παρακολουθήσωμε ἐν συνεχείᾳ τὸ θεῖο δρᾶμα τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἄς εὐτρεπίσωμεν τὰς ψυχὰς μας, ἄς θερμάνωμεν τὴν καρδιά μας μὲ ἀγάπην πρὸς τὸν δι' ἡμᾶς Παθόντα καὶ Ταφέντα, καὶ ἄς Τοῦ ἐτοιμάσωμεν εἴσοδον μὲ τὰ θάνα τῆς νίκης κατὰ τῶν παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἄς Τὸν συνοδεύσωμεν πρὸς τὸν Γολγοθᾶν, ἐτοιμοὶ νὰ μείνωμεν κοντὰ Του, ὅσο ἀνηφορικὸς ἂν εἶναι καὶ γιὰ μᾶς ὁ δρόμος τῆς ζωῆς, διὰ νὰ Τὸν ἔχωμεν ἐν μέσῳ ἡμῶν, νὰ μᾶς διδῇ τὴν εὐλογίαν Του καὶ τὴν θεῖαν Του χάριν καὶ ὅλα τὰ σωτήρια ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα ἀπέρρευσαν ἐκ τῆς σταυρικής θυσίας Του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

- ★ Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, ΑΘΩΟΣ (ἀπάντησις σὲ 56 ἐρείσματα τῆς ἀπιστίας).
- ★ Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνοῦ, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.
- ★ Καθηγ. Βλασίου Φειδᾶ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (1988 - 1988).
- ★ Ἐπικ. Καθηγ. Γ. Ἀντουράκη, Ο ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.
- ★ Καθηγ. Ἰωάννου Φουντούλη, ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ, τόμοι Α' καὶ Β'.

Ἐ π α ν ε κ δ ὀ σ ε ι ς

- ★ Ἀρχιμ. Ἐπιφ. Θεοδωροπούλου, ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ (μὲ ἐρμηνεία, Ε' ἔκδοσις).
- ★ Καθηγ. Στυλ. Παπαδοπούλου, Η ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ: Βασίλειος Καισαρείας (Β' ἔκδοσις).
- ★ Ἀρχιμ. Ν. Πρωτοπαπᾶ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΜΑΓΙΑ (Γ' ἔκδοσις).

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ*

Του Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου
καί Σιατιστής κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ὁ πλοῦτος, ὡς καὶ σήμερον, οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα παρεῖχεν εἰς τὸν κάτοχον αὐτοῦ πλείστα ὅσας ὠφελείας, μάλιστα δὲ εἰς τὸ γῆρας⁷¹, ἀλλ' ὁ ὑπερβολικὸς πλοῦτος περικλείει μυρίους κινδύνους καὶ πλείστα κοινωνικὰ κακά⁷². Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὅσον ὁ πῶθος τοῦ πλοῦτου εἶναι μεγαλύτερος τόσον μεγαλύτερα παρατηρεῖται ἢ κατάπτωσις τοῦ κόσμου τῶν ἠθικῶν ἀξιών: «Τοῦντεῦθεν τοίνυν, εἶπον, προϊόντες εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ χρηματίζεσθαι, ὅσῳ ἂν τοῦτο τιμώτερον ἡγῶνται, τοσοῦτ' ἀρετὴν ἀτιμιότεραν. ἢ οὐχ οὕτω πλοῦτου ἀρετὴ διέστηκεν, ὥσπερ ἐν πλάστιγγι ζυγοῦ κειμένου, ἐκατέρου ἀεὶ εἰς τὸνναντίον ρέποντος; Καὶ μάλ', ἔφη. Τιμωμένοι δὴ πλοῦτου ἐν πόλει καὶ τῶν πλουσίων, ἀτιμιότερα ἀρετὴ τε καὶ οἱ ἀγαθοί»⁷³.

Οἱ πλούσιοι εἰς πάσας τὰς ἐποχάς, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀμερόληπτος τῆς ἀνθρωπότητος μακρῶν ἱστορία καὶ ἐπικυροὶ ἢ προσωπικὴ πείρα, μισοῦνται ὑπὸ τῶν πτωχῶν⁷⁴, οἵτινες καὶ βίαια πολλάκις μέσα μετέρχονται προκειμένου νὰ θέσωσι χεῖρα ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν πλουσίων⁷⁵, μὴ δυνάμενοι δὲ διὰ τῆς βίας νὰ δλάψωσι κολακεύουν αὐτούς⁷⁶. Κατὰ τὸν Δ' π.Χ. αἰῶνα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ὀνομαστός ρήτωρ τῶν Ἀθηνῶν Ἰσοκράτης (436-338 π.Χ.), ἐπεκράτει μεγάλη περιφρόνησις τοῦ πλοῦτου πρὸς τὴν πενίαν καὶ ἀπροκάλυπτος ἔχθρα τῆς

πενίας πρὸς τὸν πλοῦτον: «οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας, ἤδιον ἂν εἰς τὴν θάλατταν τὰ σφέτερον αὐτῶν ἐκβάλοιεν ἢ τοῖς δεομένοις ἐπαρκέσειαν, οἱ δὲ καταδέεστερον πράττοντες (= οἱ πένητες) οὐδ' ἂν εὔρειν δέξαιτο μᾶλλον ἢ τὰ τῶν ἐχόντων ἀφελέσθαι· καταλύσαντες δὲ τὰς θυσίας ἐπὶ τῶν δωμῶν σφάττουσιν ἀλλήλους...»⁷⁷.

Ἐν τῇ Πολιτεῖα τοῦ Πλάτωνος ὁ πλοῦτος ἐπαινεῖται, ἐνφ' ἡ πενία περιφρονεῖται: «Ἐναντίον δὲ φιλονείκων καὶ φιλοσῆμων ἀνδρῶν, φιλοχρηματισταὶ καὶ φιλοχρήματοι τελευτῶντες ἐγένοντο· καὶ τὸν μὲν πλούσιον ἐπαινοῦσιν τε καὶ θαυμάζουσι, καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς ἄγουσι, τὸν δὲ πένητα ἀτιμάζουσι»⁷⁸. Ἡ πενία ταπεινοῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ ὠθεῖ τοῦτον εἰς τὴν ἐπιδίωξιν χρημάτων κατὰ τὸν αὐτὸν ἰδεολογικὴν φιλόσοφον: «καὶ ταπεινωθεὶς ὑπὸ πενίας, πρὸς χρηματισμὸν τραπέμενος, γλίσχωρ καὶ κατὰ μικρὸν φειδόμενος, καὶ ἐργαζόμενος, χρήματα συλλέγεται»⁷⁹. Ὁ Πλάτων ἀνεπιφύλακτως τάσσει ὑπὲρ τῆς μεσότητος καὶ εἰς τὰ περιουσιακὰ ἀγαθὰ, διότι ὁ ὑπέρογκος πλοῦτος γεννᾷ ἐμφύλιον πόλεμον, ἡ δὲ ὑπερβολικὴ πενία προκαλεῖ δουλείαν: «Ὡς δ' οὕτως ἢ τῶν χρημάτων καὶ κτημάτων κτήσις, καὶ τιμίσεως κατὰ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν ἔχει· τὰ μὲν ὑπέρογκα γὰρ ἐκάστων τούτων ἔχθρας καὶ στάσεις ἀπεργάζεται ταῖς πόλεσιν καὶ ἰδίᾳ, τὰ δ' ἐλλείποντα δουλείας ὡς τὸ πολὺ»⁸⁰. Κατὰ τὸν αὐτὸν φιλόσοφον, τὸν ἀναγκασθέντα ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφομένη Πολιτεῖα εἰς οὐδὲν σημεῖον τῆς γῆς ὑπάρχει ὡς πρότυπον ἀλλὰ μόνον ἐν οὐρανῷ: «Μανθάνω» ἔφη, ἐν ἡ νῦν διήλθομεν οἰκίζοντες πόλεις λέγεις, τῇ ἐν λόγοις κειμένη. ἐπεὶ γῆς γε οὐδαμῶς οἴμαι αὐτὴν εἶναι. Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, ἐν οὐρανῷ ἴσως παράδειγμα ἀνάκειται τῇ βουλομένῳ ὄραν, καὶ ὄρωνται, ἑαυτὸν κατοικίσειν. δια-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 181 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

71. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον I, 329e: «ἀλλ' ἡγεῖσθαι σε βράδιος τὸ γῆρας φέρειν, οὐ διὰ τὸν τρόπον, ἀλλὰ διὰ τὸ πολλὴν οὐσίαν κεκτήσθαι. τοῖς γὰρ πλουσίοις πολλὰ παραμύθια φασὶν εἶναι».

72. Τὰ ἐκ τοῦ πλοῦτου πηγάζοντα κατὰ ἡ κατὰ περιγράφει ὁ Ξενοφῶν πολλαχοῦ μὲν, ἰδιαίτατα δὲ εἰς τὸν Οἰκονομικόν, ΙΑ', 9 ἐξ., τὰ Ἀπομνημονεύματα, Α', 6 καὶ τὴν Κύρου Παιδείαν, Η', 3,35 ἐξ. Περὶ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς πενίας βλ. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον IV, 421e-422a: «... Τὰ ποῖα ταῦτα; Πλοῦτός τε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ πενία· ὡς τοῦ μὲν, τρυφὴν τε καὶ ἀργίαν καὶ νεωτερισμὸν ἐμποιοῦντος· τοῦ δὲ, ἀνελευθερίαν καὶ κακοεργίαν, πρὸς τῷ νεωτερισμῷ...». βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 111.

73. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον VIII, 550e-551a.

74. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον IV, 423a, βιβλίον VIII, 551a.

75. βλ. Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 111.

76. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον V, 465c: «... κολακείας τε πλουσίων πένητες...».

77. Ρήτορος Ἰσοκράτους, Ἀρχιδάμος 67-68. βλ. καὶ Ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίου Γ. Κόμπου, Ὁρθοπεδικὴ καὶ Κοσμητικὴ ἐξουσία κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην, σελ. 70, Ἀθήνα, 1969.

78. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον VIII, 551a.

79. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον VIII, 553c.

80. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Ε', 728e - 729a.

φέρει δὲ οὐδὲν εἶτέ που ἐστίν, εἶτε ἔσται. τὰ γὰρ ταύτης μόνης ἂν πράξειεν, ἄλλης δὲ οὐδεμᾶς.»⁸¹, ἡ κοινωνική ἰσορροπία δὲν στηρίζεται οὔτε εἰς τὸν μέγαν πλοῦτον οὔτε εἰς τὴν ὑπερβολικὴν πενίαν: «δεῖ γὰρ ἔν πόλει που, φαμέν, τῇ τοῦ μεγίστου νοσήματος οὐ μεθεξούση, ἢ διάστασιν ἢ στάσιν ὀρθότερον ἂν εἶη κεκλησθαι, μῆτε πενίαν τὴν χαλεπὴν ἐνεῖναι παρά τισιν τῶν πολιτῶν μῆτε αὐ πλοῦτον, ὡς ἀμφοτέρων τικόντων ταῦτα ἀμφοτέρα· νῦν οὖν ὅρον δεῖ τούτων ἑκατέρου τὸν νομοθέτην φράζειν.»⁸². Ὁ Πλάτων κατηγορηματικῶς ἀποφαίνεται ὅτι εἶναι ἀσυμβίβαστος ἡ ὑψηλὴ ἀρετὴ πρὸς τὸν μέγαν πλοῦτον: «ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφόρως καὶ πλούσιον εἶναι διαφερόντως ἀδύνατον.»⁸³, «ὥστε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθός, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλοῦσοι ἀγαθοί.»⁸⁴.

Καίτοι παρά πολλῶν λογίων τῆς τε ἀρχαιότητος καὶ τῶν μετέπειτα ἐποχῶν, ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐπεσημάνθη καὶ προσηκόντως ὑπεγραμμίσθη ἡ ὀλεθριότης τοῦ πλοῦτου, ἐν τούτοις, ὡς καὶ ὁ Πλάτων πάνυ εὐστόχως σημειοῖ, ἀείποτε πάντων ὑπῆρξεν ἀκόρεστος ἡ ἐπιθυμία τῆς κτήσεως πλοῦτου. Ὁ πλοῦτος ἐθεωρεῖτο τὸ πρῶτον τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας καὶ ἀπὸ τοῦς θαρβάρους: «τοῦτο δ' ἐστὶν μάλιστα ἐνταῦθα οὐ πλειστός τε καὶ ἰσχυρότατος ζῆμρος ὢν τυγχάνει τοῖς πολλοῖς, ἢ τῶν χρημάτων τῆς ἀπλήρητου καὶ ἀπείρου κτήσεως ἔρωτας μυρίους ἐντίκτουςα δύναμις διὰ φύσιν τε καὶ ἀπαιδευσίαν τὴν κακὴν. τῆς δὲ ἀπαιδευσίας ἡ τοῦ κακῶς ἐπαινεῖσθαι πλοῦ-

τον αἰτία φήμη πρὸς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ θαρβάρων· πρῶτον γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτὸ προακρίνοντες, τρίτον ὃν, τοὺς τ' ἐπιγιγνομένους λωδῶνται καὶ ἐστούς.»⁸⁵. Ἡ ὑπερβολικὴ συσσώρευσις πλοῦτου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπελαμιβάνετο ὡς ἀντικατακοινωνική, τούτου δ' ἔνεκα ὁ μέγας τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης Σόλων (639-559 π.Χ.), διὰ τῶν περιφήμων νόμων αὐτοῦ ἐπέβαλε τὴν σεισάχθειαν, ἦτοι τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν χρεῶν καὶ τὴν δικαιότεραν κατανομήν τῶν βιοτικῶν ἀγαθῶν. Ὁ πλοῦτος καὶ δὴ ὁ ὑπέριμετρος οὐδεμίαν εὐδαιμονίαν προσφέρει εἰς τὸν κάτοχον αὐτοῦ⁸⁶, τὸναντίον μάλιστα αἰτία διαφθορᾶς καὶ ἀναισχυντίας ἀποδαίνει ὁ μὲν πλοῦτος μὲ τὴν τρυφηλότητα, ἡ δὲ πενία μὲ τὰ παντοῖα θάσανα: «Καὶ δὴ καὶ νῦν ἡ τούτων καὶ περὶ ταῦτά ἐστιν πρὸς δύο μάχη, πενίαν καὶ πλοῦτον, τὸν μὲν ψυχὴν διεφθορῶσα τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων, τὴν δὲ λύπαις προτετραμμένην εἰς ἀναισχυντίαν αὐτήν.»⁸⁷.

Παρά τοῦ Πλάτωνος ἀποδοκιμάζεται ὁ δ' ἀνεπίμων μέσων κτηθεὶς πλοῦτος, ὅστις γενναῖα φοβερὰς τὰς τύψεις τοῦ συνειδέτος, οὐδέποτε δὲ ὁ ἄδικος πλούσιος εἰρηνεῖ ἐν ἑαυτῷ καὶ κυρίως, ὅταν αἰσθάνηται τὸν ἀναπόφευκτον δι' ὅλους θάνατον ἐπικείμενον κατατρυχεῖται ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἀναποδόσεως ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ: «... ἐπειδὴν τις ἐγγύς ἢ τοῦ οἴεσθαι τελευτήσῃν, εἰσέρχεται αὐτῷ δέος καὶ φροντίς περὶ ὧν ἔμπροσθεν οὐκ εἰσῆει. οἷτε γὰρ λεγόμενοι μῦθοι περὶ τῶν ἐν ἄδου, ὡς τὸν ἐνθάδε ἀδικήσαντα δεῖ ἐκεῖ διδόναι δίκην, καταγελῶμενοι τέως, τότε δὴ στρέφουσιν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, μὴ ἀληθεῖς ὄσι. καὶ αὐτός, ἦτοι ὑπὸ τῆς τοῦ γήρωσ ἀσθενείας, ἢ καὶ ὡσπερ ἤδη ἐγγυτέρω ὢν τῶν ἐκεῖ, μᾶλλον τι καθορᾷ αὐτά. ὑποψίας δ' οὖν καὶ δειμάτος μεστός γίνεται· καὶ ἀναλογίζεται ἤδη καὶ σκοπεῖ εἰ τινὰ τι ἠδίκησεν. ὁ μὲν οὖν εὐρίσκων ἑαυτοῦ ἐν τῇ βίῃ πολλὰ ἀδικήματα, καὶ ἐκ τῶν ὑπῶν, ὡσπερ οἱ παῖδες, θαμὰ ἐγειρόμενος, δειμαίνει, καὶ ζῆ μετὰ κακῆς ἐλπίδος.»⁸⁸. Ὁ δὲ ἐντίμων μέσων κτώμενος πλοῦτος καθιστᾷ τὸν κάτοχον τούτου ὄντως εὐδαίμονα⁸⁹, ὁ δὲ τοιοῦτος πλοῦτος ἀ-

81. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον ΙΧ, 592ab. Περὶ Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον ΙΙΙ, 683e - 684a, ἐνθα ὑπάρχει φανερός ὑπαντιγμός ἀποδοκιμασίας τῆς ἰδεώδους Πολιτείας: «Οὐκοῦν νῦν δὴ μᾶλλον βεβαιωσόμεθα τὸ τοιοῦτον περιττόν ἔργον γὰρ ἔργος γενομένοισι, ὡς εἴκεν, ἐπὶ τὸν αὐτὸν λόγον ἐληλύθαμεν, ὥστε οὐ περὶ κενόν τι ζητήσομεν τὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ γεγονός τε καὶ ἔχον ἀλήθειαν». Περὶ καὶ τὸν ἀνώνυμον τοῦ Γ' μ.Χ. ἀίδωνος Γραμματικῶν τὸν εἰς πλατωνικὸν ὕφος συντάξαντα φιλοσοφικὸν τινα διάλογον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀξίολχος», ὁ ὁποῖος λέγει τὰ ἑξῆς ἐντυπωσιακά: «ὄσοις μὲν οὖν ἐν τῷ ζῆν δαίμων ἀγαθὸς ἐπέπνευσεν, εἰς τὸν τῶν εὐσεβῶν χάρον οἰκίζονται, ἐνθα ἄφθονοι μὲν ὦραι παγκράπου γονῆς βρούουσιν, πηγαὶ δὲ ὑδάτων καθαρῶν ρέουσιν, παντοῖοι δὲ λειμώνες ἄνθεσι ποικίλοις ἐαρίζομενοι, διατριβαὶ δὲ φιλοσόφων καὶ θέατρα ποιητῶν καὶ κύκλιοι χοροὶ καὶ μουσικὰ ἀκούσματα, συμπόσια τε εὐμελῆ καὶ εἰλαπῖναι αὐτοχορήγητοι, καὶ ἀκήρατος ἀλυπία καὶ ἡδέια διαίτα· οὔτε γὰρ χεῖμα σφοδρὸν οὔτε θάλλπος ἐγγίγνεται, ἀλλ' εὐκρατος ἀῆρ χεῖται ἀπαλαῖς ἡλίου ἀκτίσιν ἀνακινούμενος· ἐνταῦθα τοῖς μεμνημένοις ἐστὶν τις προεδρία· καὶ τὰς ὄσιους ἀγιστείας κἀκείσε συντελοῦσιν». Ψευδοπλάτωνος Ἀξίολχος 371cd, Ε' τόμος τῆς ἐν Ὁξφόρδῃ Στ' ἐκδόσεως 1952 τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος ὑπὸ Joannes Burnet. Ὁ «Ἀξίολχος» ἀπεδόθη ἐσφαλμένως εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀρχαίας ἰδεαλιστικῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας Πλάτωνα, μέχρι δὲ σήμερον συνεκδίδεται καὶ οὕτως μετὰ τῶν ἄλλων γνησίων καὶ νόθων ἔργων τοῦ Πλάτωνος. Βλ. καὶ Ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίου Γ. Κόμπου, ἐνθ. ἀν., σελ. 59-60.

82. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Ε', 744d.

83. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Ε', 743a.

84. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Ε', 743c.

85. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Θ', 870ab.

86. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Ε', 743a: «εἰ δ' ἐστὶν τοῦτο οὕτως ἔχον, οὐκ ἂν ἔγωγε αὐτοῖς ποτε συγχαροίην τὸν πλοῦτον εὐδαίμονα γίνεσθαι μὴ καὶ ἀγαθὸν ὄντα». Βιβλίον Θ', 870b: «... διδάσκαλος οὖν ἂν ὁ λόγος οὗτος γίνοιτο ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν καὶ σωφρόνως». Βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἀν., σελ. 111-112.

87. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον ΙΑ', 919b.

88. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον Γ', 330 de. Βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἀν. σελ. 111-112.

89. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Θ', 870b: «... διδάσκαλος οὖν ἂν ὁ λόγος οὗτος γίνοιτο ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν καὶ σωφρόνως».

ποδαίνει ισχυρόν μέσον δράσεως: «Πλούτος: ἀρετή γάρ κτήσεως και ποιητικὸν πολλῶν.»⁹⁰. Ἄλλ' ὁ ὑπεράγαν πλούσιος εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι ἀγαθός, διότι, ὡς και ἀνωτέρω ἐλέχθη, εἶναι ἀσυμπίθαστος ἡ ὑψηλὴ ἀρετὴ πρὸς τὸν μέγαν πλούτον: «Ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφόρως και πλούσιον εἶναι διαφερόντως ἀδύνατον.»⁹¹. Ἡ ὑπέρμετρος κτήσις πλούτου καθίσταται δυνατὴ μόνον διὰ μέσων δικαίων και ἀδίκων. Ἡ διὰ τοῦ τρόπου τούτου κτήσις πλούτου, κατὰ τὸν Πλάτωνα, εἶναι διπλασία τῆς διὰ δικαίου μόνου τρόπου κτήσεως, ἐὰν δὲ τυγχάνῃ ὁ μετερχόμενος ἀνέντιμα μέσα πρὸς πλουτισμὸν νὰ εἶναι και φειδωλὸς καθίσταται πλουσιώτερος. Ἐνῶ ὁ διὰ δικαίων μέσων μόνον κτώμενος πλούτος και δικαίως ἀναλισκόμενος, κτᾶται κατὰ τὸ ἥμισυ ὀλιγώτερον και δαπανᾶται διπλασίως, οὐδέποτε δὲ δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον πλούσιον. Ὅθεν οἱ δι' ἀδίκων μέσων ὑπερμέτρως πλουτοῦντες δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀγαθοί: «... Ὅτι, φαῖμεν ἄν, ἥ τε ἐκ δικαίου και ἀδίκου κτήσις πλέον ἢ διπλασία ἐστὶν τῆς ἐκ τοῦ δικαίου μόνου, τὰ τε ἀναλώματα μῆτε καλῶς μῆτε αἰσχυρῶς ἐθέλοντα ἀναλίσκεσθαι τῶν καλῶν και εἰς καλὰ ἐθελόντων δαπανᾶσθαι διπλασίῳ ἐλάττονα: οὐκ οὖν ποτὲ ἄν τῶν ἐκ διπλασίων μὲν κτημάτων, ἡμίσεων δὲ ἀναλωμάτων ὁ τὰ ἐναντία τούτων πράττων γένοιτ' ἄν πλουσιώτερος. ἔστιν δὲ ὁ μὲν ἀγαθὸς τούτων, ὁ δὲ οὐ κακὸς ὅταν ἢ φειδωλός, ποτὲ δὲ ποτε και πάγκρατος, ἀγαθὸς δὲ, ὅπερ εἴρηται τὰ νῦν, οὐδέποτε. ὁ μὲν γὰρ δικαίως και ἀδίκως λαμβάνων και μῆτε δικαίως μῆτε ἀδίκως ἀναλίσκων πλούσιος, ὅταν και φειδωλὸς ἦ, ὁ δὲ πάγκρατος, ὡς τὰ πολλὰ ὦν ἄσωτος, μάλα πέννης: ὁ δὲ ἀναλίσκων τε εἰς τὰ καλὰ και κτώμενος ἐκ τῶν δικαίων μόνου οὐτ' ἄν διαφέρων πλούτῳ ραδίως ἄν ποτε γένοιτο οὐδ' αὖ σφόδρα πέννης. ὥστε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθός, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί: εἰ δὲ μὴ ἀγαθοί, οὐδὲ εὐδαίμονες.»⁹².

Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὁ πλούτος ὑπάρχει χάριν τοῦ σώματος, τὸ δὲ σῶμα χάριν τῆς ψυχῆς. Ἐπειδὴ τὸ σῶμα και ἡ ψυχὴ εἶναι ἀγαθὰ, ὁ πλούτος ὅστις ἐπλάσθη χάριν τοῦ σώματος και τῆς ψυχῆς, πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ τρίτον κατὰ σειράν ἀγαθόν. Ἐπομένως ὁ ἐφιέμενος εὐτυχίας ὀφείλει ὅπως μὴ ἐπιζητῇ τὸν πλούτον ἢ μᾶλλον νὰ πλουτῇ «δικαίως και σωφρόνως»: «τὸ γὰρ ἀληθὲς λέγεσθαι περὶ τοῦ πλούτου κατὰ πόλεις πάσας πάντων κάλλιστον και ἄριστον, ὡς ἔνεκα σώματός ἐστι, και σῶμα ψυχῆς ἔνεκα ἀγαθῶν μὲν

οὖν ὄντων ὦν ἔνεκα ὁ πλούτος εἶναι πέφυκε, τρίτον ἄν εἶη μετὰ σώματος ἀρετὴν και ψυχῆς. διδάσκαλος οὖν ἄν ὁ λόγος οὗτος γίγνοιτο ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν και σωφρόνως.»⁹³. Ὁ μέγας πλούτος γενεᾷ τρυφήν, ἀργίαν και ἐπιθυμίαν δι' ἀνατροπᾶς, ἢ δὲ ὑπέρμετρος πενία ἀνατρεπτικὴν διάθεσιν, ἠθικὴν κατὰπτωσιν και ἐπιδεινωσιν τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ἐργασίας: «... ὡς τοῦ μὲν, τρυφήν τε και ἀργίαν και νεωτερισμὸν τοῦ δὲ, ἀνελευθερίαν και κακοεργίαν, πρὸς τῇ νεωτερισμῷ.»⁹⁴. Κατὰ τὸν εἰρημένον φιλόσοφον ὁ πλούσιος ἐκτός τοῦ ὅτι οὐδὲν συνεισφέρει εἰς τὴν κοινὴν τῆς πόλεως προκοπὴν και εὐημερίαν, ἀλλά, τὸ και ἀπανθρωπότερον, ἀποζῆ ὡς ἄλλος κηφήν ἐκ τοῦ μόχθου τῶν πολλῶν⁹⁵. Οἱ πλούσιοι οὐδεμίαν δυσφορίαν αἰσθάνονται εἰς τὴν διάπραξιν κακοθητιῶν ἐπικερδῶν: «Τοῦτο μὲν ἔν και ταύτην μίαν αἰτίαν χρὴ φάναι τοῦ μῆτε τοῦτο μῆτε ἄλλο μὴδὲν καλὸν ἀγαθὸν ἐθέλειν ἐπιτήδευμα πόλιν σπουδάζειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ τε και ἀργύρου ἀπληστίαν πᾶσαν μὲν τέχνην και μηχανήν, καλλίω τε και ἀσχημονεστέραν, ἐθέλειν ὑπομένειν πάντα ἄνδρα, εἰ μέλλει πλούσιος ἔσεσθαι, και πράξιν πράττειν ὅσιόν τε και ἀνόσιον και πάντως αἰσχυρὰν, μὴδὲν δυσχεραίνοντα, ἐὰν μόνον ἔχη δύναμιν καθάπερ θηρίῳ τοῦ φαγεῖν παντοδαπὰ και ποιεῖν ὡσούτως και ἀφροδισίων πᾶσαν πάντως παρασχεῖν πληρομήν.»⁹⁶. Ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ἐκφράζει τὴν πικρίαν αὐτοῦ, διότι ἡ κοινωνία ἐπαινεῖ και θαυμάζει και ὑψοῖ εἰς τὰ ὑπατα ἀξιώματα τὸν πλούσιον, ἐνῶ τὸν πένητα τοῦναντίον περιφρονεῖ: «και τὸν μὲν πλούσιον ἐπαινοῦσί τε και θαυμάζουσι, και εἰς τὰς ἀρχὰς ἄγουσι, τὸν δὲ πένητα ἀτιμάζουσι.»⁹⁷. Ἡ ἄνισος κατανομή τῶν ὀλικῶν ἀγαθῶν δημιουργεῖ δύο πόλεις, τὴν τῶν πένητων και τὴν τῶν πλουσίων. Ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ζῶντες πλούσιοι και πτωχοὶ ἢ μία τάξις σχεδιάζει τὴν ἐξολόθρευσιν τῆς ἄλλης: «... τὸ μὴ μίαν ἀλλὰ δύο ἀνάγκην εἶναι τὴν τοιαύτην πόλιν τὴν μὲν, πένητων τὴν δὲ, πλουσίων οἰκοῦντας ἐν τῇ αὐτῇ, ἀεὶ ἐπιβουλεύοντας ἀλλήλοισι.»⁹⁸. Εἰς τὸ αὐτὸ περισπούδαστον ἔργον τοῦ ὁ θεῖος Πλάτων καυ-

93. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Θ', 870b. Πολιτεία, Βιβλίον ΙΧ, 591e.

94. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον ΙV, 421e.

95. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον VIII, 564e: «... Χρηματιζόμενων που πάντων, οἱ κοσμιώτατοι φύσει, ὡς τὸ πολὺ πλουσιώτατοι γίνονται. Εἰκόσ. Πλεῖστον δὲ, οἶμαι, τοῖς κηφῆσι μέλι και εὐπορώτατον ἐντεῦθεν βλύττει. Πῶς γὰρ ἄν, ἔφη, παρὰ γε τῶν σμικρῶν ἐχόντων τίς βλύσσει; Πλούσιοι δὲ, οἶμαι, οἱ τοιοῦτοι καλοῦνται, κηφῆνων βοτάνη». Βλ. και Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 112.

96. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Η', 831de.

97. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον VIII, 551a.

98. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον VIII, 551d.

90. Ἀριστοτέλους, Ρητορική, 1362b 18-19.

91. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Ε', 743a.

92. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Ε', 743ab. Βλ. και Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 112.

1. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν Θεάνθρωπο Ἰησοῦ Χριστό. Τὸ ὅτι ὁ Κύριος ἦταν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ τὸ ἀπέδειξε καὶ μὲ τὴν εὐρύτατη χρήση τοῦ λόγου πού ἔκανε, ὅταν ἀσκήσησε τὸ κοσμοσωτήριον ἔργο του. Ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τὴν πρώτη μέχρι καὶ τὴν τελευταία στιγμή, δὲν ἔπαυσε νὰ κηρύττει «τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. γ' 11). Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔδωσε στοὺς Μαθητὲς του τὴν εὐλογία καὶ τὴν ἐντολὴ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο του, τοὺς εἶπε: «πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάση τῇ κτίσει» (Μαρκ. 1στ' 15).

Ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, πρῶτος ὁ Παῦλος, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προφορικὸ λόγον, ἔκανε χρῆση καὶ τοῦ γραπτοῦ, μὲ τίς χειρόγραφες ἐπιστολές, τίς ὁποῖες ἔστειλε στίς διάφορες ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες τῆς πρώτης ἐκείνης ἀποστολικῆς ἐποχῆς. Μὲ τὴν ἐντολὴ δὲ πού ἔδινε οἱ ἐπιστολές του νὰ διαβάζονται καὶ σὲ ἄλλες πόλεις (Κολ. δ' 16), καθιέρωσε τὴν ἀντιγραφή

τοῦ χριστιανικοῦ λόγου. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸ ὅτι μέχρι τὸν 15ον αἰώνα μ.Χ., πού ἔγινε ἡ ἐφεύρεση τοῦ τυπογραφείου, τὸ Εὐαγγέλιον διαδιδόταν διὰ μέσου ἀντιγράφων, πού εἰδικοί καλλιγράφοι φιλοτεχνοῦσαν πάνω σὲ πάπυρους, μεμβράνες καὶ χαρτί (χειρόγραφα).

Ὁ ἐφευρέτης τοῦ τυπογραφείου Γουτεμβέργιος, ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὸ πρῶτο βιβλίον πού ἐκτύπωσε ἦταν ἡ Ἁγία Γραφή (τὸ 1456, στὴ λατινικὴ γλῶσσα). Ἐκτοτε, ἄρχισαν νὰ ἐκδίδονται ἡ Ἁγία Γραφή—Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη—καθὼς καὶ τὰ κείμενα τῆς Θείας Λατρείας. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Ἐκκλησία ἐχρησιμοποίησε ἀμέσως τὴν τυπογραφία γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἀμέσων λειτουργικῶν, κηρυκτικῶν καὶ κατηχητικῶν ἀναγκῶν τῆς. Ἀλλὰ καὶ διάφοροι ἄλλοι παράγοντες κληρικοί καὶ λαϊκοί, ἐχρησιμοποίησαν τὴν τυπογραφία γιὰ θρησκευτικούς σκοποὺς καὶ ἐξέδωσαν διάφορα θεολογικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἔργα, ὅπως ὁ Νικόλαος Γλυκὺς ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα πού ἴδρυσε τὸ πρῶτο τυπογραφεῖο στὴ Βενετία

τηριάζει τὴν νοστροπίαν τῶν φιλοχρημάτων ἐκφαυλιζόντων τὴν ἀξίαν τῆς μορφώσεως καὶ τῆς τιμῆς ἐνώπιον τῶν χρημάτων: «ὅ, τε χρηματιστικὸς, πρὸς τὸ κερδαίνειν, τὴν τοῦ τιμᾶσθαι ἡδονήν, ἢ τὴν τοῦ μανθάνειν, οὐδενὸς ἀξίαν φήσει εἶναι, εἰ μὴ εἴτις αὐτῶν ἀργύριον ποιεῖ»⁹⁹. Εἰς τὸ ὡσαύτως περισπούδαστον μέγα ἔργον του οἱ «Νόμοι» ὁ γέρων φιλόσοφος διδάσκει ὅτι ἔναντι τῶν χρημάτων ἐξευτελίζονται καὶ αὐταὶ αἱ ἀρεταί, ἐφ' ὅσον πιστεύεται ὅτι ἔναντι τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου εἶναι φλυαρία ὅσα θεωροῦνται ἐντιμα καὶ ἐνδοξα ἐν τῇ πόλει: «πρὸς δὲ τούτοις ἀμαθάνειν ἀναγκάζονται, λέγοντες ἔργοις ὅτι λῆρος πρὸς χρυσόν τε καὶ ἄργυρόν ἐστιν ἐκάστοτε πόλιν.»¹⁰⁰. Τὸ ἄνομον κέρδος, ὡς ἄλλωστε μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀμερόληπτος τῆς ἀνθρωπότητος μακραιὼν Ἱστορία καὶ βεβαιῶν ἢ καθημερινῆ πραγματικότης ἀλλὰ καὶ ἐπικυροῖ ἢ προσωπικῆ πείρα, ἐξευτελίζει τὸν ἄνθρωπον. Κατὰ τὸν Πλάτωνα οὐδὲν πρᾶγμα τῆς γῆς εἶναι ἐντιμότερον

τῶν ἐπουρανίων, ὅστις δὲν ἔχει διαφορετικὴν γνώμην περὶ τῆς ψυχῆς, ἀσφαλῶς δὲν γνωρίζει πόσον θαυμάσιον εἶναι τὸ κτῆμα τοῦτο, ὅπερ παραμελεῖ. Ὁ ἄνθρωπος ὅταν προσπαθῇ οὐχὶ δι' ἐντίμων μέσων νὰ κερδίσῃ χρήματα δὲν τιμᾷ τὴν ψυχὴν του, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα ὠρισμένως τὴν περιφρονεῖ, διότι τὴν πολύτιμον ἀξίαν τῆς ἀνταλλάσσει πρὸς ὀλίγον χρυσόν: «οὐδὲν γὰρ γηγενὲς Ὀλυμπίων ἐντιμότερον, ἀλλ' ὁ περὶ ψυχῆς ἄλλως δοξάζων ἀγνοεῖ ὡς θαυμαστοῦ τούτου κτήματος ἀμελεῖ. Οὐδέ γε ὅποταν χρήματά τις ἐράσθαι μὴ καλῶς, ἢ μὴ δυσχερῶς φέρῃ κτώμενος, δώροις ἄρα τιμᾷ τότε τὴν αὐτοῦ ψυχὴν—παντὸς μὲν οὖν λείπει— τὸ γὰρ αὐτῆς τίμιον ἅμα καὶ καλὸν ἀποδίδεται μικροῦ χρυσοῦ· πᾶς γὰρ ὅτ' ἐπιγῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιός»¹⁰¹. (Συνεχίζεται)

99. Πλάτωνος, Πολιτεία, Βιβλίον ΙΧ, 581d.

100. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Γ', 698α.

101. Πλάτωνος, Νόμοι, Βιβλίον Ε', 727e-728a. Πρβλ. καὶ λόγους τοῦ Κυρίου ἐν Ματθαίου, 16,26: «τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;».

(ἀπὸ τὸ 1670-1854), ὁ Δ. Θεοδοσίου (1755-1824) πάλι στὴ Βενετία κ.ά.¹.

Ἡ χρῆση ὅμως τῆς τυπογραφίας δὲν ἀπετέλεσε προνόμιο μόνο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν κύκλων. Ὅπως συμβαίνει μὲ ὄλα τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὴν ἐφεύρεση τῆς τυπογραφίας. Ἡ τέχνη αὐτὴ, ποὺ στὴν ἀρχὴ χρησιμοποιοῦντο γιὰ ἱεροὺς σκοποὺς καὶ ἰδίως τὴ διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ ὄργανο τῶν ἀρνητῶν τῆς πίστεως καὶ τῶν ἀντιπάλων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐτσι, ταυτόχρονα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὰ θρησκευτικὰ βιβλία, ἄρχισαν νὰ ἐκδίδονται καὶ κυκλοφοροῦν καὶ βιβλία διαφόρων λογίων τῆς Εὐρώπης, τὰ ὁποῖα περιείχαν κηρύγματα ἀπιστίας καὶ ἀθείας. Πολλὰ δὲ ἀπὸ αὐτὰ μεταφράζονταν καὶ στὰ ἑλληνικὰ καὶ κυκλοφοροῦσαν μεταξύ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Ἡ χρῆση αὐτὴ τῆς τυπογραφίας γιὰ μὴ ἐκκλησιαστικοὺς σκοποὺς στὴν ἐποχὴ μας ἔχει φθάσει στὸ κορύφωμά της. Τὰ πάσης φύσεως ἔντυπα καὶ βιβλία εἶναι τὰ κυριώτερα μέσα, διὰ τῶν ὁποίων διαδίδεται ἡ ἐκκοσμίκευση, ἡ ὑλοφροσύνη καὶ ἡ ἀπιστία ἀνάμεσα στὶς πλατιεὲς μάζες τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ μας. Ἐτσι μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι τὰ ἔντυπα συνέβαλαν καὶ συμβάλλουν ἀποφασιστικὰ στὴν ἐκκοσμίκευση τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων καὶ γενικὰ στὴν χαλάρωση τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ποὺ παρατηρεῖται στὴν ἐποχὴ μας.

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ σύγχρονη Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζει σοβαρότατο πρόβλημα συνειδητῶν μελῶν. Ὁ μόνος δὲ τρόπος γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ζωτικοῦ αὐτοῦ ζητήματος εἶναι ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τῶν «χριστιανῶν».

Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀναπτύξῃ ἓνα εὐρύτατο ποιμαντικὸ ἔργο, ἀφενὸς γιὰ τὴν στήριξη καὶ καλλιέργεια τῶν πιστῶν μελῶν της καὶ ἀφετέρου γιὰ τὴν ἀναζήτηση καὶ ἐπιστροφή στὸς κόλπους της τῶν «ἀπολωλότων προβάτων».

Γιὰ τὸ σύγχρονο αὐτὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ἡ συμβολὴ τοῦ γραπτοῦ λόγου (ἐντύπου) εἶναι σημαντικὴ καὶ ἀποφασιστικὴ. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἔντυπο ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν λειτουργικῶν καὶ τελετουργικῶν της ἀναγκῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰ ποιμαντικούς σκοποὺς. Αὐτὸ σημαί-

νει ὅτι πρέπει νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ τριπλὴ κατηγορία ἐκκλησιαστικοῦ ἐντύπου: τὸ ποιμαντικὸ ἔντυπο. Πρέπει δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τονισθεῖ ὅτι ὑπάρχει μεγάλη διαφορά ἀνάμεσα στὶς τρεῖς αὐτὲς κατηγορίες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐντύπων, τοῦ λειτουργικοῦ, τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ ποιμαντικοῦ. Ἡ διαφορά αὐτὴ ἀναφέρεται τόσο στὰ πρόσωπα, στὰ ὁποῖα ἀπευθύνεται τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ, ὅσα καὶ στὸ σκοπὸ τὸν ὁποῖο ἐπιδιώκουν.

Τὰ λειτουργικὰ βιβλία, κατ' ἀρχὴν, ἀπευθύνονται, ὡς γνωστόν, ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στοὺς Κληρικοὺς τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἁνώτεροους, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς καὶ Διακόνους καὶ στοὺς Κατώτεροους, Ἱεροφάστες καὶ Ἀναγνώστες. Ὁ σκοπὸς δὲ γιὰ τὸν ὁποῖο τὰ λειτουργικὰ βιβλία ἐκτυπώνονται εἶναι ἡ ἐξυπηρέτηση τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ θρησκευτικὸ ἐπίσης ἔντυπο ἀπευθύνεται στοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, στὸ πιστὸ δηλαδὴ «πλήρωμα» τῆς Ἐκκλησίας ἢ τὸ «λεῖμμα» (= τὸ ὑπόλοιπο) τῶν πιστῶν. Τὸ θρησκευτικὸ ἐπομένως ἔντυπο ἀπευθύνεται στὰ πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ποὺ συμμετέχουν στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνδιαφέρονται ἄμεσα γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ἐν Χριστῷ οἰκοδομὴ τους.

Τὸ ποιμαντικὸ ὅμως ἔντυπο προορίζεται γιὰ ἓνα ἐντελῶς διαφορετικὸ κοινό. Τὸ κοινὸ αὐτὸ εἶναι εὐρύτατο καὶ περιλαμβάνει ἀνθρώπους ποὺ ἀνάλογα μὲ τὴν πνευματικὴ τους κατάσταση μποροῦμε νὰ τοὺς κατατάξουμε σὲ διαφορὰς τάξεις ἢ κατηγορίες: Μιὰ πρώτη τέτοια τάξη ἀποτελοῦν οἱ ἀδιάφοροι χριστιανοί. Αὐτοὶ γιὰ ποικίλους λόγους ἔχουν ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὴν Ἐκκλησία εἶναι μειωμένο ἕως ἀνύπαρκτο. Μιὰ δεύτερη τάξη ἀποτελοῦν ὅσοι εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Στὴν τάξη αὐτὴ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀνήκουν οἱ ἀμφιβάλλοντες, οἱ ἀρνητὲς τῆς πίστεως καὶ οἱ δεδηλωμένοι ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας. Μιὰ τρίτη τάξη ἀποτελοῦν τὰ σύγχρονα νιάτα, ἔφηβοι καὶ νέοι, ποὺ δὲν συμμετέχουν μὲν στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὡστόσο ὅμως δὲν ἔχουν ἀκόμη ὀριστικὰ καθορίσει τὴ στάση τους ἐναντὶ τῆς πίστεως. Εἶναι μάλιστα χαρακτηριστικὸ ὅτι, κατὰ καιροὺς, μεγάλες ὁμάδες νέων παρουσιάζουν ἐντονο ἐνδιαφέρον τόσο γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας

1. Βλ. Ἀγγελ. Νικολοπούλου, Τὸ ἑλληνικὸ βιβλίον κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, στὸ Περιοδικὸ Κοινωνικὴς Τόμος, 1990, φ. 12 καὶ 13.

“ΚΑΙ ΑΦΕΣ ΗΜΙΝ...”

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΠΑΝΤ. ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗ
Ἱεροκήρυκος Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

Α'

Τὸ φαινόμενο τῆς ἐνοχῆς εἶναι βασικὸ καὶ θεμελιώδες γιὰ κάθε ἄνθρωπο. Ἴσως περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα αἰτήματα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, τὸ αἶτημα γιὰ ἄφεση τῶν «ὀφειλημάτων», γιὰ συγχώρηση τῆς ἐνοχῆς δηλ. ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὸν καθένα μας. Γιατὶ ἡ ἐνοχή μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ σὲ ὅλους πολλὰ προβλήματα, περισσότερα ἀπ' ὅσα ὁ πόνος ἢ ἡ θλίψη. Καὶ κάθε ἄνθρωπος θὰ ἤθελε νὰ νοιώθει ἀπαλλαγμένος ἀπὸ ἐνοχή. Τὸ αἶτημα ὅμως γιὰ συγχώρηση τῆς ἐνοχῆς προϋποθέτει ὅτι παραδεχόμαστε τὴν ἐνοχή μας. Εἶναι σκόπιμο, λοιπὸν, νὰ κάνομε ὀρισμένες σκέψεις γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἐνοχῆς καὶ γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς ἐνοχῆς. Γιὰ νὰ προχωρήσουμε στὴ συνέχεια στὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἐνοχή.

Καὶ πρῶτα ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς ἐνοχῆς. Εἴπαμε ἤδη ὅτι ἡ ἐνοχή ἀφορᾷ τὸν κάθε ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ καὶ προσπαθεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ πολλοὺς τρόπους ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπ' αὐτήν. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ μεταθέσουν σὲ ἄλλους τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ἐνοχή τους. Καὶ ὅταν αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, προβάλλουν σὰν δικαιολογία τὶς περιστάσεις, πού τοὺς ἀνάγκασαν σὲ ἐσφαλμένες ἐνέργειες. Κι ἔτσι πολλὲς φορὲς προτιμᾶμε, ἀντὶ τῆς συγχωρήσεως, τὴν μετάθεση τῆς ἐνοχῆς μας σὲ ἄλλους. Κι ἐνῶ μιλάμε, ἐμεῖς οἱ πιστοί, γιὰ τὴν ἄφεση, πού προσφέρει ὁ Θεός, ὅμως προτιμᾶμε νὰ τὰ ἐμφανίζομε τοῦλάχιστον ὅλα ἔτσι, ὥστε νὰ μὴ μᾶς χρειάζεται αὐτὴ ἡ ἄφεση.

Τὸ αἶτημα ὅμως γιὰ τὴν συγχώρηση προϋποθέτει

ὅσο καὶ γιὰ ἐπὶ μέρους θέματα τῆς ὀρθόδοξης πίστεως καὶ ζωῆς.

Ἀλλὰ καὶ ὁ σκοπός, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκουν οἱ τρεῖς αὐτὲς κατηγορίες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐντύπων εἶναι διαφορετικός.

Τὰ λειτουργικὰ βιβλία ἔχουν σκοπὸ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν λειτουργικῶν ἀναγκῶν τῶν συνειδητῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἴπαμε. Τὸ θρησκευτικὸ ἐπίσης ἐντυπο ἀποτελεῖ προέκταση τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατ'ἤχησης καὶ λειτουργικῆς καὶ ὁ σκοπός του ἐπομένως εἶναι καθαρὰ οἰκοδο-

τὴν ἀναγνώριση τῆς ἐνοχῆς. Κι ἔτσι φθάνομε στὸ ἐρώτημα: πῶς προκύπτει ἡ ἐνοχή; Ἡ ἐνοχή εἶναι δυνατὴ σὲ ἓνα σύστημα ὀρισμένων ἀπαιτήσεων, ἐντολῶν, πού ἀναγνωρίζομε. Αὐτὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν λέξη «ὀφειλήματα». Δηλ. ἡ ἐνοχή προκύπτει, ὅταν δὲν πραγματοποιήσουμε κάτι, πού ὀφείλομε. «Ὁφειλημα γὰρ καὶ τὸ ἁμάρτημα, ὡς καὶ αὐτὸ ποιοῦν ὑπεύθυνον τὸν ἄνθρωπον ὡπερ καὶ τὸ χρέος». Ἡ ἐνοχή μας σχετικὰ μὲ τὸν Θεὸ σημαίνει ὅτι δὲν πραγματοποιήσαμε αὐτά, πού ἔπρεπε ἀπέναντί Του. Ἐτσι, λοιπὸν, ὑπάρχουν τρεῖς τρόποι, πού προσπαθεῖ μ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποφύγει τὴν ἐνοχή. Ὁ πρῶτος εἶναι νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ. «Δὲν ὑπάρχει κανένας Θεός, πού ὀφείλω νὰ Τὸν ὑπακούω» λέει ὁ ἄνθρωπος τότε. Καὶ προσπαθεῖ νὰ βρεῖ μιὰ ψυχολογικὴ ἐξήγηση τῆς ἐνοχῆς. Δὲν ὑπάρχει ἐνοχή, ἀλλὰ αἰσθήματα ἐνοχῆς, πού δημιουργήθηκαν ἀπὸ μιὰ καταπιεστικὴ ἀγωγή. Αὐτὴ διαμόρφωσε μέσα μας ἓνα ὑπερέγῳ, πού μᾶς ἐπιβάλλει πράγματα, ὡς δῆθεν ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἐκφράζουν τὰ συμφέροντα ἄλλων, πού τὰ παρουσίασαν σὰν ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ.

Ἐνας δεῦτερος τρόπος νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς τὴν ἐνοχή του εἶναι αὐτός, πού ἀκολουθοῦν ἄλλοι: Ὁ Θεός μπορεῖ νὰ ὑπάρχει, λένε, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἔχω καμμιὰ εὐθύνη ἀπέναντί του. Εἶμαι ἓνας ἐλεύθερος ἄνθρωπος, ἀνεξάρτητος ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ ὑπεύθυνος μόνο ἀπέναντι στὸν ἑαυτό μου. Δὲν ἀναγνωρίζω, λοιπὸν, καμμιὰ ἀπαιτήση δηλ. καμμιὰ ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ τρίτος δρόμος εἶναι ἐκεῖνος, πού ἀκολουθοῦν οἱ ἄνθρωποι, πού προσπαθοῦν νὰ συμβιάσουν μὲ τὶς πράξεις τους τὸ

μητικός. Ὁ σκοπὸς ὅμως τῶν ποιμαντικῶν ἐντύπων εἶναι ἡ ἐπικοινωνία τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοὺς «χριστιανούς» πού εἴτε ἀμφιβάλλουν εἴτε ἔχουν ἀποκοπεῖ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Θὰ μπορούσαμε λοιπὸν νὰ ποῦμε ὅτι τὰ λειτουργικὰ καὶ θρησκευτικὰ βιβλία προορίζονται γιὰ ἐσωτερικὴ ἢ ἐξωτερικὴ χρήση, ἐνῶ τὰ ποιμαντικὰ ἐντυπα γιὰ ἐξωτερικὴ ἢ ἐσωτερικὴ χρήση. Διαφορετικὸς ὁ σκοπός, κοινὸς ὅμως ὁ ἐκδότης — ἡ Ἐκκλησία — καὶ μία ἡ πρόθεσή της: ἡ οἰκοδομὴ καὶ θεραπεία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

(Συνεχίζεται)

θέλημα τοῦ Θεοῦ. Δηλ. ἀναγνωρίζουν τὸν Θεὸ καὶ τὶς ἐντολές Του, ἀλλὰ τὶς παρερμηνεύουν. Καὶ μὲ μεγάλη ἐλαστικότητα θεωροῦν τὰ πάντα ἐπιτρεπόμενα. Ὅμως μόνο, ἂν ἐγκαταλείψει ὁ ἄνθρωπος τοὺς τρεῖς αὐτοὺς λανθασμένους δρόμους, μπορεῖ νὰ σταθεῖ πρόσωπο πρὸς πρόσωπο μπροστὰ στὴν ἐνοχή του.

Καὶ τώρα ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο τῆς ἐνοχῆς. Ποιά συμπεριφορὰ ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ μᾶς; Λέμε ὅτι πρέπει νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά Του. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ φράση εἶναι πολὺ γενικὴ καὶ ἀόριστη. Σημαίνει κυρίως ὅτι πρέπει νὰ μπορούμε νὰ ζοῦμε σωστὰ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Καὶ ὁ σωστός τρόπος ζωῆς, ὁ σύμφωνος μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐκφράζεται μὲ τὴν λέξη «ἀγάπη». Δηλ. νὰ ὑπάρχουμε, νὰ εἴμαστε παρόντες γιὰ τοὺς ἄλλους. Νὰ ἀναγνωρίζουμε τὶς ἀξιώσεις τους. «Μήτι φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμὶ ἐγώ;», ἀπάντησε ὁ Κάιν στὴν ἐρώτηση τοῦ Θεοῦ: «ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός σου;». Ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντηση τοῦ Κάιν σ' αὐτὴν τὴν ἐρώτηση σημαίνει: φόνος. Τὸ νὰ ζοῦμε, λοιπόν, σωστὰ σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἔχουμε μιὰ εὐαισθησία γιὰ ὅ,τι συμβαίνει γύρω μας. Κι αὐτὸ δὲν εἶναι κάτι γενικὸ καὶ σταθερὸ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐκφράζει τὶς περιστάσεις, τὰ δεδομένα, αὐτά, ποὺ ἀλλάζουν κι αὐτά, ποὺ εἶναι μόνιμα, ὅλα αὐτά, ποὺ περιλαμβάνει ἡ ζωὴ. Γιὰ μιὰ σωστὴ ζωὴ ἀπαιτεῖται σκέψη, φαντασία, ἐνεργητικότητα, σύνεση, δηλ. ἀποκτοῦνται ὅλες οἱ ἰκανότητες τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ μιὰ τέτοια ζωὴ σωστὴ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους σημαίνει ὅτι δὲν μπορούμε νὰ μεταθέτουμε τὰ προβλήματα καὶ τὶς εὐθύνες.

Μέσα στὸ αἴτημα αὐτὸ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς δηλ. κρύβεται μιὰ ἐξαιρετικὰ δυναμικὴ ἀρχὴ γιὰ τὴ ζωὴ μας. Ὅποιος μπορεῖ νὰ ζεῖ καὶ τὸ ἀναγνωρίζει ὅτι ζεῖ ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, πρέπει κι ὁ ἴδιος μὲ ἀγάπη νὰ διευκολύνει τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ τὴ βελτίωσή της. Κερδίζοντας νὰ δίνουμε καὶ δίνοντας νὰ κερδίζουμε, εἶναι μιὰ βασικὴ σκέψη, ποὺ ὅλοι κάποτε πρέπει νὰ τὴν μελετήσουμε μὲ προσοχή. Ἀλλὰ γιὰ νὰ θέσουμε σὲ ἐφαρμογὴ αὐτὴ τὴ σκέψη πρέπει νὰ ἀποδεχθοῦμε τὴν ἐνοχὴ μας. Δηλ. νὰ ἐπισημάνουμε τὸν ἐγωϊσμό, τὶς παραλείψεις μας, τὴν ἀδιαφορία μας καὶ τὴν σκληρότητα κάποτε γιὰ τοὺς ἄλλους. Τὴν ἰδιοτέλειά μας, τὴν κατάχρηση τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Πόσο συγκεκριμένο εἶναι, ἀλήθεια, τὸ περιεχόμενο τῆς ἐνοχῆς μας καὶ μόνο ὡς πρὸς τὴν συμπεριφορὰ μας καὶ τὴ σχέση μας μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἀλλὰ τὰ «ὀφειλήματα ἡμῶν» δὲν σχετίζονται μόνο μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀναφέρονται κυρίως στὸ Θεό. Διερωτηθήκαμε ποτὲ τί χρωστάμε στὸ Θεό; Ποιὰ εἶναι τὰ «ὀφειλήματα» μας ἀπέναντί Του; Τοῦ χρωστά-

με τὸν κόσμο, ποὺ μᾶς τὸν ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεὸς κι ἐμεῖς τὸν καταστρέφουμε. Τοῦ χρωστάμε τὴν ὑπαρξὴ μας, ποὺ μᾶς τὴν χάρισε Ἐκεῖνος κι ἐμεῖς τὸν ξεχάσαμε καὶ τὸν περιφρονήσαμε. Κι ἀκόμη ἡ ἐνοχὴ μας προχωρεῖ πολὺ βαθύτερα. Γιατί ὁ Θεὸς δὲν μᾶς χάρισε μόνο τὸν κόσμο καὶ τὴν ὑπαρξὴ μας, ἀλλὰ μᾶς χάρισε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό Του. Γιατί δὲν μᾶς βλέπει σὰν ἀντικείμενα, ποὺ ἐπιβάλλει σ' αὐτὰ τὴ δύναμή Του, δὲν μᾶς βλέπει σὰν δούλους, ποὺ τοὺς διατάζει καὶ ἀναγκάζει, ἀλλὰ ὁ Θεὸς μᾶς βλέπει μὲ ἀγάπη καὶ σεβασμὸ καὶ γίνεται γιὰ μᾶς ἓνα Σὺ. Ποὺ ἀρχίζει ἓνα διάλογο μαζί μας. Καὶ ἡ ἀγάπη του ταπεινώνεται περιμένοντας τὴν ἀνταπόκρισή μας. Περιμένοντας τὴν ἀπάντησή μας. Διακινδυνεύοντας νὰ μὴν πάρει ἴσως καμμιὰ ἀπάντηση. Καὶ νὰ μείνει ἔξω ἀπὸ τὴν καρδιά μας καὶ τὴ ζωὴ μας. «Ἴδου ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω». Κτυπᾷ τὴν πόρτα τῆς καρδιάς μας. Καὶ τόσες φορὲς τὸν ἀφήνομε νὰ περιμένει. Τὸν ἀποξενώνομε ἀπ' τὴ ζωὴ μας. Δηλ. ἀποξενωνόμαστε ἀπ' τὴν πηγὴ τῆς ὑπάρξεώς μας. Καὶ ἡ ζωὴ μας γίνεται ἀλλοτριωμένη, ἀνερμάτιστη, κούφια.

Πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἐνοχὴ μας! Μιὰ ἐνοχὴ, ποὺ θὰ ἦταν ἀδύνατο ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπ' αὐτήν, ἂν ὁ Θεὸς δὲν μᾶς χάριζε τὴν ἄφεση.

Β'

Εἶδαμε, λοιπόν —στὸ προηγούμενο κεφάλαιο— μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ «ὀφειλήματα», ποὺ μᾶς καθιστοῦν ἐνόχους ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Νὰ ἀπαλλαγοῦμε μόνοι μας ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐνοχὴ μᾶς εἶναι ἀδύνατο. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς μπῆκε —κατὰ κάποιον τρόπο— μέσα στὴν ἐνοχὴ μας. Γιατί αὐτὸ σημαίνει τὸ ὅτι ἔγινε ἄνθρωπος, ἓνας ἀνάμεσά μας. Ἄν μελετήσουμε τὸν Ἄπ. Παῦλο θὰ δοῦμε ὅτι ὀλόκληρη ἡ σκέψη του γυρίζει γύρω ἀπ' αὐτὸν τὸν πυρήνα. Λέγει ἀκριβῶς στὴν Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆ του ὅτι ὁ Θεὸς τὸν υἱὸ Του «τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενόμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ» (Β' Κορ. ε' 21). (Τὸν ἄφησε νὰ κατακριθεῖ ὡς ἁματωλός, γιὰ νὰ δικαιωθοῦμε ἐμεῖς, νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴν ἐνοχὴ).

Ὅταν ὁ Χριστὸς προσέλαβε καὶ ἔζησε τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ, ὅπως εἶναι καὶ τὴν ἔκανε δική Του, ἔκανε δική Του καὶ τὴν ἐνοχὴ μας καὶ στὴν ἀνθρώπινη φύση μας ἔδωσε τὴν ἀνακαίνιση. Ὅπως πολὺ ὠραῖα γράφει ὁ Ἄγ. Γρηγόριος Νύσσης, ὁ Χριστὸς «τὸν ἡμέτερον ρύπον εἰς ἑαυτὸν ἀναλαβὼν οὐκ αὐτὸς ἐμμολύνεται τῷ μιάσματι, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ καθαρίζει τὸν ρύπον». (Καθαρίζει τὸν ρύπον τῆς ἁμαρτίας καὶ μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν ἐνοχὴ). Καὶ αὐτὸ ὀλοκληρώνεται

μέ το πάθος και την θυσία Του. "Όταν ο Υιός του Θεού έγινε «υπήκοος μέχρι θανάτου» (Φιλίπ. β' 8), για να απαλλαγούμε έμεις οι ένοχοι από την ένοχη και τον θάνατο. Και όπως λέγει πάλι ο "Αγ. Γρηγόριος Νύσσης: "Η «από του θανάτου επάνοδος» του Κυρίου υπήρξε «αρχή τῶ θνητῶ γένει τῆς εἰς τὴν ἀθάνατον ζωὴν επανόδου». Κι έτσι έγινε μια νέα αρχή για τὴ ζωὴ τοῦ καθενός μας. Ζοῦμε πιά από τὴν ἄφεση, πού μᾶς χαρίζει ὁ Θεός.

"Ας ἀφήσουμε αὐτὴ τὴ σκέψη νὰ μᾶς διαποτίσει. Αὐτὸ πού πραγματοποιήθηκε με τὸ Χριστὸ δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ βελτίωση τῆς υπάρξεός μας, ἀλλὰ εἶναι μιὰ ἐκ θεμελίων, ριζικὴ ἀνακαίνιση. Κι αὐτὸ πού ἔγινε ἦταν μεγαλύτερο ἀπ' αὐτὸ, πού υπῆρχε. "Ας πάρουμε ἕνα παράδειγμα ἀπὸ τὴν ζωὴ. "Όταν κάποιος ἔχει δώσει σ' ἕνα ἄλλο ἄνθρωπο π.χ. σ' ἕνα φίλο ὅλη τὴν ἐμπιστοσύνη του και κάποτε ἀπογοητευθεὶ βαθειὰ ἀπ' αὐτόν, τότε καταστρέφονται και σπάζουν ὅλα. Γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ αὐτὸ πρέπει ἡ φιλία κι ἀπ' τὶς δυὸ πλευρὲς νὰ γίνεῖ πῶς βαθειὰ και πῶς δυνατὴ. Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συγχωρήσει αὐτός, πού προσβλήθηκε και νὰ δεχθεῖ ὁ ἄλλος τὴ συγγνώμη. Χωρὶς ἐπιφυλάξεις και κρατούμενα. Τότε ἀπ' τὴν ἐπανασύνδεση θὰ προκύψει κάτι πολὺ βαθύτερο, ἀπ' ὅ,τι ἦταν προηγουμένως. Αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκολο βέβαια. Πάντα θὰ ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ διαλυθοῦν ὅλα γιατί σ' αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν ὑπάρχει τίποτα σταθερὸ και ἀμετακίνητο. Γι' αὐτὸ ἡ συγχώρηση πρέπει πάντα ν' ἀνανεώνεται. Και ἡ προσφορά της και ἡ ἀποδοχὴ της. Σιγὰ - σιγὰ σταθεροποιεῖται μιὰ νέα κατάσταση, πού φέρει καρπούς, πού πρῶτα ἦταν ἀδύνατο νὰ ἔχει. Αὐτὸ τὸ παράδειγμα μᾶς φωτίζει κάπως τὸ βλέμμα, για νὰ δοῦμε καλύτερα τὴν ὑπαρξὴ τοῦ χριστιανοῦ. Γιατί κι αὐτὸς καλεῖται σὲ μιὰ φιλία με τὸ Θεό. Κι αὐτὸ, πού ὑπάρχει τώρα με τὴν ἄφεση, πού προσφέρει ὁ Θεός, εἶναι πολὺ μεγαλύτερο ἀπ' αὐτὸ, πού υπῆρχε. "Όπως πρῶτα —ἐννοῶ πρὸ τῆς πώσεως— ζοῦσε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν εὐδοκία τοῦ Θεοῦ, τώρα ζεῖ ἀπὸ τὴν συγχώρηση. Αὐτὴ εἶναι ἕνα ἀσταμάτητο ρεῦμα πού πηγάζει ἀπ' τὸν Θεὸ και ἔρχεται σὲ μᾶς. Δὲν κουράζεται ὁ Θεὸς νὰ μᾶς τὴν χαρίζει. Δὲν μετανοεῖ, πού τὴν ἔχει ἀποφασίσει, ἕνα μυστήριον τῆς αἰωνιότητος. Γιατί ἡ ἀπόφραση τοῦ Θεοῦ εἶναι πάντα ἕνα παρόν. Κι ἔμεις πρέπει πάντα ἐκ νέου νὰ δεχόμεστε τὴν ἄφεση.

"Η ἄφεση εἶναι δῶρο, ὅπως δῶρα εἶναι ἡ ζωὴ και ἡ ἀγάπη. Συγχώρηση εἶναι τὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ζωντανὸ ἄνθρωπο, για νὰ μπορέσει νὰ συνεχίσει νὰ ζεῖ. Βέβαια στὸ θέμα τῆς συγχωρήσεως κάνουν οἱ ἄνθρωποι μιὰ προσπάθεια νὰ ἐπιτύχουν τὴν λήθη, ἀντὶ νὰ ζητήσουν τὴν ἄφεση. "Αλλὰ ἕνα ὀλοκληρωτικὸ

σβήσιμο τῆς μνήμης εἶναι ἀδύνατο για τὸν ὑγιῆ ἄνθρωπο. Μπορεῖ για μιὰ στιγμή νὰ παραμερίσει τὸ σφάλμα του και τὴν ἀνάμνησή του, νὰ τὸ ἀποθήσει, νὰ μὴ θέλει νὰ τὸ σκέπτεται, ἀλλὰ νὰ τὸ σβήσει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν συνείδηση και μάλιστα ἀπ' τὸ ὑποσυνείδητό του εἶναι ἀδύνατο. Δὲν μπορεῖ ν' ἀπαγορεύσει σ' αὐτὸ πού θέλει νὰ ξεχάσει, νὰ ξυπνήσει μέσα του. Γι' αὐτὸ ἡ προσπάθεια νὰ ξεχάσουμε τὰ σφάλματά μας δὲν λύνει τὸ πρόβλημα τῆς ἐνοχῆς. Κι ὅσο μεγαλύτερα εἶναι τὰ σφάλματά μας, τόσο μικρότερη εἶναι ἡ δυνατότητα νὰ ἐπιτύχουμε τὴν λησμονιά, τὴν ἀπαλλαγὴ μας ἀπὸ τὴν συναίσθηση τῆς ἐνοχῆς. "Αλλοστε ὁ Θεὸς δὲν ξεχνᾷ. Γι' αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀντίφαση νὰ περιμένουμε νὰ ἐξαλειφθεῖ ἡ ἐνοχὴ μας με τὴ λήθη. "Ο Θεὸς δὲν λησμονεῖ, ἀλλὰ συγχωρεῖ. Μόνο ἔτσι ἡ καταστρεπτικὴ και ἀποδιοργανωτικὴ για τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα δύναμη τῆς ἐνοχῆς, τίθεται ἐκτὸς ἐνεργείας. Γι' αὐτὸ μόνο ἡ ἀποδοχὴ τῆς συγχωρήσεως τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νὰ μᾶς κρατήσει σὲ μιὰ ὑγιῆ ψυχικὴ ζωὴ και ἐξέλιξη χωρὶς τὰ συμπλέγματα τῆς ἐνοχῆς και τὶς συνέπειές τους.

"Η ἀπαίτηση νὰ εἴμαστε ἐντελῶς τέλειοι, χωρὶς κανένα λάθος και ἐπομένως χωρὶς ἐνοχὴ εἶναι ἀνεδαφικὴ. Γιατί εἴμαστε ἐξ ὀρισμοῦ ἀτελεῖς. "Η συγχώρηση εἶναι ἡ μόνη δυνατότητα, πού ἔχομε, για νὰ ζοῦμε. Αὐτὴ, πού ζητᾶμε με τὸ αἴτημα «και ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν». "Ετσι ἡ ἄφεση παίρνει τὴν μορφὴ ἐνὸς μονίμου δώρου τοῦ Θεοῦ, πού μᾶς διατηρεῖ στὴ ζωὴ. Και δὲν ἐννοῶ ἀπλῶς τὴν βιολογικὴ ζωὴ, ἀλλὰ τὴν ζωὴ μας ὡς προσώπων, πού χρειάζονται ψυχικὴ ἰσορροπία, για νὰ ζήσουν και νὰ καρποφορήσουν. Γι' αὐτὸ πρέπει συνεχῶς νὰ ζητᾶμε τὴν συγχώρηση. Δὲν εἶναι κάτι, πού τὸ δεχθήκαμε μιὰ φορὰ και δὲν τὸ χρειάζομαστε πιά. Γι' αὐτὸ και μᾶς προσφέρεται συνεχῶς με τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας. Με τὸ μυστήριον αὐτὸ πραγματοποιεῖται ἕνα θαῦμα. Στὸν ἄνθρωπο, πού πλησιάζει με συναίσθηση τῆς ἐνοχῆς του και ἐμπιστοσύνη στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἔρχεται ἡ «χάρις», δηλ. τὸ χάρισμα, τὸ δῶρο: ἡ ἄφεση. "Η ἐνοχὴ με ὅλες τὶς δυσάρεστες συνέπειές της πλένεται με τὸ αἷμα τῆς λυτρωτικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ —ὅπως τονίζει και ὁ Παῦλος— «ἐν ὃ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ» ("Εφ. α' 7), τὴν «ἀφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν» (Κολοσ. α' 14). Γίνεται δηλ. κάτι, πού ἡ λογικὴ δὲν τὸ χωρεῖ. Κάτι ξένο πρὸς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα. "Ο ἄνθρωπος ἀποκαθίσταται μπροστὰ στὸ Θεό. "Ο ἅγιος "Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος θέλοντας νὰ τονίσει αὐτὸ τὸ θαῦμα ἀντιπαρθέτει τὸ πῶς ἀντιμετωπίζει ὁ νόμος και πῶς ἡ "Εκκλησία αὐτὸν πού ἔσφαλε: «Ἐν τῷ νόμῳ ὁ ἁμάρτημα ἔχων κολάζεται.

Ἐνταῦθα ὁ ἀμάρτημα ἔχων προσελθὼν γίνεται δίκαιος. Ὁ νόμος ἐὰν λάβῃ φρονέα, ἀναιρεῖ ἢ Χάρις ἐὰν λάβῃ φρονέα, φωτίζει καὶ ζωοποιεῖ. Ἐκεῖνος ἀπὸ ζῶντος νεκρὸν ἐργάζεται τὸν ἀλόντα· αὕτη ἀπὸ νεκροῦ ζῶντα κατασκευάζει τὸν ὑπεύθυνον».

Αὐτὴν τὴν ἄφεση, ποῦ «φωτίζει καὶ ζωοποιεῖ» ἄς μὴ παύσουμε ποτὲ νὰ ζητᾶμε ἀπ' τὸν Θεὸ ἐπαναλαμβάνοντας τὸ αἴτημα: «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν». Καὶ τότε θὰ γαληνεύει καὶ θὰ ἰσορροπεῖ ὁ ἐσωτερικὸς μας κόσμος καὶ ἡ «εἰρήνη τοῦ Θεοῦ» θὰ βασιλεύει στὴ ζωὴ μας.

Γ'

Μὲ τὸ ε' αἴτημα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ζητᾶμε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἐνοχίᾳ. Καὶ εἶδαμε ὅτι ἡ ἄφεση, ἡ συγχώρηση, ποῦ μᾶς παρέχει ὁ Θεὸς εἶναι τὸ σημεῖο κάτω ἀπ' τὸ ὁποῖο στέκεται ὀλόκληρη ἡ ὑπαρξὴ μας. Εἶναι ἡ πηγὴ ἀπ' τὴν ὁποία ζοῦμε.

Ἡ δευτέρα πρόταση αὐτοῦ τοῦ αἰτήματος μᾶς λέγει ὅτι ἡ συγχώρηση, ποῦ μᾶς παρέχει ὁ Θεός, εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν συγχώρηση, ποῦ προσφέρουμε κι ἐμεῖς στοὺς ἀδελφούς μας. «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Ἡ σύνδεσις τῶν δύο προτάσεων εἶναι πάρα πολὺ στενὴ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ χωρισθεῖ ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Συνήθως ἡ ἐρμηνεία, ποῦ δίνομε εἶναι: «συγχώρεσέ μας, ὅπως κι ἐμεῖς συγχωροῦμε τοὺς συνανθρώπους μας». Εἶναι δηλ. σὰν νὰ τίθεται ἕνας ὄρος: «Ὅπως καὶ ὅσο συγχωροῦμε τοὺς ἄλλους, τόση συγχώρηση ζητᾶμε νὰ λάβουμε. Ὅποτε πρόκειται γιὰ κάτι φοβερό. Γιατί, ὅταν λέμε αὐτὴ τὴν προσευχὴ καὶ ἔχομε κάτι ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ μας, δηλ. δὲν τὸν ἔχομε συγχωρήσει, εἶναι σὰν νὰ ζητᾶμε τὴν καταδίκη μας. Οἷτε ὑπάρχει σύγκριση ἀνάμεσα στὴν ἄφεση, ποῦ μᾶς προσφέρει ὁ Θεὸς καὶ στὴν συγχώρηση, ποῦ προσφέρουμε ἐμεῖς στοὺς ἀνθρώπους, γιατί ὅπως λέγει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος «οὐκ ἴσον τοῦτο, ἐκεῖνῳ· σὺ μὲν γὰρ δεόμενος ἀφίης, ὁ δὲ Θεὸς μηδενὸς χρεῖαν ἔχων» σὺ τῷ ὁμοδούλῳ, ὁ δὲ Θεὸς τῷ δούλῳ· σὺ ὑπεύθυνος ὢν μυριοῖς κακοῖς, ὁ δὲ Θεὸς ἀναμάρτητος ὢν». Γι' αὐτὸ θὰ μπορούσαμε νὰ δώσουμε καὶ μιὰν ἄλλη ἐρμηνεία. Τὸ «ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίμεν...» δὲν συγκρίνει τὰ ἀσύγκριτα, οὔτε εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς συγχωρήσεως, ποῦ ζητᾶμε ἀπ' τὸ Θεό, ἀλλὰ εἶναι ἡ αὐτονόητη συνέπειά της. Δηλ. ὁ ἄνθρωπος, ποῦ αἰσθάνεται ὅτι ὁ Θεὸς τὸν ἀπάλλαξε ἀπὸ τὴν ἐνοχίᾳ του, αὐθόρμητα ἀνοίγει πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὴν καρδιά του καὶ συγχωρεῖ. Ἄν δὲν τὸ κάνει αὐτό, σημαίνει ὅτι δὲν ἔνοιωσε τί εἶναι ἄφεση, συγχώρηση. Καὶ μά-

λιστα ἡ συγχώρηση, ποῦ προσφέρουμε πρὸς ἐκείνους, ποῦ μᾶς ἔβλαψαν, πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν καρδιά μας, «ἀπὸ τῶν καρδιῶν ἡμῶν», ὅπως εἶπε σὲ ἄλλη περίπτωσις ὁ Κύριος. Ὅμως γι' αὐτὸ χρειάζεται ἕνας μακρὸς δρόμος, γιατί ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πολὺ βαθεῖα καὶ πῶς μπορεῖ νὰ φθάσει κανεὶς ἐκεῖ; Ἀκόμη αὐτὴ ἡ καρδιά εἶναι γεμάτη πανουργίες. Λέγει ἐπὶ παραδείγματι: Τὸ συγχωρῶ κι αὐτό, ἀλλὰ μὴ μοῦ ζητηθεῖ κι ἄλλη φορὰ. Ἡ συγχωρεῖ, περιμένει ὁμως, χωρὶς νὰ τὸ ἔχει συνειδητοποιήσει τὴν εὐκαιρία, γιὰ νὰ ἐκδηλώσει τὴν ἔχθρα της. Ἡ συγχωρεῖ, ἀλλὰ στὴ θέση τοῦ μίσους μπαίνει ἡ περιφρόνησις. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος εἶπε ὅτι πρέπει νὰ συγχωροῦμε «ἀπὸ τῶν καρδιῶν ἡμῶν». Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἐσωτερικὸ βάθος, ποῦ μετὰ ἀπ' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει τίποτε πιά. Ἡ στάσις μας αὐτὴ εἶναι καθοριστικὴ γιὰ τὴ σχέση μας μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ εἶπε πάλι ὁ Κύριος ὅτι πρέπει νὰ συγχωροῦμε «ἐβδομηκοντάκις ἑπτὰ». Δηλ. ἀναριθμητὲς φορὲς. Πάντα. Αὐτὸ θὰ εἶναι μιὰ μόνιμη στάσις μας. Ἡ σχέση μας μὲ τὸν «πλησίον» πρέπει νὰ καθορίζεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς συγγνώμης. Ἄλλοιῶς αὐτὴ ἡ σχέση δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὅπως τὴν θέλει ὁ Πατήρ. Γιατί ἡ βάση πάνω στὴν ὁποία στηρίζεται ἡ σχέση μας μὲ τοὺς ἄλλους εἶναι ἡ ἀγάπη. Ὅταν αὐτὴ ἡ σχέση τραυματισθεῖ μὲ τὴν ἐνοχίᾳ, τότε ἀγάπη σημαίνει συγχώρηση.

Αὐτὴ ἡ συγχωρητικότητα εἶναι ἀπαραίτητη στὴ ζωὴ μας. Ἄλλοιῶς δὲν θὰ μπορούσε νὰ σταθεῖ καμμιά σχέση μας μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν θὰ ὑπῆρχε φιλία. Γιατὶ ὁ φίλος ἔχει ὀρισμένα χαρακτηριστικὰ συγγενικά μὲ μᾶς καὶ ἄλλα ξένα. Τὰ ξένα μερικὲς φορὲς εἶναι αὐτά, ποῦ μᾶς ἐλκύουν. Ἀλλὰ καὶ κάποτε μᾶς ἀπωθοῦν. Αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχομε τὴ δύναμη νὰ τὸ ξεπερνᾶμε. Θὰ ἔλεγα νὰ ἔχομε τὴ δύναμη νὰ συγχωροῦμε στὸ φίλο τὸ ὅτι εἶναι, ὅπως εἶναι. Μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ διατηρηθεῖ μιὰ φιλία. Καὶ ὄχι μόνον νὰ διατηρηθεῖ, ἀλλὰ καὶ νὰ καλλιεργηθεῖ, νὰ μεγαλώσει. Γιατὶ κάθε τι ζωντανὸ δὲν μένει στάσιμον. Ἄν δὲν αὐξάνει μικραίνει, μαραζώνει, πεθαίνει. Γι' αὐτὸ πρέπει «ἐβδομηκοντάκις ἑπτὰ» νὰ συγχωροῦμε, ἂν θέλουμε νὰ μὴ πεθαίνουν, ἀλλὰ νὰ ἀναπτύσσονται οἱ σχέσεις μας μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐνα ἄλλο παράδειγμα: ὁ γάμος. Ἐδῶ ἡ ἐγγύτητα εἶναι πολὺ μεγαλύτερη. Πρόκειται γιὰ ἕνα δεσμό, ποῦ πραγματώνεται στὴν πιὸ ζωτικὴ περιοχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὁ γάμος, κάθε γάμος, ἔχει τὴν ἱστορία του καὶ τὶς κρίσεις του καὶ τὶς ἀποφασιστικὰς του στιγμὲς. Ἡ πρώτη ἀγάπη βλέπει τὸν ἄλλο σὲ μιὰ ἰδεώδη κατάστασις. Αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖον, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀπαγγιστρωθεῖ κανεὶς ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του καὶ

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΝ*

Του Ἀρχιμ. κ. ΠΑΥΛΟΥ ΑΘΑΝΑΤΟΥ

Ἡ Θεολογία τῆς Εἰκόνας τῆς Γεννήσεως φέρει εἰς τὴν μνήμην τὴν πρώτην δημιουργίαν καὶ ὑπομνηματίζει τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου. Διότι καὶ ἡ Γέννησις τοῦ Κυρίου εἶναι μία ἄλλη ἀρχή. Δι' αὐτῆς ἀρχίζει ἡ ἀνακαίνισις, ἀναδημιουργία τοῦ κόσμου. Ἡ πτώσις δὲν διέστρεψεν μόνον τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ συνετέραξεν καὶ τὴν τάξιν τῆς φύσεως. «Ἦμαρτεν ὁ Ἀδάμ ἀμαρτίαν μεγάλην», ὑπακούων οὐχὶ εἰς τὸ θεῖον πρόσταγμα, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀπατηλὴν καὶ πλήρη ζήλου καὶ φθόνου σύστασιν τοῦ ἔφους. Καὶ ἡ «μεγάλη ἀμαρτία» ἐγένεν ἕξις, ἐγένε φερά ἀκάθεκτος πρὸς τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον. Ἀλλὰ γε, «Βουληθεὶς ὁ Πλαστοουργός, ἵνα σώσῃ τὸν Ἀδάμ, μήτραν ὠκησε... τῆς Πιερθένου καὶ ἀγνῆς». «Καὶ ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο, ἵνα τὸν ἄνθρωπον δεκτικὸν θεότητος ποιήσῃ», κατὰ τὸν Μέγα Ἀθανάσιον⁸⁴.

*Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 188 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

84. Ἡ κατὰ Χριστὸν τελειότης καὶ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀναπτύσσεται ὑφ' ἔλων τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, εἰδικώτερον δὲ ὑπὸ τῶν Μυστικῶν καὶ Νηπτικῶν. Ἀναφερόμενοι εἰς τὸ σχέδιον τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σω-

Μὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἡ θεία οἰκονομία ἐκδηλοῦται εἰς ὅλην τῆς τὴν πληρότητα. Ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ κέντρον τῆς ὅλης οἰκονομίας. Μὲ ὅλον τὸ ἔργον καὶ μὲ τὰ θαύματά του ἐπισημαίνει, ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας, ὅστις ἀνεμένετο νὰ ἔλθῃ⁸⁵. Ἐρχομένου δὲ τοῦ ἰδιοῦ, ἀρχεται ἐπὶ γῆς ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν⁸⁶. Εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐκπληροῦνται αἱ προφητεῖαι. Ἀλλὰ καὶ αἱ προφητεῖαι, ἔχουσαι ἱερὰν δομὴν καὶ θεῖον κύρος, μᾶς ἀποκαλύπτουσι, πῶς ἐκπληρώνονται καὶ

τηρίαν τοῦ κόσμου κατὰ τὴν μεταπτωτικὴν περίοδον, τονίζουσι ὅτι, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, κλίνας τοὺς οὐρανοὺς καὶ γεννηθεὶς ἐκ τῆς Θεοτόκου Μαρίας, κατέρχεται ἐπὶ τῆς γῆς, «μορφὴν δούλου λαβών», ἵνα ἐξαγνίσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀμαρτίας, θεώσῃ καὶ ἐξυψώσῃ τοῦτον εἰς τὴν πρὸ τῆς πτώσεως κατάστασιν. Ἡ συγκατάθεσις αὐτῆ τοῦ Θεοῦ γίνεται ἐξ ἀπειρου φιλανθρωπίας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις, διεγείρων τὰς ἀπειροὺς Αἰδοῦς τελειότητος καὶ τὴν ἀρρητον ἀγάπην καὶ φιλανθρωπίαν, φθάνει διὰ τοῦτο, ἕως τὴν «Ἐνσάρκωσιν» καὶ τὴν «Κένωσιν», ἥτοι τὴν «ἄκραν ταπεινώσιν» κατὰ τὴν θυσίαν τοῦ Γολγοθᾶ. Πρβλ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, «Πρὸς Θαλάσσιον», Ρ.Γ. 90, 261αβ', Ἱ. Ρωμανίδου, «Τὸ Προπατορικὸν Ἀμάρτημα», σελ. 84 κ.ε., Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, «Τριῶδιον - Νηπτικά Κεφάλαια» κ.β.

85. Μαρθ. 11,3.

86. Μαρθ. 12,28.

νὰ κάνει τὸ βῆμα γιὰ τὴ δημιουργία τῆς κοινότητος, τῆς συνδέσεως μὲ τὸν ἄλλο. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ γοητεία χάνεται σιγὰ - σιγὰ καὶ βλέπει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ὅπως πραγματικὰ εἶναι. Τότε ἀρχίζει ὁ καιρὸς τῆς ὑπερευαισθησίας καὶ τῶν ἐκνευρισμῶν, τῶν τραυματισμῶν καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποφασιστικὴ στιγμή, πού βλέπει κανεὶς τὸν πραγματικὸ ἄλλο. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ συγχωρῆ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο τὸ ὅτι δὲν εἶναι ὅπως τὸν φαντάσθηκε. Καὶ αὐτὸ νὰ γίνεται κάθε μέρα. Χωρὶς αὐτὴ τὴν διάθεση δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει κανένας γάμος. Μόλις λείπει ἡ διάθεση τῆς συγχωρητικότητος, προκύπτει μιὰ πικρία, πού διαβιβρώσκει —τρῶει σὰν τὸ σαράκι— τὰ πάντα καὶ σπρώχνει καὶ τὸν ὠραιότερο γάμο στὴν καταστροφή. Φυσικὰ πρέπει νὰ συγχωροῦνται καὶ συγκεκριμένα μικρὰ λάθη τῆς κάθε ἡμέρας. Ἀλλοιῶς προκαλοῦνται καθημερινὰ πληγώματα, πού συσσωρεύονται καὶ ὀδηγοῦν σὲ κρίσεις. Γιὰ νὰ μὴ μιλήσουμε γιὰ τίς συγχρούσεις, πού ἀπειλοῦν τὴν ἀγάπην. Ἐλλειψὴ πιστότητος, πού κλονίζει τὴν ἐμπιστοσύνη. Τότε τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν διάθεση τῆς συγχωρητικότητος. Ὅχι γιὰ νὰ ἀνεχθεῖ κανεὶς τὰ πράγματα, ὅπως εἶναι,

ἀλλὰ γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ μιὰ νέα ἀρχή.

Ἀνάλογα ἰσχύουν καὶ σὲ κάθε ἀνθρώπινη σχέση καὶ συνεργασία. Κομμία δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθεῖ χωρὶς τὴν προθυμία γιὰ συγγνώμη. Ἄν δὲν ξεπερνιοῦνται οἱ δυσκολίες μὲ τὸ πνεῦμα τῆς συγχωρητικότητος. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ. Τὸ δίκαιο ἢ τὸ ἄδικο. Τὸ σωστὸ ἢ τὸ λάθος. Καὶ θὰ ὠραιοποιοῦμε τὰ πράγματα. Ὅχι! Ὅτι εἶναι κακὸ, εἶναι κακὸ. Ὅτι εἶναι ἄδικο, εἶναι ἄδικο. Ἡ συγγνώμη πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Ἀλλὰ εἶναι δυνατώτερη ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Δυνατώτερη ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Ὅπως ἡ ἄφεση, πού μᾶς χαρίζει ὁ Θεός, εἶναι δυνατώτερη ἀπὸ τὴν ἀμαρτωλότητά μας. Βέβαια ἐμεῖς δὲν ἔχουμε πάντα τὴ δύναμη νὰ συγχωροῦμε. Ἄν ὅμως μᾶς συγκλονίζει ἐσωτερικὰ ἡ συγγνώμη τοῦ Θεοῦ, τότε θὰ μποροῦμε κι ἐμεῖς νὰ τὴν προσφέρουμε στοὺς ἀδελφούς μας. Καὶ μόνο ἂν «ποιοῦμεν ἔλεος», ἂν συγχωροῦμε δηλ., δὲν θὰ εἶναι γιὰ μᾶς ἡ «κρίσις ἀνέλεος».

Γι' αὐτὸ ἂς ἐπαναλαμβάνουμε κάθε μέρα «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».

ἐξελίσσονται και πραγματοποιοῦνται εἰς τὰ γεγονότα. Διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύπτεται εἰς τὸν κόσμον ἡ σωτηρία. Ὁ Χριστός, ὡς Ἄμυνός ἀμιμος, ἐφανέρωθη τοὺς ἐσχάτους καιροὺς, χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων⁸⁷. Ἡ φανέρωσίς του εἶχεν σκοπὸν νὰ καταργήσῃ τὴν ἁμαρτίαν μετὰ τὴν Γέννησιν και τὴν θυσίαν του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, «αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν»⁸⁸. Ἐν τῷ προσώπῳ του φανεροῦται ἡ σωτήριος διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, περὶ ἧς μᾶς ὠμίλησαν ὁ Νόμος και οἱ Προφῆται. Ἐν τῷ Χριστῷ ἀποκαλύπτεται ἅμα τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅτι «εἰκὼν τοῦ Πατρὸς, ὁ Υἱός»⁸⁹. Αἱ ἀόρατοι τελειότητες τοῦ Θεοῦ μᾶς ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ἀλλὰ τοῦτο λίαν συντόμως ἐλησημονήθη εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν πεπτωκότων και ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων⁹⁰. Ἡ Π. Διαθήκη και δὴ οἱ Προφῆται, προσεπάθησαν ν' ἀναστήσουν τὴν ἐν τῇ δημιουργίᾳ φανερωθεῖσαν θεῖαν δόξαν και μεγαλοπρέπειαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων και ἐποίησαν ἀφθαστα κείμενα δοξολογίας τῶν οὐρανῶν και τῆς κτίσεως ὅλης πρὸς τὴν δημιουργικὴν τοῦ Θεοῦ τελειότητα και σοφίαν. Ἀλλὰ ἡ πλήρης ἀποκάλυψις τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ συντελεῖται εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, ὅπου «ὁ Θεὸς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁹¹, ἐκπληρουμένης τῆς προφητείας τοῦ Ἡσαίου, «και ὀφθήσεται ἡ δόξα Κυρίου, και ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ... τὸ δὲ ρῆμα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μένει εἰς τὸν αἰῶνα»⁹². Τοῦτο εἶναι τὸ θαυτέρον θεολογικὸν γόημα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Γεννήσει. Ἐν τῷ Ἁγίῳ Αὐτοῦ προσώπῳ ἀποκαλύπτεται εἰς τὸν κόσμον πλήρης ἡ δόξα Κυρίου, ἥτις προγενεστέρως ἐφανέρωθη εἰς τὴν δημιουργίαν και ἐν συνεχείᾳ οἱ Προφῆται ἐξύμνησαν αὐτήν, ἵνα ἀναθερμάνουν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Θεολογία τῆς εἰκόνας τῆς Γεννήσεως, ἐπίσης, ἐνέχει και μίαν ἄλλην πτυχὴν, τὴν ἀποφατικὴν ὑπέρβασιν τοῦ Θεοῦ.

Αἱ προφητεῖαι, τὰ ἐπὶ μέρος εἰκονιζόμενα θέματα, ἡ Θεοτόκος, ὁ «ἐσπαργανωμένος» Θεάνθρωπος, ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὸν πιστὸν αὐτὴν τὴν ὑπέρβασιν, διὰ νὰ μείνῃ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ εἰκὼν σημεῖον ἀναφορᾶς πρὸς τὸ Θεῖον και λειτουργικὸν σύμβολον τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως και νὰ μὴ καταλήξῃ εἰς τὸ ὄμμα τοῦ

θεατοῦ ἐν ἀπλοῦν κάδρον ζωγραφικῆς. Εἰς τοὺς ὕμνους τῆς Ἑορτῆς, ἀλλὰ και εἰς ὅλην τὴν παράστασιν τῆς εἰκόνας, ὁ ἀποφατισμὸς εἶναι ἐμφανής. Ὁ ὕμνογράφος λυεῖ, ἀλλὰ και καταφάσκει, τὴν ὑπέρβασιν τοῦ Μυστηρίου. «Μυστήριον ξένον, ὄρω και παράδοξον...», «οὐ φέρεται τὸ μυστήριον ἔρευαν. Πίστει μόνῃ τοῦτο πάντες δοξάζομεν». Ὁ ἀποφατισμὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ εἶναι διάχυτος εἰς τοὺς ὕμνους τῆς Ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Ἡ ἐπίγνωσις τοῦ μυστηρίου τῆς Γεννήσεως φέρεται εἰς τοὺς Ἑλληνας Πατέρας τὴν σιγὴν και τὸν θεολογικὸν ἀποφατισμὸν πρὸ αὐτοῦ. Ἡ Πατερικὴ γλῶσσα εὐλαβεῖται τὸ Μυστήριον και τὸ μόνον, ποὺ τολμᾷ, εἶναι ἡ δοξολογία, ἡ σιγὴ και τὸ βίωμα. «Χριστοῦ γέννησις... σιωπῇ τιμάσθω. Μᾶλλον δὲ και ταῖς ἐννοίαις ἡμῶν ζητεῖν ἐκεῖνα μηδὲ πολυπραγμονεῖν ἐπιτάξωμεν»⁹³. Κάθε περιέργεια και λογοκρατικὴ περὶ τὸ μυστήριον ἔρευνα εἶναι διασμός τῆς ἀρρήτου συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὡσάν νὰ ἀρνήται τις τὴν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὸν κόσμον ἐρχομένην θεῖαν Χάριν και δωρεὰ: «... χριστιανοὶ συζητοῦσι, πῶς ἐν σαρκὶ Θεὸς και ποταπῇ σαρκὶ. Και εἰ τέλειος ἄνθρωπος, εἰ ἀτελῶς ὁ προσληφθεὶς. Σιγάσθω τὰ περιττὰ ἐν Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ, δοξάζεσθω τὰ πεπιστευμένα, μὴ περιεργάζεσθω τὰ σιωπόμενα»⁹⁴.

Ἡ μεσσιανικὴ ιδιότης τοῦ Κυρίου ἐμεινεν ἕως εἰς ἓνα βαθμὸν κεχυρμένη, τόσον κατὰ τὴν Γέννησιν, ὅσον και κατὰ τὸ ἔργον του. Και ὅτε οἱ ἄνθρωποι ἐζήτησαν περὶ τούτου πειστικὰς μαρτυρίας, ὁ Κύριος ἐπιμελῶς ἐπέφευγεν⁹⁵. «Ἡ θεότητά του ὅμως ἦταν ἀντικείμενο ἐλεύθερης πίστεως, ποὺ παρεχόταν ὡς δωρεὰ τῆς ζωτικῆς κοινωνίας μαζί του και ὄχι λογικὴ κατάληξις ἐνός ἀποδεικτικῶ συλλογισμοῦ, ἡ κριτικὴ θεδαίωσις μετὰ ἓνα ἐξωτερικὸ σημεῖο»⁹⁶. Ἡ Θεότης τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, και κατὰ τὴν Γέννησιν και μετέπειτα, δὲν ἀναγνωρίζεται διὰ λογικῶν πειστηρίων, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως. Ἡ γνώσις αὐτῆ, ἥτις, κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἀνατολῆς, εἶναι ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν καθαρὰν καρδίαν τῶν ἀγίων - πιστῶν, εἶναι θεῖα δωρεὰ και ὄχι τὸ ἀποτέλεσμα κάποιας λογοκρατικῆς διαδικασίας.

Ἡ ὄλη ἡ πίστις προϋποθέτει ἓνα εἶδος ἀποφατισμοῦ. Ἡ λειτουργία και ἡ ἀνάπλασις τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων μόνον ἔτσι πλουτίζονται και ἀγιάζονται ἀπὸ τὴν, χάριν τοῦ κόσμου, γενομένην θεῖαν «κένωσιν» και «συγκατάβασιν» εἰς τὸ μυστήριον τῆς Βηθλεὲμ και τοῦ Γολ-

87. Α' Πέτρ. 1,20.

88. Ματθ. 1,21.

89. Β' Κορ. 4,5.

90. Ρωμ. 1,12.

91. Β' Κορ. 4,6.

92. Ἦσ. 40,5.

93. Μ. Βασιλείου, ΒΕΠ 54, 233.

94. Αὐτόθι, ἰδία σελίς.

95. Πρβλ. Ἰ. Παναγοπούλου, «Ἡ Οἰκονομία τῆς Θεανδρικής ζωῆς», ἐν τόμῳ Χριστοῦγεννα, Ἀκρίτας, 1982, σελ. 94-95.

96. Αὐτόθι, σελ. 95. Πρβλ. και Ἰωάν. 14,9.

γοθά. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Μ. Βασιλείος συνιστᾷ, «νόει θεο-
πρεπῶς τὴν ἐνανθρώπησιν Κυρίου».

Μία ἄλλη θεολογικὴ πτυχὴ τοῦ Μυστηρίου, ποὺ ἐπιμένει νὰ ἀναλύῃ ὁ στοχασμὸς τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλη-
νῶν Πατέρων, εἶναι ὄχι τόσο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ
ἱστορικὸν γεγονός τῆς γεννήσεως εἰς τὸν συγκεκριμένον
τόπον καὶ χρόνον, ὅσον αἱ ἀνθρωπολογικαὶ του διαστά-
σεις καὶ αἱ ἀγιαστικαὶ συνέπειαι, ποὺ ἡ θεϊκὴ δύναμις
τοῦ Μυστηρίου ἐξασφαλίζει μὲ θεσφασιότητα μίαν ἄλλην,
νέαν καὶ πραγματικὴν ζωὴν διὰ τὸν ἄνθρωπον. Εἰς
τοῦτο ὁμόφωνος εἶναι ἡ σκέψις τῶν Πατέρων. Ὁ
Θεὸς «ἐνθρώπησεν, ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν»⁹⁷, «ἄν-
θρωπος γὰρ ἐγένετο Θεὸς καὶ θεὸς ὁ ἄνθρωπος»⁹⁸, «ἐν-
τεῦθεν τὰ θεῖα ἀνθρώπινα γίνεται, ἵνα τὰ ἀνθρώπινα
θειότερα γένηται»⁹⁹, «μὴ ἐορτάσωμεν πανηγυρικῶς ἄλ-
λά θεϊκῶς, μὴ κοσμικῶς ἀλλ' ὑπερκοσμικῶς... μὴ τὰ
τῆς ἀσθενείας, ἀλλὰ τὰ τῆς ἰατρείας, μὴ τὰ τῆς πλά-
σεως, ἀλλὰ τὰ τῆς ἀναπλάσεως»¹⁰⁰ κ.λπ. Αἱ θεολογι-
καὶ προσεκτάσεις τοῦ μυστηρίου εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἄν-
θρώπου ἔρχονται ὡς φιλόανθρωπος ἀπάντησις τοῦ Θεοῦ
εἰς τὴν πνευματικὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν περιπλάνησιν
αὐτοῦ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ. Ἡ ἐπίγνωσις τούτου τοῦ ἀδιε-
ξόδου, ὁδηγεῖ εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἐμπειρίαν τῆς
διὰ τοῦ μυστηρίου ἐκδηλουμένης Θεῖας Φιλανθρωπίας.
«Ἀνάγκη γὰρ ἡμᾶς λέγοντας περὶ τῆς εἰς ἡμᾶς ἐπι-
φανείας τοῦ Σωτῆρος, λέγειν καὶ ...ὅτι ἡ ἡμῶν αἰτία
ἐκείνῳ γέγονεν πρόφασις τῆς καθόδου, καὶ ἡ ἡμῶν πα-
ράδοσις τοῦ Λόγου τὴν φιλανθρωπίαν ἐξεκαλέσατο, ὥ-
στε καὶ εἰς ἡμᾶς φθάσαι καὶ φανῆναι τὸν Κύριον ἐν
ἀνθρώποις»¹⁰¹. Ἡ συναίσθησις τῆς ἀμαρτωλότητος ἀφ'
ἐνός καὶ ἡ βίωσις τῆς μετανοίας ἀφ' ἑτέρου, ὁδηγεῖ εἰς
τὴν γνῶσιν τοῦ μυστηρίου ὡς θεῖας δωρεᾶς, τῆς ὁποίας
ἡ ἀγιαστικὴ προέκτασις εἶναι «ἡ ἐμὴ τελείωσις καὶ
ἀνάπλασις, καὶ πρὸς τὸν πρῶτον Ἀδὰμ ἐπάνοδος»¹⁰².
Ἡ «πρὸς τὸν πρῶτον Ἀδὰμ ἐπάνοδος» εἶναι ἡ πρὸ τῆς
πτώσεως μακαρία ζωὴ καὶ κατάστασις τοῦ πρωτοπλά-
στου.

«Οἱ Ἰ. Πατέρες δὲν ὁμιλοῦν γιὰ τὴν ἐναρ୍କωσιν
ἀπὸ τὴν σκοπιᾶν μιᾶς θεωρητικῆς Χριστολογίας, ἀλλὰ
ἀπὸ τὴν ἄποψιν τοῦ ἀναπλασμένου ἀνθρώπου μέσα στὴν
κοινωνίαν τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ λόγος τους
εἶναι κατὰ κανόνα ἀποφατικὸς, δοξολογικὸς, προσωπι-
κὸς καὶ ἀληθινός, λουσιμένος μέσα στὸ φῶς τῆς διούμε-
νης θεογνωσίας»¹⁰³, καθ' ὅτι τὸ μυστήριον εἶναι ἄρρητο

καὶ θαῦμα ἀκατανόητο. «Ἡ θεῖα εὐσπλαχνία συνέκαμ-
ψεν τὴν θεῖαν δικαιοσύνην καὶ εἰς τὸ οὐράνιον μειδιά-
μα τοῦ Βρέφους τῆς Βηθλεὲμ ὁ Παράδεισος ἠνεώχθη.
Ἡ Θεότης ἀντήλλαξε δακτύλιον μετὰ τῆς ἀνθρωπότη-
τος. Ἐν τῷ Νηπίῳ τῆς φάτνης συνεδέθη τὸ ἄπειρον
μὲ τὸ πεπερασμένον καὶ ὁ σίδηρος ἐπορφυρώθη ἀπὸ τὸ
πῦρ τῆς συγκαταβάσεως Θεότητος. Τὰ ἄνω καὶ τὰ κά-
τω περιπτύσσονται»¹⁰⁴.

Τὸ ἔσχατον τέλος, τὸ μέγα θαῦμα, συνετελέσθη, «ὁ
Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἐνώνονται, ὁ Θεὸς παραγίνεται στὴ
γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνεβαίνει εἰς τοὺς οὐρανοὺς ... τὸ
χοϊκὸ θεουργεῖται μὲ τὴν ἄρρητη ἐνώση... τὸ κέντρον
τοῦ θανάτου ἀμιδύνεται, ἡ δύναμις τῆς φθορᾶς φθίρει-
ται... ἀφανίζεται ἡ ἀχλύς τῆς πλάνης καὶ λαμπρυνό-
μαστε μὲ τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας»¹⁰⁵. Ὁ ἄνθρωπος ἀ-
ποκαθίσταται εἰς τὸ «ἀρχικὸν ἐδαμικὸ κάλλος, στὴν τέ-
λεια κοινωνία τῆς θεωμένης ζωῆς». «Οὐκοῦν ὅρος ἐστὶ
τῆς ἀνθρωπίνης μακαριότητος ἡ πρὸς τὸ Θεῖον ὁμοίω-
σις»¹⁰⁶, διότι «ὁ θάνατος καὶ ἡ φθορὰ διὰ τὸν συνόντα
Λόγον ἐξηφανίζετο»¹⁰⁷. Οὕτω «ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ φθά-
νει στὶς ἀκρόρειες τῶν δυνατοτήτων της καὶ ἐπιτυγχά-
νει τὸν μοναδικὸν προσορισμὸν της, τὸ θεοσεϊδῆς
κἀλλοσις, τὴ θεώση», «θεὸς θεοῖς
ἐνούμενός τε καὶ γνωριζόμενος»¹⁰⁸. Ὁ Ἀγιασμὸς καὶ
ἡ Θεώσις τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ «ἔσχατη συνέ-
πεια τῆς ἐνσαρκώσεως, ποὺ ἐνσωματώνει τὸν ἄνθρωπον
στὸ ἴδιο θεαγῶρικὸ σῶμα τοῦ Σαρκομένου καὶ τὸν ἀ-
ναπλάθει στὸ κάλλος τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ... Ὁ Λόγος
τοῦ Θεοῦ ἀναζητᾷ πεισματικά τὴν ἀνθρώπινη φύση
καὶ προσφέρει σ' αὐτὴ τὸν ἀφθαρτον πλοῦτον τῆς ζωῆς
του»¹⁰⁹. «Τοιαύτη γὰρ οἰκονομία ἐγνωσθη σου ἡ εὐ-
σπλαχνία Χριστέ»¹¹⁰.

Μία τοιαύτη πίστις ὑπερβαίνει τὴν ἱστορίαν.

Ὁ Σαρκοθεὶς Λόγος τοῦ Θεοῦ, μὲ ἐσπαργανωμέ-
νας τὰς χεῖρας κατὰ τὴν Γέννησιν καὶ ἠπλωμένας αὐ-
τὰς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ὁδηγεῖ τὰ πεπρωμένα ὄλων εἰς
τὴν ἄδυσον τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

Τέλος, ὁ Μέγας Μυστικὸς Θεολόγος τῆς Ὁρθοδό-
ξου Ἐκκλησίας Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, εἰς
εἰδικὴν ὁμιλίαν, περὶ τὴν Ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ
Θεοῦ, περικλείει θαυμασιῶς καὶ ὀρθοδόξως ὄλον τὸ
θεολογικὸν δάθος τοῦ Ἀρρήτου Μυστηρίου, διὰ μικροῦ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σελίδα 213)

97. Μ. Ἀθανασίου, ΒΕΠ 30, 119.

98. Ἰ. Χρυσόστ. ΜΡΓ 52, 789.

99. Ὑμνολ. Ἑορτῆς.

100. Γρηγ. Θεολ. ΜΡΓ 36, 516.

101. Μ. Ἀθανασίου ΒΕΠ 30, 78.

102. Γρηγ. Θεολ. ΜΡΓ 36, 329.

103. Ἰ. Παναγοπούλου, ἔ.δ., σελ. 105.

104. Κ. Καλλιν. Πρ. Ὁμιλ. γ' ἔκ. ΦΩΣ, 1960, σελ. 166.

105. Ἰ. Παναγ., ἔ.δ., σελ. 114.

106. Γρηγ. Νύσσης, ΜΡΓ 44, 433.

107. Μ. Ἀθανασίου, ΒΕΠ 30, 91.

108. Γρηγ. Θεολ. ΜΡΓ 36, 317.

109. Ἰ. Παναγοπούλου, ἔ.δ., σελ. 127.

110. Ὑμνολ. Ἑορτῆς.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ (1)

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ἡ εἰκόνα καὶ ἡ γραφή της

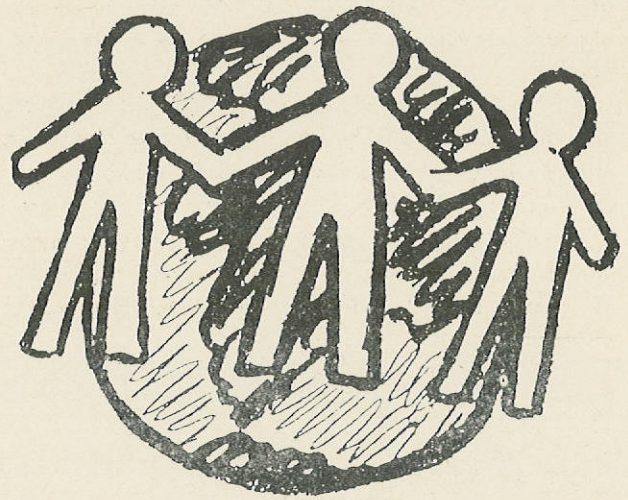
Εἶναι πραγματικότητα ὅτι ἡ γλῶσσα στὴν ἐποχὴ μας ἐπανέρχεται στὴν εἰκονικὴ τῆς γραφῆς. Ὁχι ἀπλᾶ καὶ μόνο ἐπειδὴ στὸν γραπτὸ καὶ προφορικὸ λόγο χρησιμοποιοῦνται εἰκόνες, ἀλλὰ γιατί ἡ ὀπτική κυρίως «εἰκόνα» —καὶ ἡ ἀκουστικὴ ὁπωσδήποτε— εἶναι μέσο μεταδόσεως τοῦ μηνύματος ἢ τῶν μηνυμάτων πού ἐπιδιώκουμε νὰ προβάλλουμε. Ἡ ἴδια ἡ εἰκόνα εἶναι καταγραφή καὶ προβολὴ συγκεκριμένου νοήματος. Ἡ ἐρμηνεία τῆς πάντως δὲν εἶναι πάντοτε μονοσήμαντη. Μπορεῖ νὰ ἀφήνει νὰ διαφαίνονται περισσότερα τοῦ ἑνὸς μηνύματος. Ἡ ἀκόμα νὰ ἀφήνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς ἀντίφασης μεταξὺ εἰκόνας καὶ λόγου πού τὴ σχολιάζει.

Γιὰ παράδειγμα ἀναφέρουμε ὅλες ἐκεῖνες τὶς καταπληκτικὲς γιγαντιαῖες ἀφίσες πού διαφημίζουν τσιγάρα. Τὰ θέματα στὶς φωτογραφίες ἔχουν ἐπιλεγεί μὲ ἐξαιρετικὴ προσοχή, ἔτσι πού νὰ προσελκύουν τὰ βλέμματα τῶν περαστικῶν. Διαλέγετε καὶ παίρνετε. Θέματα γιὰ σκληρούς, τρυφερούς, αἰσθησιακούς, γιὰ κείνους πού σκοτώνονται στὴ δουλειά, ἢ γιὰ κείνους πού ξεκουράζονται ἀνέμελα καὶ χαμογελοῦν. Αὐτὴ ἡ τελευταία ἀφίσα πού διαφημίζει βέβαια συγκεκριμένη μάρκα τσιγάρων καὶ παρουσιάζει ἕνα νεαρὸ μὲ πονηρὸ μειδίαμα πού κάθεται στὴν ἄκρη ἑνὸς ρυακιοῦ καὶ καπνίζει, ἔχει, εἶναι ἀλήθεια ὡς ὑπότιτλο, μὲ μεγάλα γράμματα, τὴ φράση πού εἶναι ὑποχρεωμένες ὅλες οἱ διαφημίσεις τσιγάρων νὰ ἀναγράφουν: τὸ κάπνισμα θλάπτει σοβαρὰ τὴν υγεία.

Ποιὸς ὅμως μπορεῖ νὰ πιστέψει αὐτὴ τὴ φράση; Τὰ μάτια μας κινοῦνται ἀπὸ τὰ γράμματα στὴ φωτογραφία, ἀπὸ τὴ φωτογραφία στὰ γράμματα καὶ δὲν ξέρουμε τί νὰ πρωτοπιστέψουμε. Ξέρουμε ὅτι πολλοὶ «ἀναγνώστες» ὅταν ἔχουν ἀποτελειώσει τὴ φράση «τὸ κάπνισμα θλάπτει σοβαρὰ τὴν υγεία» διερωτῶνται: «σοβαρὰ»; Ἡ ὑποχρέωση ἔναντι τοῦ Ὑπουργείου ὑποχρέωση, ἀλλὰ τὸ συγκεκριμένο μῆνυμα πρέπει κι αὐτὸ

νὰ περάσει: καπνίζετε καὶ... προτιμήστε μας! Ἡ ἐπιλογή εἶναι σκόπιμη καὶ παραπληροφορητικὴ. Προκαλεῖ σύγχυση στὸν ἀποδέκτη. Τί ἀπ' ὅλα νὰ πρωτοδιαλέξει, τὸ μῆνυμα τοῦ Ὑπουργείου ἢ τῆς ἐταιρείας; Ἡ ἐταιρεία ἀσφαλῶς κάνει τὴ δουλειά της, θέλει νὰ πουλήσει.

Δὲν εἶναι ὅμως μόνο οἱ ἐμπορικὲς ἐταιρεῖες πού χρησιμοποιοῦν τὴν εἰκόνα ἢ τὶς εἰκόνες γιὰ τὴν προσέλκυση τοῦ κοινοῦ. Ὅλοι τὶς χρησιμοποιοῦν καὶ τὸ ἐπιδιώκουν μὲ ρυθμὸ ἐπιταχυνόμενο. Μιὰ εἰκόνα λέει ὅσα χίλιες ἢ καὶ περισσότερες ἀκόμα λέξεις. Αὐτὸ εἶναι ἕνα σύγχρονο «ἀξίωμα» πού τὸ θέτουμε σὲ ἐφαρμογὴ ὅλοι μας. Τὸ ζήτημα εἶναι π ὧ ς τὸ θέτουμε σὲ ἐφαρμογή; Ἡ χρησιμοποίησή του προάγει τὴν ὑπόθεση πού θέλουμε νὰ προβάλλουμε; Μήπως εἶναι ἀποτελεσματικὴ μόνο βραχυπρόθεσμα ἐνῶ μακροπρόθεσμα μπορεῖ νὰ κάνει κακό; Μήπως ἀγγίζει ἕνα μόνο κομμάτι τοῦ ψυχισμοῦ μας ἐνῶ παραθεωρεῖ ἄλλες διαστάσεις του; Μήπως ἀντὶ γιὰ ἀγαθὸ ἀποτέλεσμα προκύψει κακό, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ χρησιμοποιούμενες εἰκόνες εἶναι ἀποκρουστικὲς καὶ ἀπωθοῦν;

Ἕνας καὶ μοναδικὸς κόσμος.

Τρίτος Κόσμος και εικόνες

Πρόσφατα δείγματα έχουμε ιδιαίτερα από εκείνον τον χώρο που έχει κινητοποιήσει ευρύτερες κοινωνικές ομάδες και απασχολεί ένα πλήθος ανθρώπων για το πώς θα μπορούσαν να βοηθήσουν καλύτερα και αποτελεσματικότερα. Αναφέρομαι στον λεγόμενο Τρίτο Κόσμο και την ανάπτυξή του. Γνωρίζουμε, ότι πέρα από τις επίσημες Κυβερνήσεις ένας σεβαστός αριθμός Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για την Ανάπτυξη (Μ.Κ.Ο.Α.) ασχολούνται με τη βοήθεια του Τρίτου Κόσμου. Σήμερα θέματα ή παλαιά έννοια της βοήθειας έχει περάσει σε καινούρια πλαίσια αλληλεξάρτησης και αλληλεγγύης μεταξύ πρώτου - δεύτερου και τρίτου κόσμου, βορρά και νότου κ.ο.κ.*. "Όποιο όνομα όμως κι αν έχει πάρει αυτή η σχέση, έχει ανάγκη προβολής και σημασία έχει ο τρόπος της.

Είναι αλήθεια ότι μία καλά οργανωμένη «έκστρατεία» μπορεί να έχει ολέθρια και επιζήμια αποτελέσματα ως προς τους στόχους της ευαισθητοποιήσεως της κοινής γνώμης, της συλλογής χρημάτων, της αξιοποιήσεως των μέσων μαζικής ενημερώσεως κ.λπ. αναφορικά με τον Τρίτο Κόσμο. Τέτοιου τύπου αποτελέσματα είδαμε πρόσφατα σε τηλεοπτική ταινία του Β.Β.С. έπονομαζόμενη «CHARITY BUSINESS» (έπιχείρηση φιλανθρωπία). Ο σκηνοθέτης της ταινίας ήθελε να δείξει τί θα έπρεπε ακριβώς να άποφεύγουν όσσο έτοιμάζουν τέτοιου τύπου προγράμματα και «εικόνες»:

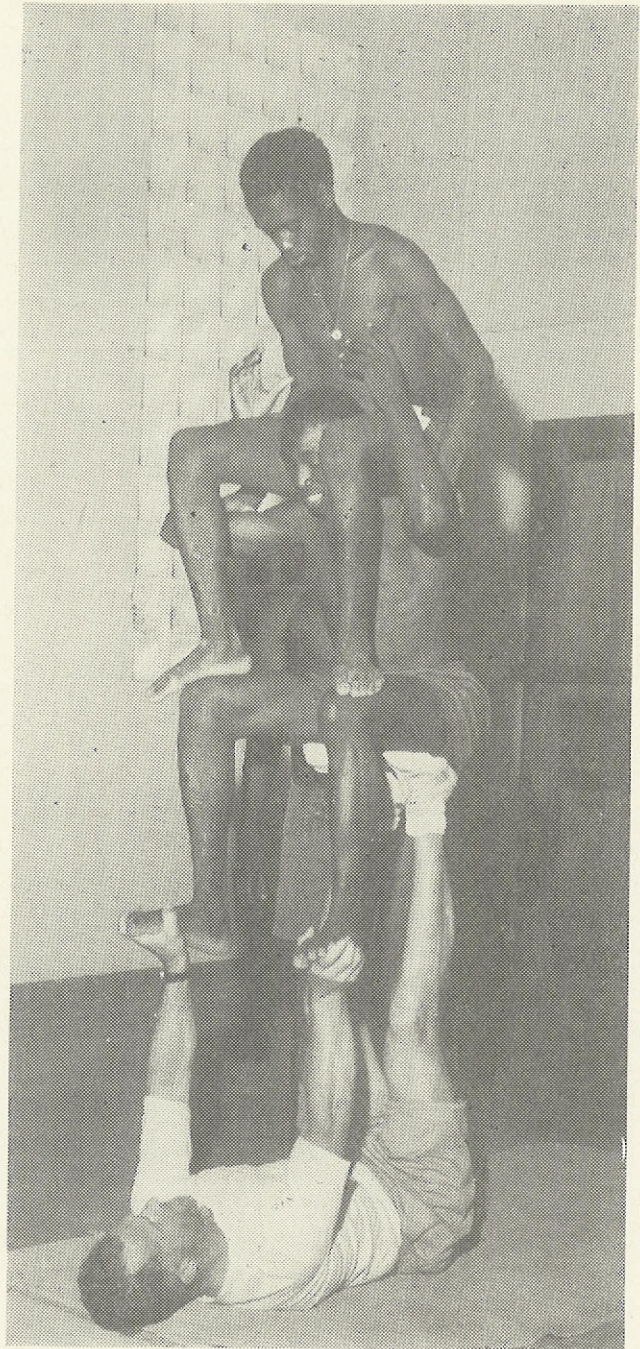
- εικόνες που γενικεύουν και κρύβουν την ποικιλία των καταστάσεων
- είδυλλιακές εικόνες (που άρνοούνται ν' αναγνωρίσουν την πραγματικότητα έτσι όπως ακριβώς υπάρχει, ακόμα κι όταν δέν είναι τόσο ώραίο να την άμολογούμε
- εικόνες που κατηγορούν και ένοχοποιούν (θάσει όρισμένων προκαταλήψεων)
- εικόνες που υπογραμμίζουν την άνωτερότητα του Βορρά
- εικόνες παθητικές και έξαθλιώσεως.

Ένας κώδικας συμπεριφορής

Δέν ήταν ό μόνος που θέλησε να κάνει κάτι τέτοιο.

* Βλ. άρθρο μου, 'Ανάπτυξη. Νέες προοπτικές — Θεολογική προσέγγιση, στον «Έφημέριο» 1987, σ. 88-89, 112-114.

Άπό πολύ καιρό, οι ίδιες οι οργανώσεις φρόντισαν με ειδική ομάδα εργασίας που άσχολείται με θέματα «έκ-

Άλλαγή των πόλων του άξονα.
Ένας Βόρειος που γίνεται Νότιος...
Ο Βορράς υπο-στηρίζει το Νότο.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ*

Του Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ
Ἱεροκήρυκος

Ἀκόμη ὀφείλει ὁ Πνευματικὸς πατήρ νὰ ἔχη αὐτοκυριαρχία στὴ φαντασία του, στὸν ἑαυτό του, νὰ μὴ εἶναι περιέργος ἢ δονιζόμενος ἀκούγοντας ἀνωφελῆ καὶ ἀνήκουστα πράγματα. Νὰ εἶναι ἰδιαίτερα, κατ' ἐξοχὴν προσεκτικὸς στὸ λόγο του, σαφῆς καὶ ὅσο τὸ δυνατόν ὀλιγόλογος. Ἡ ἰ. Ἐξομολόγηση εἶναι Μυστήριον καὶ ὄχι Πομπαντικὴ συνομιλία. Ἡ ἱερότητά του δὲν ἐπιτρέπει πολλὰς κουβέντες.

Τέλος πρέπει νὰ εἶναι ἐχέμυθος. Στὸν Πνευματικὸ πατέρα ἀρμόζει κυρίως ὁ λόγος τοῦ σοφοῦ Σειράχ: «ἀκήκοας λόγον; συναποθανέτω σοι» (19,10)!. Δυστυχῶς μὴ σκυφαντῖα, ποὺ κυκλοφορεῖ μεταξὺ τοῦ λαοῦ μας, κατὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολόγησεως, εἶναι ὅτι ὁ ἐξομολόγος θὰ τὰ πῆ στὴν οἰκογένειά του, ἢ οἰκογένειά του στὴ γειτονιά, ἀπ' τὴ γειτονιά θὰ μαθευτῆ σ' ὅλο τὸ χωριὸ κ.ο.κ.

Ἐννοεῖται βέβαια ὅτι ὅλων τῶν ἠθικῶν προσόντων τοῦ Πνευματικοῦ προέχει ἡ βασιλίσα τῶν ἀρετῶν, ἡ ἀγάπη, ἢ ὅποια καὶ στὴ θεραπεία τῶν σωματίων καὶ στὴ θεραπεία τῶν ψυχῶν ἀποτελεῖ τὸ πιὸ ἀποτελεσματικὸ φάρμακο. Ὅπως ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται» (Ἦσ. 53,4) ἔτσι καὶ οἱ Πνευματικοὶ πατέρες «τοῦ λαοῦ τὰς ἀμαρτίας ἐξιδιοποιεῖσθαι χρή»¹¹.

Ἡ ὅπως ἐδίδασκε ὁ ἱ. Χρυσόστομος «οὐκ ὀνειδίζειν δεῖ, οὐδὲ ἐπεμδαίνειν, ἀλλὰ νοθετεῖν... οὐ κατηγορεῖν... ἀλλὰ μετὰ φιλοστοργίας διορθοῦν»¹².

4. Γ ν ω σ τ ι κ ὸ ς ὀ π λ ι σ μ ὸ ς.

Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴν ἀρετὴ ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ εἶναι ἀτοχος καὶ ὀρισμένων γνώσεων. Νὰ μελετᾷ τὴν Ἀγ. Γραφή, ἱεροὺς Κανόνες, συγγράμματα Πατερικά. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ παίρνη τὶς ἀπαντήσεις γιὰ τὶς ἀπορίες τῶν ἐξομολογουμένων. Ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ὁ ἀμαθὴς Πνευματικὸς, ὅση κι ἂν ἔχη ἀρετὴ, ἐλάχιστη ὠφέλεια μπορεῖ νὰ προσφέρῃ. Ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖ παλαιὸς ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς «Καλὸν μὲν καὶ πάνυ ὠφέλιμον τὸ ἐξομολογεῖσθαι τὰ ἀμαρτήματα πνευματικοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ μὴ τοῖς ἀπείρωσ καὶ ἰδιωτικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα διακειμένους»¹³.

Γιὰ νὰ ἐλπίζῃ, λοιπόν, ὁ Πνευματικὸς Πατήρ σὲ μεγαλύτερη ὠφέλεια τῶν πνευματικῶν του τέκνων θὰ πρέπει νὰ θέσῃ σὲ ἐφαρμογὴ ἐκεῖνον τὸν τολμηρὸ λόγον τοῦ ἱ. Χρυσόστομου πρὸς τὸν ἱερέα: «πάντα μὲν εἰδέναι τὰ διωτικά τῶν ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς στρεφομένων οὐχ ἦτον, πάντων δὲ ἀπηλλάχθαι μᾶλλον τῶν τὰ ὄρη κατελιγμένων μοναχῶν»¹⁴. Ὅπως ὁ γιατρὸς μαθαίνει τὶς ἀρρώστιας τοῦ σώματος γιὰ νὰ τὶς θεραπεύσῃ, ἔτσι καὶ τῶν ψυχῶν ὁ γιατρὸς ὀφείλει νὰ ἔχη γνώση τῶν ἀνθρώπινων παθῶν καὶ τῆς κοινωνίας γενικώτερα. Νὰ τὰ γνωρίζῃ θεωρητικὰ πιὸ καλὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀγορᾶς καὶ νὰ μὴ τὰ γνωρίσῃ πρακτικὰ περισσότερο καὶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς καὶ ἀσκητῆς, ποὺ ζοῦν ψηλὰ στὰ βουνά. Δὲν εἶναι τοῦτο εὐχάριστο! Ἀλλὰ τί πρέπει νὰ κάμῃ, ὅταν στὸ Ἐξομολογητήριον δὲν ἀκούει

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 189 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

11. Μητροπ. Κῶου Ἐμμανουήλ, Μνημ. ἔργ., σ. 154.

12. Ἐνθ' ἀν., σ. 156.

13. Ἐνθ' ἀν., σ. 155.

14. Ἱ. Χρυσόστομος, Περὶ Ἱεροσύνης, λόγος στ' 425 Α Α.Α.Π., τ. 6.

παίδευσης γιὰ τὴν ἀνάπτυξη» νὰ καταρτίσουν ἕναν «κώδικα συμπεριφορᾶς ποὺ νὰ ἀναφέρεται στὴ χρησιμοποίηση εἰκόνων καὶ μνημμάτων σχετικῶν μὲ τὸν Τρίτον Κόσμον». Ἡ πολυετὴς προσπάθεια τῆς ομάδας κατέληξε στὴ συγγραφὴ αὐτοῦ τοῦ κώδικα ποὺ ἀποτελεῖ συνάμα μὴ πρόκληση καὶ ἕναν ὁδηγό.

Εἶχε προηγηθεῖ, στὰ πλαίσια τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Μ.Κ.Ο.Α. τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1988, ἔκθεσις μὲ ἀφίσεις, μπροσοῦρες καὶ λοιπὸ «διαφημιστικὸ» ὄλικὸ ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις γιὰ τὴν προαγωγή τῶν σκοπῶν τους, ὥστε νὰ κριθεῖ ἀπὸ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ἢ καταλληλότητά τους βάσει τῶν ἀρχῶν ἐκείνων ποὺ προετοιμάζονταν γιὰ νὰ περι-

ληφθοῦν στὸν κώδικα. Στὴν ἐπόμενη Γενικὴ Συνέλευση τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1989 υἱοθετήθηκε μετὰ ἀπὸ συζήτηση ὁ κώδικας αὐτὸς καὶ τυπώθηκε σὲ κομψὸ εὐχρηστο φυλλάδιον ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Διασυνδέσεως Μ.Κ.Ο.Α. καὶ Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων πρὸς ἀμεση χρῆση.

Βάσει τοῦ κώδικος αὐτοῦ ἡ Ἐπιτροπὴ συνιστᾷ τὴν ἀναθεώρηση τοῦ ὄλικου ποὺ προορίζεται γιὰ ἐκπαίδευση καὶ «διαφήμιση». Παρ' ὅλο ὅτι οἱ «πρακτικοὶ κανόνες» ποὺ δίνει ὁ κώδικας φαίνεται νὰ περιορίζονται στὸ χῶρον τοῦ Τρίτου Κόσμου, ἐν τούτοις εἶναι πολὺ χρήσιμοι γιὰ ὅποιονδήποτε χῶρον καὶ ὅποιονδήποτε κόσμον, πρῶτον, δεύτερον, τρίτον ἢ τέταρτον ποὺ τελικὰ εἶναι ἕνας, ἐνιαῖος καὶ μοναδικός, κ ὀ σ μ ὸ ς.

Η ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀκούγονται διάφορες φωνές πάνω στὸ θέμα τῆς ἀντιαίρετικῆς ποιμαντικῆς τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή στὸ θέμα τῆς ἀπολογητικῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς φροντίδος τῆς, νὰ προστατεύσει τὸ ποιμνιο ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῶν αἵρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας.

Μερικοὶ ὑποστηρίζουν πὼς ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀντιδρᾷ ἀρκετὰ, δὲν ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα μὲ τρόπο δραστικό. Ἄλλοι πάλι ἐπιτίθενται ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν κατηγοροῦν ὅτι οἱ ἀντιδράσεις τῆς ἐναντίον τῶν αἵρέσεων δὲν δικαιολογοῦνται. Τέλος ὑπάρχουν καὶ ἐκείνοι ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν νομιμοποιεῖται ἠθικὰ νὰ ἀντιδρᾷ ἐναντίον τῆς δραστηριότητος τῶν αἵρετικῶν.

Εἶναι λοιπὸν βασικὸ νὰ τεθεῖ τὸ θέμα τῆς ἀντιαίρετικῆς ποιμαντικῆς τῆς Ἐκκλησίας μας, τῶν στόχων, τῶν κινδύνων ποὺ διατρέχει τὸ ἔργο αὐτὸ ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ποὺ τὸ ἀσχοῦν. Τὸ ζήτημα ἀποκτᾷ ιδιαίτερη ἐπιαισιότητα καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο λόγο: Μὲ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (1989) ἐκλήθησαν οἱ Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ ὀρίσουν εἰδικὸ ἐντεταλμένο γιὰ θέματα αἵρέσεων καὶ κοσμοθεωριῶν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο σχηματίσθηκε εἰδική «Συνδιάσκεψη Ἐντεταλμένων Ἱερῶν Μητροπόλεων διὰ θέματα Αἵρέσεων καὶ Κοσμοθεωριῶν», ποὺ στὸ μεταξύ πραγματοποιήσε δύο συνέδρια (τὸ τελευταῖο θὰ γίνῃ στὶς κατασκευασεῖς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀργολίδος, 22 - 24.6.1990).

Ἡ προσπάθεια αὐτὴ, στὴν ὁποία συμμετέχουν ἤδη 25 ἐντεταλμένοι Ἱερῶν Μητροπόλεων, ὀρίζεται στὴν ἀρχὴ τῆς. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ τεθοῦν μερικὰ βασικὰ προβλήματα, μὲ σκοπὸ νὰ βοηθηθεῖ ὁ κάθε ἐν-

τεταλμένος στὸ ἔργο του καὶ νὰ προετοιμασθεῖ νὰ ἀντιμετωπίζει τὰ προβλήματα αὐτὰ μὲ ψυχραιμία καὶ σύνεση, γιὰ τὴ δική του προστασία καὶ γιὰ τὴν καλλίτερη προώθηση τοῦ ἔργου του.

Στὴν μελέτη αὐτὴ χρησιμοποιοῦμε καὶ τὴν πείρα ποὺ στὸ μεταξύ ἔχει συγκεντρωθεῖ στὸ ἐξωτερικό, ὅπου ὑπάρχει παρόμοιος θεσμὸς ἐντεταλμένων ἐμπειρογνομιῶν, ἤδη ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ 1960. Ἡ ιδιότητά μου, ὡς ἰδρυτικοῦ μέλους τῆς «Διεθνoῦς Συνδιάσκεψης Ἐντεταλμένων διὰ Θέματα Αἵρέσεων καὶ Κοσμοθεωριῶν» καὶ ἡ συμμετοχὴ μου στὰ συνέδρια ποὺ πραγματοποιοῦνται δύο φορές τὸ χρόνο καθιστᾷ δυνατὴ τὴν ἀξιολόγηση αὐτῆς τῆς πείρας.

Τὸ θέμα τῆς «στρατηγικῆς» στὴν ἀντιαίρετικὴ ποιμαντικὴ (ἢ ἀπολογητικὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὴ χαρακτηρίζουν οἱ ξένοι) θεωρεῖται τόσο βασικό, ὥστε ἀφιερῶθηκε σ' αὐτὸ ὀλόκληρη ἡ ἀνωξιάτικη Συνδιάσκεψη ποὺ ἔγινε στὸ Ρόττεμπεργκ τῆς Γερμανίας τὸ Μάρτιο τοῦ 1988.

Τὰ ὅσα ἐπισημάνθηκαν ἀπὸ τοὺς ξένους ἐντεταλμένους δὲν ἀφοροῦν μόνον τὸ δικὸ τους χῶρο, ἀλλὰ καὶ τὸ δικὸ μας. Ὑπάρχει μιὰ καταπληκτικὴ οἰκουμενικὴ στὰ προβλήματα καὶ στοὺς κινδύνους τῆς ἀντιαίρετικῆς ποιμαντικῆς στὸν ξένο καὶ στὸ δικὸ μας χῶρο. Ἄν μερικοὶ δὲν τὰ ἔχουν ἀντιληφθεῖ ἢ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἔχουν παντοῦ ἐκδηλωθεῖ, αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι ἡ δική μας ἐργασία δὲν ἀναπτύχθηκε ἀκόμη πλήρως στὸ ἀνάλογο βάθος καὶ πλάτος καὶ, συνεπῶς, δὲν ἔγινε ἀκόμη «ἐπικίνδυνη» ὅσο θὰ ἔπρεπε, ὄχι μόνον γιὰ τίς ἴδιες τίς αἵρέσεις καὶ τίς παραθρησκευτικὰς ὀργανώσεις, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ «μὲ γνώση» ἢ «ἐξ ἀγνωσίας», συν-

μόνο, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ μιλήσῃ. Νὰ ρωτήσῃ τὸν ἀνδρα ἢ τὴ γυναῖκα ἢ τὸ παιδί ἢ τὸ νέο τί σημαίνει αὐτὸ ποὺ ἀνέφεραν;

Γι' αὐτὸ χρήσιμο εἶναι ὁ Πνευματικὸς πατὴρ τῆς ἐποχῆς μας, ἢ ὁποία διακρίνεται γιὰ τὴν ἄνοδο τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου καὶ τὴν ἠθικὴ ἐλευθεριότητα, νὰ μελετᾷ καὶ ἄλλα βιβλία, ψυχολογικά, κοινωνικά, ἠθικοῦ περιεχομένου, ὅπου θὰ γνωρίσῃ καλύτερα τὸν ἄνθρωπο τῶν ἡμερῶν του, τίς ἀντιλήψεις καὶ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς του. Ἔτσι θὰ ξέρῃ «πῶς δεῖ ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι» (Κολ. 4,6).

Ἐχοντας ὁ Πνευματικὸς πατὴρ αὐτὰ τὰ πολυτίμητα προσόντα, ποὺ προαναφέραμε, ἠθικὰ καὶ μορφωτικά, καὶ προπάντων τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, θὰ ἐπιτελέσῃ ἔργο πράγματι ἀνεκτίμητο. Ἡ προσφορά του τότε μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν κοινωνία δὲν ἔχει μέτρο νὰ ζυγισθῇ, σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου: «Ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἀμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆθος ἀμαρτιῶν» (Ἰ, 19.20). Γένοιτο!

(Τ ἐ λ ο ς)

ειδητά ή άσυναίσθητα, γίνονται ύποστηρικτές τών δ-
μάδων αυτών, άμεσα ή έμμεσα.

α) **Άπολογητική στο έγγυς μέ-
λον.**

Τό θέμα τών αίρέσεων και τής παραθρησκείας δέν
είναι πλέον άντικείμενο ένασχολήσεως μόνο τής Έκ-
κλησίας και τών ειδικών έντεταλμένων διά θέματα αί-
ρέσεων και κοσμοθεωριών. Στο έξωτερικό άσχολούνται
σήμερα μ' αυτό τό θέμα και άλλοι παράγοντες και φο-
ρείς.

"Έτσι ή ψυχιατρική κλινική του πανεπιστημίου του
Ντύσσελντορφ πραγματοποιήσε πολύ ένδιαφέρουσα έ-
ρευνα. Σύμφωνα μ' αυτή, πολλές περιγραφές άσθενείας,
πού θρίσκοντα: στα έγχειρίδια ψυχιατρικής, άποτελούν
σήμερα τόν Ιεραποστολικό στόχο και τήν «ύπόσχεση
σωτηρίας» όρισμένων παραθρησκευτικών όργανώσεων.

"Ας πάρουμε ένα παράδειγμα: "Αν κάποιος ύπο-
στηρίζει πώς μπορεί νά «πετάξει», δημιουργείται αυτό-
ματα μία ύποψία, πού οδηγεί σε συγκεκριμένη διάγνωση.
Και όμως αυτό άποτελεί τήν «ύπόσχεση σωτηρίας»
άπό μέρος του «Υπερβατικού Διαλογισμού» του Μα-
χαρίσι Μαχές Γιόγκι. (Γενικά για τό θέμα τών παρα-
θρησκευτικών και άποκρυφιστικών όργανώσεων πού
όρουν στη χώρα μας βλ. βιβλία μας: «Ψυχοναρκωτικά -
νέες αίρέσεις στην Ελλάδα». «Πνευματικός Βιασμός -
νέες "αίρέσεις" μιά πραγματική άπειλή». «Άποκρυφί-

σμός, Γκουρουισμός και "Νέα Έποχή"». «Διαθρωτική
έπίδραση τών αίρέσεων - Άντιαυρετική ποιμαντική στη
δεκαετία του 1990 - ύπό έκδ.).

"Έτσι ξεκινώντας άπό έντελώς διαφορετική άφετη-
ρία, όχι άπό τή δική μας, θεολογική, καταλήγει κα-
νείς στο ίδιο συμπέρασμα. "Ότι οι άκρατες «αίρέσεις»,
πού βασίζονται σε διαφορετική άντίληψη περι άνθρώ-
που, άποτελούν πραγματική άπειλή για τήν πνευματική
ισορροπία του άτομου. "Όμως ό τελικός στόχος δέν εί-
ναι τό άτομο, αλλά ή μεταβολή τών κοινωνικών συστη-
μάτων. Τό άτομο χρησιμοποιείται έδώ σαν όργανο. Άλ-
λά τό άποτέλεσμα είναι και για τό άτομο έξίσου κατα-
στροφικό: άλλείωση τής προσωπικότητας, καταστροφή
τής εικόνας του Θεού στον άνθρωπο.

"Όπως ύπογράμμισε στο Ρόττεμπουργκ ό Β. Φ.
Χάκκ (Μονάχος), με τήν άπολογητική κινούμεθα σε
ένα πεδίο πού δέν θρίσκεται πλέον άποκλειστικά και
μόνο στην περιοχή ευθύνης τής χριστιανικής Έκκλη-
σίας. Στην Όμοσπονδιακή Γερμανία τό ζήτημα αυτό
έγινε άντικείμενο ένδιαφέροντος και κυβερνήσεων τών
όμοσπόνδων κρατών. "Έτσι σε πολλά κρατίδια ύπάρ-
χουν σήμερα ειδικοί έντεταλμένοι διά θέματα αίρέσεων
και κοσμοθεωριών: στη Βάδη-Βυρτεμβέργη, στο Βερο-
λίνο, στη Βόρειο Γερμανία - Βεστφαλία, στη Βαυαρία.

Τό ένδιαφέρον τών κυβερνήσεων αυτών έπιδεικνύε-
ται φυσικά κάτω άπό διαφορετικό πρίσμα: δέν άφορά
τή θρησκευτική διάσταση του ζητήματος. Στη Βόννη
πραγματοποιήθηκε τόν Μάρτιο του 1988 ειδική σύσκε-
ψη στο Υπουργείο Οίκογενείας, με τή συμμετοχή τών
Συλλόγων Πρωτοβουλίας Γονέων για τήν προστασία τής
οίκογενείας και του άτομου άπό τήν άπειλή τής ψυχι-
κής έξαρτήσεως άπό μέρος τέτοιων κινήσεων. Σ' αυ-
τή τή σύσκεψη ό Σύλλογος του Μονάχου, ύποστηρίζο-
μενος και άπό άλλους συλλόγους, πρότεινε τή δημιουρ-
γία ειδικής ύπηρεσίας άπό μέρος του κράτους, ή οποία
με σούδερότητα θα έρευνήσει σοβαρά τί σημαίνει ό
θρησκευτικός περίγυρος για τή γερμανική κοινωνία.

Σ' αυτή τή σύσκεψη παρευρέθησαν και έντεταλμέ-
νοι τών Έκκλησιών για θέματα αίρέσεων και κοσμο-
θεωριών, όμως όχι σαν εκπρόσωποι Έκκλησιών, αλλά
Συλλόγων Πρωτοβουλίας Γονέων. Η τάση λοιπόν πού
κυριαρχεί σήμερα, είναι διαφορετική άπό τό παρελθόν.
Η Έκκλησία και οι συνεργάτες της, δέν είναι πλέον
οι κύριοι χειριστές αυτού του θέματος. Κατά τήν πρό-
βλεψη του κ. Χάκκ θα είναι άσφαλώς πολύ λιγότερο
σε δέκα χρόνια. Η θρησκευτική αντιπαράθεση θα το-
ποθετείται τότε σε διαφορετικές γραμμές άπό ότι ση-
μερα. Ο κοινωνικοπολιτικός παράγοντας θα διαδραμα-
τίζει τόν πρωτεύοντα ρόλο. Στο βιβλίο μας «Διαθρω-

Τό βιβλιοπωλείο τής Άποστολικής Διακο-
νίας έχει και τήν ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ τών
βιβλίων:

* ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ περί ΜΙΜΗΣΕΩΣ
ΧΡΙΣΤΟΥ, με στόχασες πνευματικάς και κατά-
νυξιν εις κάθε κεφάλαιον. Προνοιά του Μητρο-
πολίτου Γρεβενών Σεργίου.

* Η ΖΩΗ ΕΚ ΤΑΦΩΝ. Αύθεντικές μαρτυρίες
τής θαυμαστής φανερώσεως τών άγιών Ραφαήλ,
Νικολάου και Ειρήνης. Του άρχιμ. Δημ. Μπε-
κιάρη (νύν Μητροπολίτου Λαρίσης).

* ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΛΗΞΕΩΣ ΤΗΣ
ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ, ή πώς οι έξελι-
κτικοί έλίσσοντα για νά πείσουν ότι τά είδη
έξελίσσοντα. Του Γιάννη Κωστόφ, φυσικού.

* ΠΕΡΠΑΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟ ΦΩΣ. Όδοιπορικό
στούς Άγίους Τόπους και στο Σινά. Τής Κασ-
σιανής Πανουσοπούλου.

Γράψατε: Άποστολική Διακονία, Γ' Ιασιού 1 -
115 21 Άθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλείο: Δραγατσάνιου 2, πλατ. Κλαυ-
θμώνος, τηλ. 322.8637.

τική επίδραση των αιώσεων» αναφέρουμε ότι μεταξύ άλλων βασικών χαρακτηριστικών του νέου πολιτισμού που διαμορφώνεται κάτω από την επίδραση της παρθρησκείας είναι η σύγχυση ανάμεσα στη θρησκεία και στην πολιτική, ή πολιτικοποίηση της θρησκείας και η θρησκευτικοποίηση της πολιτικής, καθώς και η ιδεολογικοποίηση όλων των περιοχών της ζωής.

Ήδη έχουμε τα πρώτα δείγματα της νέας πραγματικότητας στο χώρο της απολογητικής. Στην Ελλάδα, στη Γερμανία αλλά και σε χώρες έξω από την Ευρώπη, ακόμη και στις Ύνδεις, ελήφθησαν περιοριστικά μέτρα εναντίον τέτοιων ομάδων, όχι με πρωτοβουλία της Εκκλησίας ή των επισήμων θρησκείων, αλλά με την εύθυνη της πολιτείας και ιδιαίτερα των δήμων. Ακόμη και στη χώρα μας η αντιμετώπιση λόγου χάρη του μακαρίτη γκουρού Ραζνίς ή και της πολιτικής οργανώσεως του Σάν Μυσούνγκ Μούν (CAUSA), δεν πραγματοποιήθηκε με εκκλησιαστικά κριτήρια.

Για την δραστηριότητα των αιώσεων σε άλλες χώρες, ενδιαφέρονται άμεσα βασικοί παράγοντες της πολιτικής και οικονομικής ζωής. Η έπιρροή των ομάδων αυτών στην οικονομική και πολιτική ζωή των χωρών αυτών δεν είναι δυνατόν να αφήσει άσυγκίνητους τους πολιτικούς και τους επιχειρηματίες, ούτε φυσικά εκείνους που ενδιαφέρονται για την αυτονομία και την ανεξαρτησία ενός λαού. Έξ άλλου τα τεράστια κοινωνικά προβλήματα που δημιουργούνται για τα άτομα και την κοινωνία προσελκύουν το ενδιαφέρον όχι μόνον

των νομικών, αλλά και των κοινωνικών φορέων.

Η εξέλιξη αυτή περιλαμβάνει ένα κίνδυνο για την αντιαιρετική ποιμαντική της Εκκλησίας: την εκκοσμικεύση της. Νά εξαντληθεί στην αναζήτηση τρόπων αντιμετώπισεως των κοινωνικών πληγών, που δημιουργούν οι αιώσεις και να λησιμονήσει τη δική της αφετηρία και το βασικό της στόχο, που είναι η διακονία της ζωής και όχι του θένου. Μιά τέτοια απολογητική, που θα εξαντλείται στην επισήμανση καταστροφικών συνεπειών των ομάδων αυτών πάνω στη σωματική υγεία και την κοινωνική ύπóσταση των θυμάτων, και θα άγνωστ το νόημα της ανθρωπίνης ύπάρξεως και το μήνυμα της χριστιανικής ελπίδος, δεν θα έχει ουσιαστική σχέση με τη ζωή και τη διακονία της Εκκλησίας. Γι' αυτό το λόγο είναι απαραίτητο να όριοθετήσουμε την απολογητική της Εκκλησίας.

β) Άνάλυση του όρου.

Η έριμηρία του όρου της εκκλησιαστικής απολογητικής φαίνεται: σε πρώτη όψη εύκολη. Είναι η απολογητική της Εκκλησίας, και στην περίπτωση μας, της Όρθοδόξου Εκκλησίας. Στηρίζεται στη βασική μας θέση πώς η Εκκλησία αποτελεί όρατή πραγματικότητα, πραγματική κοινωνία, στην όποια ο Κύριος προσθέτει τους «σωζομένους» (Πράξ. 6' 47). Είναι η κοινωνία «μετά πάντων των άγιών».

(Συνεχίζεται)

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΝ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από την σελίδα 207)

άποσπάσματος της όποίας περαίνομεν την παρούσαν μελέτην:

«Ένγηθρόπησε δε ό Υίός του Θεού, ίνα... δι' έαυτού και έν έαυτφ άνακαινίση μέν τό κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν... και της τυραννίδος του διαβόλου λυτρώσεται, προς θεογνωσίαν ήμιας καλέσας, και νευρώσση, και παυδέυση δι' ύπομονής και ταπεινώσεως καταπαλάειν τον τυραννον.

»Πέπαυται γοϋν ή των δαιμόνων θρησκεία... όμοιοι και νοιο ειδώλων καθήρηται, Θεογνωσία πεφύτευται, Τριάς ή όμοούσιος, ή άκτιστος Θεός της λατρεύεται, εις Θεός άληθινός, δημιουργός των άπάντων και Κύριος. Άρεται πολιτεύονται, άναστάσεως έλπις... δεδωρηται... Είς πάσαν την γήν τό Εδωγγέλιον κεκήρυκται... ό θά-

νατος, ό πάλαι (ό άλλοτε) φοβερότατος, ήττηται... Ταύτα της του Χριστού παρουσίας τά κατορθώματα... Ού βία άγων προς άρετήν, ού λιθοβολείσθαι προστάσεων τους άμαρτάνοντας, αλλά πραότητι και μακροθυμία πείθων τους ανθρώπους...

»Ω Χριστέ, Θεού Λόγε, και σοφία και δύναμις, και Θεέ παντοκράτωρ. Τί σοι τούτων άπάντων οι άποροι ήμεις αντιδοήμεν;

»Σά γάρ άπαντα, και αίτεις παρ' ήμων ο υ δ έ ν, ή τ ό σ ώ ζ ε σ θ α ι... δι ά τ η ς ά φ ά τ ο υ σ υ γ κ α τ α β ά σ ε ω ς»¹¹¹.

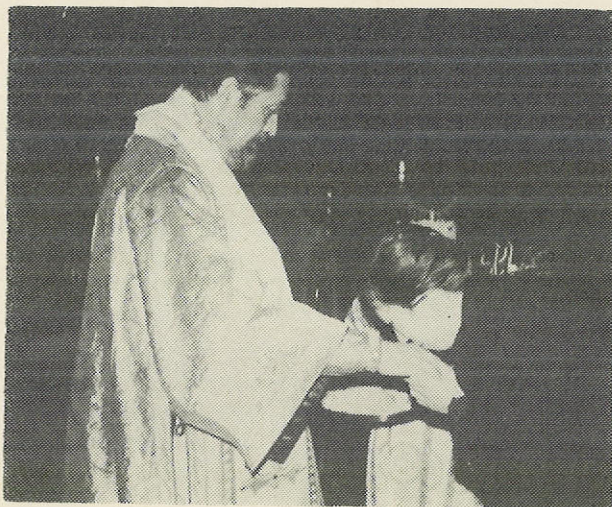
(Τ έ λ ο ς)

111. MIGNE 94, 1105.

ΑΝΟΙΞΙ ΣΤΟΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΑΓΡΟ ΤΗΣ ΚΟΡΕΑΣ

Με τή δύναμι και τήν Χάρι του Σταυρωθέντος και Ἀναστάντος Κυρίου μας, με τήν εὐλογία του Ποιμενάρχου μας, με τόν ἀγώνα και τόν κόπο τῶν ἐργαζομένων στήν Ἱεραποστολική Ἐκκλησία τῆς Κορέας —Κληρικῶν, Μοναχῶν και Λαϊκῶν— και με τήν πολύτιμη πνευματική και ὕλική ἐνίσχυσι τῶν ἀγαπητῶν και σεβαστῶν Ἑλλήνων Συνεργῶν τῆς Ἱεραποστολῆς μας, «ὄν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς», κατὰ τὸ πρῶτο τρίμηνο τοῦ τρέχοντος ἔτους:

● «Προσετέθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ» 16 ἀκόμη νεοφύτιστοι Κορεάτες ἀδελφοί.

Κορεάτισσα πρεσβυτέρα παίρνει με σεβασμό τὸ ἀντίδωρο ἀπὸ ἕλληνα Ἀρχιερέα στὸ τέλος τῆς Πανορθόδοξης θ. Λειτουργίας (11.3.90).

● Συνεχίστηκε ἡ λειτουργία τοῦ Ἱεραποστολικοῦ Σεμιναρίου στὴ Σεούλ, πού ἀποσκοπεῖ στήν κατάρτισι λαϊκῶν, προκειμένου νὰ καταστοῦν στελέχη τῆς Ἱεραποστολῆς.

● Μαθήματα Ἑρμηνείας Καινῆς Διαθήκης παρακολουθοῦν, ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο, κάθε ἐβδομάδα ἐπὶ δύο ὧρον, ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐργασθοῦν ἱεραποστολικά.

● Ἐπιμορφωτικὸ Φροντιστήριο Κατηχητῶν λειτούργησε ἐπὶ 4 ἡμέρες, στὸ Ἱεραποστολικὸ Κέντρο τῆς Σεούλ, τὸ ὁποῖο παρακολούθησαν οἱ Κατηχήτριες και τῶν ἄλλων πόλεων.

● Νέες σειρὲς Μαθημάτων Κατωτέρων και Ἀνωτέρων Κατηχητικῶν Σχολείων, και ἀναθεωρημένες οἱ σειρὲς τῶν Κατηχητικῶν Μαθημάτων, πού διδάσκονται στὰ παιδάκια ἡλικίας Νηπιαγωγείου και τῶν πρώτων τάξεων Δημοτικοῦ Σχολείου, ἀποστέλλονται, κάθε μήνα, ἀπὸ τήν Ἐπιτροπὴ Συντάξεως Κατηχητικῶν Βοηθημάτων τῆς Σεούλ, πρὸς τοὺς Κατηχητὲς και Κατηχήτριες τῶν Ὁρθοδόξων Κοινοτήτων μας.

● Συνεχίστηκε ἡ ἐτοιμασία νέων ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων και χριστιανικῶν τραγουδιῶν στήν κορεατική.

● Οἱ Νεανικὲς Ἐκκλησιαστικὲς Χορωδίες τῶν Ἐκκλησιῶν, πού ἱδρύθηκαν πρόσφατα, ἐπὶ 4 ἡμέρες, πρῶτὴ και ἀπόγευμα, στὸ Ἱεραποστολικὸ Κέντρο τῆς Σεούλ, ἔκαμαν πρόβες, γιὰ τήν καλύτερη ἐκμάθησι ὕμνων τοῦ Ἑσπερινοῦ και τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἐξ ἄλλου, στίς Θεῖες Λειτουργίες και στοὺς Ἑσπερινοὺς, πού κάθε μέρα τελοῦσαν οἱ νεοχειροτονημένοι Κληρικοί, ἔψαλαν ὅλα μαζί τὰ παιδιά, ἐνῶ στὸ Ἅγιο Βῆμα ὑπηρετοῦσαν τὰ παιδιά, πού εἶχαν ἔλθει, γιὰ νὰ ἐξασκηθοῦν στὰ νέα τους καθήκοντα.

● Συνεχίστηκαν οἱ μηνιαῖες Ἱερατικὲς Συνάξεις τῶν Κληρικῶν μας.

● Με τὸ πέρασμα τοῦ χειμῶνα ξανάρχισαν οἱ ἐργασίες, γιὰ τήν ἀποπεράτωσι τοῦ Ἐνοριακοῦ Κέντρου και τοῦ Πρεσβυτερίου τῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Ἁγίου Ἀνδρέου PALANG-RI.

● Ἀρχισαν οἱ χωματουργικὲς ἐργασίες, γιὰ τήν ἀνέγερσι τοῦ Ἱ. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου στὸ Τσόν - Τζού.

● Συνεχίστηκαν τὰ ἀπὸ ἐτῶν καθιερωμένα, πλέον, ἱεραποστολικά προγράμματα στοὺς Ἱ. Ναοὺς μας.

● Ἰδιαίτερη εὐλογία τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους Κορεάτες ἦταν ἡ Πανορθόδοξη Θεία Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Ἁγ. Νικολάου, πού τελέσθηκε τὴν Κυριακὴ 11 Μαρτίου, ἀπὸ 4 Ἀρχιερεῖς και 14 Ἱερεῖς, Ἀντιπροσώπους τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πού εἶχαν ἔλθει στὴ Σεούλ, ἐπ' εὐκαιρία Παγκοσμίου Συμβουλίου.

ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΕΝΤΟΣ ΧΑΛΚΙΝΟΥ ΒΟΥΣ *

Του κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΙΓΚΑ
θεολόγου, αρχαιολόγου - ιστορικού

Ἡ ὕμνολογία τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης του δὲν παραλείπει νὰ ἐκθειάσῃ τὸ ἔργον καὶ τὴν προσφορὰν τοῦ Ἁγίου ἱεράρχου, μάρτυρος Ἀντίπα. Ὁ τραγικὸς θάνατος αὐτοῦ ἔφερεν αὐτὸν πλησίον τοῦ Χριστοῦ, διότι ἀνεδείχθη «κυβερνήτης ὡς ἄριστος, τὸ σκάφος διηύθυνεν, ὑπερβεν κυμάτων, νηχόμενος πλάνης, καὶ παμπεδήλαις μηχαναῖς, τοῦ ἀλλοτρίου μὴ θυτιζόμενος...»⁷¹. Καὶ τὸ κάθισμα εἰς ἤχον γ' διασαφεῖ πλήρως τὸν μάρτυρα: «Θεοὺς ἄνθρωποι, πυρὶ ἀγάπης, ἀναπτόμενος μάρτυς Ἀντίπα, τῆς ἀθείας τὴν φλόγα κατέσθεις, καὶ πυρωθέντι βληθεὶς χαλκουργήματι, πρὸς τὸ ἀνέσπερον φῶς ἐξεδήμησας...»⁷². Ὁ Κανὼν δὲ τοῦ μοναχοῦ Ἰωάννου περιστὰ τὸν μάρτυρα ὑπὸ τῶν ἀνωτάτων «ὡς ἀμὸν δλοκαυτούμενον τῷ πυρὶ»⁷³. Ἐξ ἄλλου εἰ στίχοι τοῦ Συναξαρίου ὡς ἐξῆς, εὐστοχόματα, περιγράφουν κεφαλαιωδῶς τὸ μάρτυριον:

«Ταύρω παλαίεις, καλλιμάρτυς Ἀντίπα,
ὅς σε φλογίζειν, οὐ κεραιτίζειν ἔχει.
Χάλκεον ἐνδεκάτη βληθεὶς φλέγη, /
Ἀντίπα, ἐς βοῶν»⁷⁴.

2. Δεύτερος μετὰ τὸν μάρτυρα Ἀντίπαν — χρονολογικῶς καὶ πάλιν — εἶναι ὁ μεγαλομάρτυς Εὐστάθιος, ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοπίστη καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν Ἀγάπιος καὶ Θεόπιστος. Ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια ἠμάρτυρησεν ἐπὶ Ἀδριανοῦ (117 - 138) εἰς τὴν Ρώμην. Ὡς λέγει τὸ Συναξάριον ἐτέθησαν «ἐν χαλκῷ ταύρω πυρωθέντι»⁷⁵. Τελεῖται δὲ ἡ μνήμη αὐτῶν τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου⁷⁶.

Εἶναι περὶ τὸν, ἐν προκειμένῳ, νὰ ἐπληροφορεῖτο

κανεὶς τὸ μέγεθος τοῦ χαλκίνου τούτου ὁμοιώματος, τὸ ὁποῖον ἐχώρησε τέσσαρα ἄτομα. Ὁ Ἀδριανός, καίτοι δὲν εἶναι ἐκ τῶν ὠμοτέρων διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπιβάλῃ ἐν τοιοῦτον μάρτυριον, συγχρόνως, εἰς τέσσαρα ἄτομα. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔλαβεν ἐνωρὶς δύο ἀπολογίας πεπαιδευμένων χριστιανῶν, τοῦ Κοδράτου, μαθητοῦ τῶν Ἀποστόλων, χρηματίσαντος καὶ ἐπισκόπου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου Ἀριστείδου, ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν. Προσέτι πρὸς τοῦτον ἔγραψε καὶ ὁ Ἀνθύπατος τῆς Μ. Ἀσίας Σειρήνιος Γρανιανός, ὅτι δὲν εἶναι καθόλου δίκαιον διὰ μόνας τὰς κραυγὰς τοῦ λαοῦ νὰ διώκωνται εἰ χριστιανοί⁷⁷.

Καὶ ἀπήντησεν ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν Μινούκιον Φουνδανὸν διάδοχον τοῦ Σειρήνιου δι' εὐνοϊκοῦ γράμματος⁷⁸. Ἐδίωξε, βεβαίως, ὁ αὐτοκράτωρ τοὺς χριστιανούς τῆς Παλαιστίνης διὰ τὴν ἀποστασίαν των νὰ κτισθῇ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἱερουσαλήμ ρωμαϊκῆ ἀποικία καὶ ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὸν Δία (126 μ.Χ.)⁷⁹. Εἰς τὴν Δύσιν ὁμοῦ δὲν ἔχομεν παρόμοια περιστατικά, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, ὥστε νὰ παρακινήσουν εἰς σοβαρώτατον διωγμὸν.

Ὁ μεγαλομάρτυς Εὐστάθιος ἦτο ἀξιωματοῦχος στρατιωτικῶς τῶν Ρωμαίων καὶ εὐφύμως γνωστὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τραϊανοῦ (98 - 117). Ἐκ τοῦ ἐθνισμοῦ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν διὰ Θεοῦ σημείου. Ἐνῶ ἐθήρευεν ἔλαφον βλέπει μετὰ τῶν κεράτων αὐτῆς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἤκουσε τὴν φωνήν: «Τί με διώκεις;» Τοῦτο καὶ μόνον ἦτο ἀρκετὸν νὰ μεταστρέψῃ τὸν πρότερον ἐθνικὸν Πλακίδαν, ὥστε ἤλλαξεν ὄχι μόνον τὸ φρόνημα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα εἰς Εὐστάθιον. Μετ' αὐτοῦ μετεστράφη καὶ ἡ οἰκογένειά του. Ἡ σύζυγός του Ταταιανὴ μετωνομάσθη Θεοπίστη καὶ τὰ δύο αὐτῶν τέκνα Ἀγάπιος καὶ Θεόπιστος.

Ἐκτοτε ὑπέστη ὁ Εὐστάθιος πολλὰς συμφορὰς καὶ δοκιμασίας. Ἀπόλεσε τὰ ἔγνη τῆς οἰκογενείας του εἰς ταξίδιον περιήλθεν εἰς ἐσχάτην πενίαν καὶ οικονομικὴν ἀνάγκην, πλανώμενος νὰ πορισθῇ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωήν.

Ὅταν ποτε διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν θαρβαρικῶν ἐπι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 190 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.
71. Στιχηρὸν δ' τῆ ἸΑ' Ἀπριλίου εἰς τὸν Ἑσπερινὸν ἡχ. δ'. Μηναιὸν Ἀπριλίου, Ἐκδόσεις Μιχ. Σαλιβέρου, Ἀθήναι, σελ. 76, στήλη 1.
72. Αὐτόθι, σελ. 78, στήλη 1.
73. Τροπάριον δ', ὠδῆς Η', αὐτόθι, σελ. 81, στήλη 1.
74. Αὐτόθι, σελ. 79, στήλη 2. Ὅρα καὶ Συναξαριστὴν τῶν Δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὑπὸ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Τόμος δεύτερος, Ἀθήνησι, ἀ.χ.ε., τῆ ἸΑ' Ἀπριλίου, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ μετέπειτα ἐκδοθέντα Συναξάρια καὶ τὸ Ἀγιολόγιον τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, ἔκδοσις Ἀποστ. Διακονίας Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀ.χ.ε.
75. Ὅρα τὸν Συναξαριστὴν ὑπὸ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Τόμος πρῶτος, Ἀθήνησι ἀ.χ.ε. τῆ Κ' Σεπτεμβρίου κ.λπ.
76. Μηναιὸν Σεπτεμβρίου, Ἐκδόσεις ΦΩΣ, σελ. 179-187. Τὸ Συναξάριον, σελ. 183.

77. Εὐσεβίου Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορία, Δ', γ' καὶ θ' σελ. 284, 289, ΒΕΠ, τόμ. 19ος, Ἀθήναι 1959.

78. Εὐσεβίου Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορία, ἐθ' ἀνωτ., Δ', η', σελ. 284.

79. Εὐσεβίου Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορία, Δ', η', σελ. 287.

δρομῶν ἀνεκλήθη, ὡς λίαν ἀναγκαιότατος, εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἠγγήθη τιμήματος καὶ ἔφερεν εἰς πέρας, ἐπιτυχῶς, τὴν ἀποστολὴν του. Ἄνευρε τὴν οἰκογένειαν καὶ ἔζη κατὰ Χριστόν, αἰσθανόμενος ψυχικὴν γαλήνην.

Ἄλλὰ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἤρχιζε καὶ τὸ μαρτύριον. Προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, πλέον, γὰρ θυσίασθαι εἰς τὰ εἰδωλα. Μὲ τόσια διώματα καὶ ταιαύτην συγκατάνευσιν τοῦ Θεοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο. Ἐν ψυχρῷ ἐδλήθη εἰς τὸν χαλκοῦν ταῦρον μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ὁ ταῦρος πυρωθεὶς ἐθανάτωσε μὲν οἰκτρῶς τὴν οἰκογένειαν, δὲν προσέβαλεν, ὅμως, τὰ σώματα, γεγονός δὲ ὁποῖον προσεκάλεσε τὴν ἐκπληξίν καὶ τὴν ἐδραίωσιν τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν εἰς τὸν Θεόν. Οἰκογενειακὸν καὶ δυσάρεστον τὸ μαρτύριον. Διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ γίνεται εὐάρεστον καὶ γενέθλιος ἡμέρα εὐφροσύνης καὶ αἰωνίας ἀναψυχῆς εἰς τοὺς κόλπους τῆς οὐρανίου βασιλείας. Ἀπέδειξεν ὅτι παρέμεινεν εὐσταθῆς καὶ σταθερὸς ἐπὶ τὴν ἀληθῆ πίστιν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ^{79α}.

Ὁ πυρὴν τοῦ μαρτυρίου τοῦ μεγαλομάρτυρος Εὐσταθίου, ὁ ὁποῖος προσομοιάζει πρὸς τὸν πολυάθλον καὶ πολυπαθῆ Ἰώδ, δίδεται ὑπὸ τῶν στίχων:

«Εὐστάθιον δοῦς παγγενῆ χαλκοῦς φλέγει,
καὶ παγγενῆ σὺ τοῦ Θεοῦ αὐξεις Λόγε,
Εἰκόδι Εὐστάθιος γενεῆ ἅμα ἐν βοῇ καύθη»⁸⁰.

Ἐξ ἄλλου ἢ πλουσία ὕμνολογία ἐξαίρει τὴν σταθερότητα τῆς πίστεως τοῦ μάρτυρος τούτου, τῆς πρώτης ζωῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ. «Οἱ μάρτυρές σου Κύριε, ἐν τῇ ἀθλήσει αὐτῶν, στεφάνους ἐκομίσαντο τῆς ἀφθαρσίας, ἐκ σοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» σχόντες γὰρ τὴν ἰσχύν σου, τοὺς τυράννους καθεῖλον ἔθραυσαν καὶ δαμιόνων τὰ ἀνίσχυρα θράση...»⁸¹. Καὶ τὸ Στιχηρὸν τῆς ἑορτῆς ἐκφράζει τὸ ὅλον μαρτύριον: «Θεῖον ὡς θυμίαμα, διὰ πυρὸς εὐωδέστατον, καὶ τερπνὸν ὀλοκαύτωμα, θυσία εὐπρόσδεκτος, προσφορά τε ζῶσα, καὶ τελειοτάτη, σὺ προσηγέχθης τῷ Θεῷ, πανοικεσία καρποφορούμενος: διό σε ἡ οὐράνιος νῦν κατοικία Εὐστάθιε, σὺν τοῖς σοῖς εἰσεδέξατο, καὶ Ἁγίων στρατεύματα»⁸². Καὶ ὁ Κανὼν τῆς ἑορτῆς τοῦ Θεοφάνους ὑπὸ τὴν ἀκροστιχίδα «Τῆς εὐ-

σταθείας τῷ φερωνύμῳ κρότος», δίδει τὸ διάγραμμα, «ὡς ἐν καμίνῳ, τῷ πυρωθέντι χαλκουργήματι, ἐνδον καθευργμένοι: Μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, εὐχαρίστως ἐκραυγάζετε: Εὐλογημένος εἶ, ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου Κύριε»⁸³.

3. Ἡ Πελαγία, ἡ μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Διοκλητιανοῦ τὴν 4 Μαΐου. Κατήγετο ἐκ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας, διέμεινε δὲ εἰς Ρώμην, ὅτε εἶδε καθ' ὕπνου τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως Λῆνον, βαπτίζοντα καὶ ἐπιστρέφοντα πολλοὺς τῶν ἐθνικῶν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ἀπεφάσισε τότε νὰ ἴδῃ τὸν ἐπίσκοπον καὶ προφασισθεῖσα, ὅτι θὰ μετέβαινεν εἰς τὴν τροφὸν αὐτῆς παρουσιάσθη εἰς τὸν ἐπίσκοπον καὶ ἐβαπτίσθη. Ἀπέβαλεν ὁμοῦ μὲ τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὰς εἰδωλολατρικὰς σκέψεις καὶ ἐπανήλθεν εἰς τὴν μητέρα τῆς^{83α}. Ἡ μήτηρ δὲν ἔστρεψεν εἰς τὴν μεταστροφήν τῆς θυγατρὸς καὶ λυπούμενη ἐσκέφθη νὰ καταγγεῖλῃ τὴν πράξιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ αυτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ ἡ μήτηρ εἶχε μνηστεύσῃ αὐτήν. Ὁ υἱὸς τοῦ αυτοκράτορος, πληροφορηθεὶς τοῦτο ἠτύπησεν. Ἡ καταγγελία ἐστράφη κατὰ τὴν πρὸς τὸν αυτοκράτορα, ὁ ὁποῖος, μένεα πνέων, ἐξεδήλωσε τὰ ἀπάνθρωπα ἐνστικτα κατὰ τῆς Παρθένου Πελαγίας⁸⁴.

Ὡμὸς καὶ ἀδίστακτος ὁ Διοκλητιανὸς εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν. Θέτει πυρὰν ὑπὸ τὸν χαλκοῦν ταῦρον - δοῦν καὶ ρίπτει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ τὴν Πελαγίαν διὰ νὰ ὑποστῇ τὸν ἐπονείδιστον θάνατον. Ἄλλὰ πρὸς τί; Ἡ Πελαγία εἶχε διαμαρτώσει τὴν γνώμην τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ διαπίστωσις τῆς ἤτο ὀλοκληρωμένη καὶ πραγματικὴ. Προτιμότερον ἦτο νὰ ὑποστῇ ἅπαξ τὸ ἀφόρητον μαρτύριον ἐντὸς τοῦ πεπυρακτωμένου χαλκοῦ βοός, ἔστω καὶ μὲ τὴν θραδεῖαν ὑπόκαισιν αὐτοῦ καὶ ν' ἀποθάνῃ διὰ τὸν Χριστόν, παρὰ νὰ πλέῃ εἰς πελάγη κοσμικῆς εὐτυχίας, τὰ ὅποια διακοῦν ὅσον ἢ βραχεῖα ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ πλουσία καὶ μεστὴ περιεχομένου ὕμνολογία τῆς Ἐκκλησίας διαζωγραφίζει τὴν προσωπικότητα τῆς μάρ-

79α. Ὅρα καὶ Μηνολόγιον Ἑλληνικὸν Βασιλείου Πορφυρογεννήτου τοῦ Νέου ἐν P.G. 117/61B, C.

80. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Συναξαριστής, ἐνθ' ἄνωτ. τόμ. Α' κ.λπ.

81. Ἀπολυτίκιον εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Κ' Σεπτεμβρίου, Μηναιὸν τοῦ Σεπτεμβρίου, σελ. 181, στήλη 1.

82. Μηναιὸν Σεπτεμβρίου, Στιχηρὸν τῆς ἑορτῆς, τροπ. 6' ἤχου δ', σελ. 180, στήλη 1, Ἐκδόσεις Μιχ. Σαλιβέρου.

83. Μηναιὸν Σεπτεμβρίου, ἐνθ' ἄνωτ., τροπ. α', ὠδῆς ζ', σελ. 184, στήλη 2.

83α. Ὅρα περὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτῆς P.G. 117/96B. Μηνολόγιον Ἑλληνικὸν Βασιλείου Πορφυρογεννήτου τοῦ Νέου.

84. Ὁ διωγμὸς τοῦ Διοκλητιανοῦ ἦτο, ἐπισήμως, ὁ τελευταῖος. Κατὰ ποῖον τρόπον συμπεριφέρθη ὁ Διοκλητιανὸς πρὸς τοὺς χριστιανούς, θρα τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας. Προσέτι δὲ καὶ, Ἐδσεβίου Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Η' γ' ἐξ. ΒΕΠ, τόμ. 20ος, σελ. 46 ἐξ. Ἀθῆναι 1959 καὶ Ἐδσεβίου περὶ τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην μαρτυρησάντων § 1 ΒΕΠ, τόμ. 20ος, σελ. 315, Ἀθῆναι 1959.

τυρος και την αγνότητα και τελειότητα του φρονήματος αυτής. Το Στοιχηρόν Προσόμιον της εορτής λέγει ρητώς: «... Χριστόν γάρ ποθήσασα —Πελαγία— καθαρά καρδιά και, τελειοτάτη, των αικισμών και του πυρός, και των βασάνων καταπεφρόνηκας» διό σε καρτερόφυχε, θαλαμηπόλον ούρανιον, ό νυμφίος ειργάσατο...»⁸⁵. Και περαιτέρω το Κάθισμα διακηρύσσει την γενναίαν ψυχήν της Παρθένου, όταν λέγει: «Τῷ πόθῳ τοῦ Χριστοῦ, τήν ψυχήν πυρουμένη, ὑπῆλθες ἀνδρικῶς, τῷ σφοδρῶς ἐκκαέντι, θεόφρον χαλκουργήματι»⁸⁶. Οί στίχοι δὲ τοῦ Συναξαρίου, κατὰ τὸν εὐληπτότερον τρόπον ὁλοκληρώνουν τὴν περιγραφὴν τοῦ μαρτυρίου, παρέχοντες ἐν τῇ ἀπλότῃ τὸν πυρῆνα αὐτοῦ:

«βοὸς τὸ χαλκούργημα πῦρ φανὲν φλέγον,
βληθεῖσαν ἔνδον τὴν Πελαγίαν φλέγει.
Ἄμφι τετάρτῃ Πελαγίῃ κούθη βοὶ χαλκῷ»⁸⁷.

4. Ἡ Ἀνθία φέρεται, ὅτι ἐμαρτύρησεν ὁμοίως ἐν τὸς χαλκοῦ βοὸς ὡς ἡ μάρτυς Πελαγία. Περὶ αὐτῆς ὁμοῦς ἐλλείπουν βιογραφικὰ στοιχεῖα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν θρᾶσιν. Τοῦτο δὲ δὲν συμβαίνει διότι ἡ μάρτυς θεωρεῖται δευτέρας σειρᾶς ἢ ὑποδεεστερας ἀξίας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀνυπαρξία ὑπομνήματος ὀφείλεται εἰς τὰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔφερον εἰς φῶς τοιοῦτο. Ἡ διάσωσης ὁμοῦς τῶν στίχων εἶναι

85. Μηναῖον Μαΐου, εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Δ' Μαΐου, προσόμιον γ', ἤχου δ', ἐκδόσεις Μιχ. Σαλιθέρου, σελ. 25, στήλη 2.

86. Μηναῖον Μαΐου, εἰς τὸν Ὅρθρον, ἤχου α', αὐτόθι, σελ. 26, στήλη 1.

87. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Συναξαριστής, τόμ. Β' κ.λπ.

«PANTA TA EΘNH»

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μετὰ τὸ εἰδικὸ ἱεραποστολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἔθνη»

* πληροφορεῖ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο ποὺ ἀσκεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία,

* περιγράφει τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἱεραποστολή.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς μποροῦν νὰ στείλουν τὴν ἐτήσια συνδρομὴ τους (300 δρχ.) στὴ διεύθυνση:

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — «Πάντα τὰ Ἔθνη», Ἴω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. 7212.112.

ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Ὁφείλομεν γὰρ δεχθῶμεν αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ κεντρικὸν σημεῖον τοῦ ὄλου μαρτυρίου τῆς μάρτυρος.

Ἡ Ἐκκλησία τελεῖ τὴν μνήμην αὐτῆς τὴν 12 Ὀκτωβρίου, ὅτε τὸ Συναξάριον τῆς ἡμέρας εἶναι πλουσιώτατον καὶ συμπετυκνωμένον. Καὶ δεδαίως ἡ ὕμολογία καλύπτεται ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀγίων, πλήθος καὶ τούτων μαρτυριῶν ὑποστάντων. Τὸ Συναξάριον τῆς ἡμέρας (12 Ὀκτωβρίου) φέρει ἐσραξαομένην τὴν μάρτυρα ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἀγίας γυναικὸς μάρτυρος «Μαλεφθᾶ καὶ τῶν μαρτύρων (ἀνδρῶν) Ἰουθεντίνου, Μαξίμου, Δωροθέου καὶ Διοδώρου»⁸⁸. Ὑπὲρ τῆς πλειάδος αὐτῆς τῶν μαρτύρων τῆς ἡμέρας ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν καὶ ψάλλη συλλήθδην τὸ Ἀπολυτίκιον: «Τῶν Ἀγίων Μαρτύρων τὰ καταρθώματα, οὐρανῶν αἱ δυνάμεις ὑπερεθαύμασαν, ὅτι ἐν σώματι θνητῷ, τὸν ἀσώματον ἐχθρόν, τῇ δυνάμει τοῦ Σταυροῦ, ἀγωνισάμενοι καλῶς, ἐνίκησαν ἀσράτως...»⁸⁹. Ἀκούονται ἀκόμη τὰ τροπάρια τοῦ Κανόνος: «ᾠφθητε ἄνθρωκες πυρί, τῷ ἄλλῳ μυστικῶς ἀναπτύμενοι, καὶ κατεφλέξατε, ὕλῳδῃ πλάνῃν Μεγαλομάρτυρες· καὶ ἀναλάμψαντες ὡς φῶς, τὴν κρίσιν αὐγάξετε, καὶ περισώξετε, ἐκ κινδύνων καὶ πικρῶν τὰς ψυχὰς ἡμῶν». Προσέτι: «Ἡρθητε πρὸς φωτισεῖδῃ, Παραδείσου Ἀθλοφόροι σκηνώματα, περιδιαλλόμενοι λαμπρὰν ἐσθῆτα, ἣν ἐξυφάνατε, πολυειδέσιν αἰκισμοῖς...»⁹⁰.

Καὶ ἐὰν δὲν ὑπάρχουν, ρητῶς, ἐκφερόμενα περὶ τῆς μάρτυρος Ἀνθίας, τροπάρια, ἀρκοῦν οἱ στίχοι:

«Εἰς βοῦν ἀπανθεῖς ἔμπυρον βεβλημένη,
ἐν οὐρανῷ δὲ λαμπρὸν ἀνθεῖς Ἀνθία»⁹¹.

Ἄλλὰ ὁ βοὸς ὁ χαλκοῦς ὁ πυρακτούμενος διὰ τὴν εὐρον ἐντὸς αὐτοῦ τὸν ἀπερίγραπτον καὶ βασανιστικὸν θάνατον ἀνθρωποι διὰ τὰς ιδέας αὐτῶν καὶ τὰς πνευματικὰς πεποιθήσεις δὲν λησιμονεῖται κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ χρόνου. Ἐντὸς τοιοῦτου βοὸς εἰσῆχθη καὶ κατεκάη, νεκρὸς πλέον, ὁ Φωκάς, ὁ διαβεσθημένος διὰ τὰς ἀκαλάστους πράξεις καὶ τὴν ἀχαρκτηριστὸν συμπεριφορὰν του. Ἐρχεται, μετὰ δεδαίωτος σχεδόν, ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ οἱ τύρανοι καὶ οἱ δυνατοὶ

88. Μηναῖον Ὀκτωβρίου, ἐκδόσεις Μιχ. Σαλιθέρου, σελ. 96, στήλη 2. Πλὴν τούτων καὶ ἄλλοι ἐβδομήκοντα ἐπτὰ μάρτυρες φέρουν τὴν εορτὴν των.

89. Μηναῖον Ὀκτωβρίου, σελ. 93, στήλη 2, εἰς τὸν Ἑσπερινὸν ἤχου πλ. α'. Ὅρα καὶ Ὁρολόγιον τὸ Μέγα, σελ. 248 (12 Ὀκτωβρίου).

90. Μηναῖον Ὀκτωβρίου, Κανὼν τῆς εορτῆς, Ὁδῆς θ' τροπ. α' καὶ γ', σελ. 97 καὶ 98, στήλαι 2 καὶ 1 ἀντιστοίχως.

91. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Συναξαριστής, τόμ. Α', εἰς τὴν 12ῃν Ὀκτωβρίου κ.λπ.

καὶ πανίσχυροι ὑφίστανται τὰ ἐπίχειρα τῶν πράξεων αὐτῶν.

Ὁ Φωκάς, λοιπόν, ἀφοῦ «τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἐκκοπήναι φασιν, εἶτα καὶ τὰ αἰδοῖα διὰ τὴν ἐκείνου ἀσέλγειαν... καὶ οὕτω δὲ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐκκοπήναι, τὸ δὲ δύστηνον σῶμα καυθῆναι κατὰ τὸν θοῦν, ἔνθα ἦν κάμινος, ὡς λέγεται, ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένη, σχῆμα βοῦς ἔχουσα, ἥπερ ἐκ Περγᾶμου κεκόμιστο, ἐξ ἧς καὶ ὁ τόπος ὠνόμαστο»⁹².

Ἐξ ἐτέρου ἐντὸς τοῦ βοῦς τούτου βραδύτερον εἰσήχθησαν, διὰ τὰ κατακαυθῆναι ζῶντες, οἱ δύο ὑπουργοὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Β', «ὁ ἐκτομίας Στέφανος ὁ Σακελλάριος καὶ ὁ μοναχὸς Θεοδόσιος ὁ Γενικός». Τούτους, ἀφοῦ οἱ ὄχλοι συνέλαβον «καὶ σχοίνους ἐξάφαντες τῶν ποδῶν αὐτῶν, σύροντες διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸν θοῦν ἀπήγαγον καὶ κατέκαυσαν»⁹³.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Οἱ μάρτυρες τῆς πίστεως εἶναι καὶ θὰ παραμείνουν, αἰωνίως, τὰ ζῶντα πρότυπα διὰ τὰς γενεάς τῶν ἀνθρώπων. Τὸ αἷμα τούτων, ἡ αὐτοθυσία καὶ ἡ καρτερικότης τὰ ὑποστοῦν τὸ μαρτύριον καὶ τὸν θάνατον δεῖ προδίδει μόνον τὴν σταθερὰν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Κύριον, ἀλλὰ τεκμηριώνει ἐξ ὑπαρχῆς τὴν θεσιμότητα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ.

92. P.G. 135, σελ. 1276D, Βιβλίον XIV, κεφ. ΙΔ'.

93. P.G. 135, σελ. 1302B, Βιβλίον XIV, κεφ. ΚΒ'.

● Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού,
'Αναπλ. Καθηγητοῦ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας)

Ἔνα βιβλίον πὸν βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστη νὰ συνειδητοποιήσει τὴ διακονικὴ, μαρτυρικὴ καὶ ἀγωνιστικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαιτέρως ἐπὶ τὴν ἐποχὴ μας, πὸν ἡ πνευματικὴ σύγκρουση αὐξάνει ἐπικίνδυνα καὶ ἡ Ἀλήθεια γίνεται ὄλο καὶ πὸν δυσδιάκριτη.

Γράφατε: Ἐπιστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1,
115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνιον 2, Πλατ. Κλαυθμώνος, τηλ. 322.8637.

Διὰ τοῦτο σήμερον οἱ μάρτυρες πρέπει νὰ εἶναι δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἰσχυροὺς κατὰ τὴν πίστιν καὶ τοὺς ἀδυνάτους κατὰ τὸν χαρακτῆρα, τὸ ἀνοιχτὸν βιβλίον, ἐκ τοῦ ὁποῖου θὰ λαμβάνουν τὴν δύναμιν καὶ θὰ ἀντιλοῦν τὸ θάρρος. Ἔχομεν ὄλοι ἀνάγκην τῶν ἐμπειριῶν τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν ἀρχειούτων τῆς καλῆς μαρτυρίας. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἐκ μέρους ἡμῶν εἶναι πολὺν ῥηγὴ καὶ ἀνέκφρατος. Ἡ πίστις δὲν εἶναι σταθερὰ καὶ ἀποφασιστικὴ. Δὲν ἔχομεν τὸ θάρρος οὔτε τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῶν ποικιλιώνων ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε καὶ τῆς ὁμολογίας κατὰ τῶν πειρασμῶν τοῦ κόσμου. Κινούμεθα μετὰ τῆς κοινωρίας ἄβουλοι, ἀναίσθητοι πρὸς πᾶν ὅτι συμβαίνει περὶ ἡμᾶς καὶ δὲ μᾶς κοσμεῖ ὁ τίτλος τοῦ χριστιανοῦ.

Αἱ τέσσαρες περιπτώσεις μαρτυρικῶν θανάτων δι' ἐγκλεισμοῦ ἐντὸς χαλκίνου ὁμοιώματος βοῦς καὶ ἡ καθὼς διὰ θερμάνσεως τῆς κατασκευῆς ταύτης ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ θάνατοι οὗτοι αὐδεμίαν σκοπιμότητα εἶχον ἢ μᾶλλον ἢ σκοπιμότης ἦτο νὰ θανατωθῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του. Καὶ τοιαῦται ἰδιαιτερότητες βασανισμῶν καὶ θανατώσεων ὑπάρχουν ἄπειροι εἰς τὰ μαρτυρολόγια καὶ καλύπτουν ὀλόκληρον τὴν πρώτην χριστιανικὴν περίοδον, ἀλλὰ καὶ τὴν μετὰ ταύτην μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Ἡ ἐθελουσία αὐτοθυσία τῶν μαρτύρων καὶ ἀθλητῶν τοῦ καλοῦ καὶ ἰδανικοῦ ἀγῶνος δὲν εἶναι ὁμαδικὴ παράκρουσις καὶ συρμὸς καὶ περιφρόνησις τῆς ζωῆς. Προηγεῖται ἡ ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ, ἀκολουθοῦν τὰ βασανιστήρια μεσολαβοῦν διαστήματα χρόνου τιθεμένων σκοπίμως ὑπὸ τῶν τυράννων διὰ τὰ ἀρχίστη δευτέρα σειρά καὶ τρίτη καὶ πολλαπλῆ νέων σκληροτέρων βασανιστηρίων καὶ ὁ θάνατος. Οὔτε ἡ θυσία τῶν μαρτύρων καὶ ἡ ἐγκαρτερήσις εἰς τοὺς πόνους καὶ τὰς πληγὰς ἐσημειώθη εἰς ὠρισμένον καὶ περιορισμένον χρόνον ἢ συγκεκριμένον τόπον ἀκόμη δὲ δὲν κατακλείεται ὑπὸ προσδιορισμένου ἀριθμοῦ ἀτόμων. Ὅπου γῆ καὶ θάλασσα, ὅπου κορυφὴ καὶ θέατρον, ὅπου δημοσιότης καὶ πύχνη γεωγραφικὴ ἐπάρχει τὸ μαρτύριον καὶ ὁ θάνατος.

Κανεὶς δὲν ἐθυσιάσθη δι' ἄλλα πρότυπα, οὔτε ἐπε-

ζήτησε τὸ μαρτύριον διὰ τὸ ἀπόλυτον, τὸν ἕνα καὶ τριαδικὸν Θεόν. Μόνον οἱ ἀθληταί Του ἔφερον αὐτὴν τὴν ἀμίλλαν, μόνον αὐτοὶ ἠγωνίσθησαν τὸν καλὸν ἀγῶνα διὰ τὰ φθάσουν εἰς τὸ τέρμα καὶ τὴν τελείωσιν. Ἐὰν ὑπάρχουν καὶ ὑπάρχουν ἔναι περιπτώσεις ἐθελουσίας ὑπὲρ γηίνων βασιλέων, μάλιστα εἰς ἀποτέρας ἐποχὰς καὶ γενεάς, δὲν ὀφείλεται τοῦτο εἰς τὴν πίσιν ὡς προύπων, ἀλλ' εἰς τὴν αὐστηρὰν προσκόλλησιν πρὸς τὸ πρόσωπον, διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἦτο ἐπιρρεπὴ ὁποιαδήποτε βούλησις τοῦ θυσιαζομένου.

Διὰ τοῦτο αἱ θυσίαι τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ἔχουν τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν. Οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ ἀπέθνησκον, ἀφοῦ πρῶτον ἦσαν οἱ ἴδιοι κριτικὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶναι καὶ ἔκρινον, ὅτι πρέπει τὰ θυσιασθῶν διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀληθείας. Οἱ θυσιαζόμενοι, αὐτοβούλως, ὑπὲρ προσώπων παρωρωμῶντο ἐκ τοῦ ἀσυγκρατήτου συναισθηματισμοῦ καὶ τῶν τοιούτων καὶ τοσοῦτων σχέσεων ὁ θάνατος αὐτῶν δὲν ὑπερέτει οὐδὲν ἠθικὸν ἐλατήριον.

Ἄλλ' ἡ ἐποχὴ τῶν διωγμῶν παρῆλθεν. Ἐπεκράτησαν εἰς τὴν κοινωνίαν νέα ἤθη καὶ ἄλλαι ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι δὲν οἰκοδομοῦν ἢ οἰκοδομοῦν προσκαίρως καὶ φαινομενικῶς τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸν πνευματικὸν τομέα αἱ σκέψεις καὶ αἱ πεποιθήσεις ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἰσοπέδωσιν κάθε ἱεραρχήσεως καὶ ἀξιολογήσεως. Εἰς τὸ περιθώριον τὰ πρότυπα, εἰς παραμερισμὸν οἱ κανόνες καὶ οἱ φραγμοί. Ὀδηγοὶ εἰς τὴν ζωὴν εἶναι ὁ κάθε ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βούλησιν καὶ τὸν ἴδιον ὀρθολογισμόν.

Τοῦτο σήμερον δὲν φαίνεται μόνον, εἶναι καὶ πραγματικότης· φέρει ἀσφαλῶς εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημοῦ. Ὁ ἄνθρωπος δὲν φθάνει, δὲν ἠμπορεῖ τὰ φθάσει εἰς τὸ σκοπούμενον. Ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις ὀδήγησεν εἰς τὴν ἀσάφειαν καὶ τὴν σύγχυσιν.

Τὰ Συναξάρια τῶν μαρτύρων καὶ ἡ βιοτὴ αὐτῶν πρέπει ν' ἀνοίγῃ, νὰ γίνουσι κτῆμα τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀσφαλὴς ὀδηγός. Ἡ κατὰ Χριστὸν ζωὴ τῶν μαρτύρων συνήθης μὲν, διεπομένη ὅμως ὑπὸ τῶν ἐπιταγῶν τοῦ Ἐὐαγγελίου εἶναι εὐζολον νὰ προσαρμοσθῇ

πρὸς ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν. Ἀπαιτεῖται ἀπὸ ἡμᾶς ἡ μικροτέρα θυσία· νὰ ψαλιδίσωμεν τὰς πτέρυγας τοῦ ἐγωισμοῦ, νὰ μηδενίσωμεν τὴν ροπὴν πρὸς τὸ πάθος καὶ τὴν ἀμαρτίαν.

Εἰς τὴν πληθώραν τῶν περιπτώσεων τῶν Συναξαρίων τοῦ ἀπροσμετρήτου νέφους τῶν μαρτύρων ἕκαστος ἄνθρωπος, νέος, ἄπιστος, ἀξιωματοῦχος, δικαστὴς δύναται νὰ εὕρῃ τὴν περιπτώσιν του, τὸ πρότυπον τοῦτου δὲ τὰ ἔργη ἀκολουθῶν, δύναται ν' ἀπολυτρωθῇ ἐκ τῶν παθῶν καὶ τῶν δεσμῶν καὶ τῶν ἐξαρητίσεων. Τότε δὲ ἐλεύθερος εἶναι δυνατὸν καὶ ἄνευ τοῦ μαρτυρίου νὰ ὁμοιωθῇ μετὰ τὸν Θεόν, νὰ γίνῃ ὁπαδὸς τοῦ Χριστοῦ τέλειος, τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ.

(Τέλος)

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Π. ΤΙΓΚΑΣ

Θεολόγος, Ἀρχαιολόγος - Ἱστορικός

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ
«Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ»

Με ἀπόφαση τοῦ Κεντρικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, προκηρύσσεται πανελλήνιος διαγωνισμὸς γιὰ τὴ συγγραφή ἐκλαστικεμένης μελέτης με θέμα «Ἡ Ἐκκλησία στὴν Κατοχή» (1941 - 44). Ὁ διαγωνισμὸς γίνεται μέσῳ τῆς «Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Χριστιανικῶν Γραμμάτων» Τὸ ἔπαθλο εἶναι 120.000 δρχ.

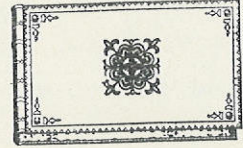
Ἡ μελέτη πρέπει νὰ εἶναι πρωτότυπη, ἐκλαστικεμένη, ἐκτάσεως 130 ἕως 160 δακτυλογραφημένων σελίδων καὶ θὰ ὑποβληθῇ σὲ δύο ἀντίτυπα ὡς τις 31 Ὀκτωβρίου 1990 στὴ διεύθυνση: Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Χριστιανικῶν Γραμμάτων, Θάλειας 32, 155 61 Χολαργός (τηλ. 6512.976).

Κατὰ τὸν περυσινὸ διαγωνισμὸ βραβεύθηκε ἡ μελέτη «Ἡ Ἐκκλησία στὸ Μακεδονικὸ Ἀγῶνα», ἐνῶ θὰ ἀκολουθήσει ἡ προκήρυξη - ἔκδοση μελετῶν με θέματα: «Ἡ Ἐκκλησία στοὺς ἀγῶνες τῆς Κύπρου» καὶ «Ἡ Ἐκκλησία στὴ Διασπορά», ὥστε ν' ἀποτελέσουν μιὰ σειρά μετὰ γινόμενὸ τίτλο: «Ἡ Ἐκκλησία στοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἑθνους».

Τὴν ἔκδοση τῆς μελέτης ποὺ θὰ βραβευθεῖ ἀναλαμβάνει ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία. (Περισσότερες πληροφορίες παρέχει ὁ Δ)ντὴς Ἐκδόσεων τῆς Ἀπ. Διακονίας Εὐάγγελος Λέκκος, τηλ. 01/7239.417).

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΣΥΝΑΞΗ Νο 33

Στό τεύχος της Σύναξης που κυκλοφόρησε πριν από καιρό, εμφανίζεται και πάλι όλη η δύναμη και το σφρίγος της θέλησης των συντακτών της να συνεχίσουν με πίστη κι ελπίδα τόν προορισμό τους.

Σ' αυτό το τεύχος απασχολεί τη «Σύναξη» τὸ ζήτημα τῆς ἑρμηνείας τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Πατέρων. Ταυτόχρονα παρουσιάζει γνωστούς θεολόγους νὰ διαλέγονται πάνω σὲ ζητήματα καυτὰ τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Προτάσσεται μάλιστα μελέτημα τοῦ κ. Π. Χρήστου πού ἀφορᾶ στὸ γενικότερο πεδίο τοῦ Πατερικοῦ λόγου.

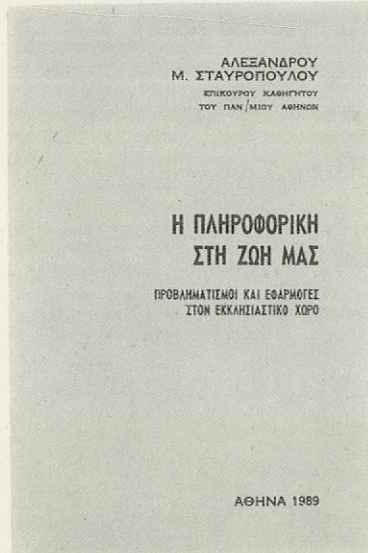
Ἀκόμα ἀκολουθοῦν συνεργασίες ἀπὸ τούς: Ἰω. Παναγόπουλο, π. Ἀθαν. Γιέβτιτς, Ἰω. Δ. Καραβιδόπουλο, π. Κων. Στρατηγόπουλο, π. Β. Θερμό, Σάββα Ἀγουρίδη κ.ά.

Εἶναι κι αὐτὸ ἓνα τεύχος μὲ προβληματισμούς, ἐπιχειρήματα, βέσεις καὶ ἑρμηνεία τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρώπινου λόγου, τὸν ὁποῖο πρέπει ὅλοι ν' ἀκοῦνε!...

Ἄλεξ. Μ. Σταυρόπουλο
Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Εἶναι εὐτύχημα, ὅτι τὰ βιβλία τοῦ Ἄλ. Μ. Σταυρόπουλου ἀποτελοῦν, συχνά, ὄχι μόνο προβληματισμὸ καὶ ἐφαρμογὲς στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο. Ἀλλὰ καὶ μιὰ ἀπάντηση τῆς Θεολογίας στὴν ἐπιστήμη τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος καὶ μάλιστα στὸν εὐαίσθητο τομέα τῆς ἐπικοινωνίας καὶ σύγχρονης τεχνολογίας.

Στὰ βιβλία τοῦ σ. διαπιστώνει κανεὶς μιὰ πλούσια καὶ ἐπίμονη ἐνημέρωση. Καθὼς καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ ἐρμηνεύει, νὰ ἀναλύει καὶ νὰ τοποθετεῖ τὴν κάθε γνώση καὶ ἐπίτευξη στὴν ποιμαντικὴ διακονία πού εἶναι καὶ τὸ ἰδιαίτερο ἀντικείμενο τοῦ ἐπιστητοῦ του.

Ἔτσι καὶ μὲ τὸ πρόσφατο βιβλίο του. Ἀφοῦ διαγραμματικὰ ἐξηγεῖ τὴν ἔννοια καὶ τὴ σημασία τῆς πληροφορικῆς μὲ σπάνια σαφήνεια. Κατόπι θεολογικὰ καὶ ποιμαντικὰ, δίνει ἰδέες κι ἀπόψεις, γιὰ τὸ πῶς μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ τὴν χρησιμοποιήσει. Κι ἀκόμα, τὸ πῶς εἶναι δυνατόν, καταργώντας τὴ μυθοποίηση τῶν σύγχρονων αὐτῶν ἐπιστημονικῶν κλάδων, νὰ ἔρθει καὶ ὁ καθένας μας σὲ σχέση μὲ τὰ δῶρα αὐτὰ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀξιοποιήσει τὶς δυνατότητές τους!

Ἐἡ Ἐκκλησία πάντως δὲν θὰ σταματήσει ποτὲ νὰ διερευνᾷ διὰ

τῆς Θεολογίας τὶς λεπτὲς σχέσεις μεταξύ τῆς τεχνολογικῆς προόδου καὶ τῆς πίστεως, τῆς πληροφορίας ἢ τῶν πληροφοριῶν τῆς Πληροφορικῆς καὶ τῆς πληροφορίας τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος».

Ἔτσι γράφει στὴ σελ. 17 τοῦ βιβλίου του ὁ Ἄλ. Σταυρόπουλος. Κι ἔτσι θὰ πρέπει νὰ κάμει καὶ ὁ σύγχρονος θεολόγος καὶ ἐκκλησιαστικὸς ἐρευνητής! Ὡστε κάθε ἐρώτημα καὶ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου νὰ θρῖσκει ἀπάντηση καὶ λύση. Καὶ ἡ κάθε νέα τεχνολογία νὰ ἐρμηνεύεται σὲς ἀληθινὲς διαστάσεις της καὶ νὰ ἐντάσσεται στὴν ποιμαντικὴ ἐλπίδα μὲ τὶς σωστὲς δημιουργικὲς ἀξιοποιήσεις της ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Μία τέτοια θεολογία μάλιστα καὶ ποιμαντικὴ διακονία, περιέχει καὶ τὸ προφητικὸ στοιχεῖο, πού στοὺς καλπάζοντες καιροὺς μας, εἶναι περισσότερο ἀναγκαῖα, γι' αὐτὸ κι ἀποδεκτὴ, ὅπως τοῦ Ἄλεξ. Σταυρόπουλου.

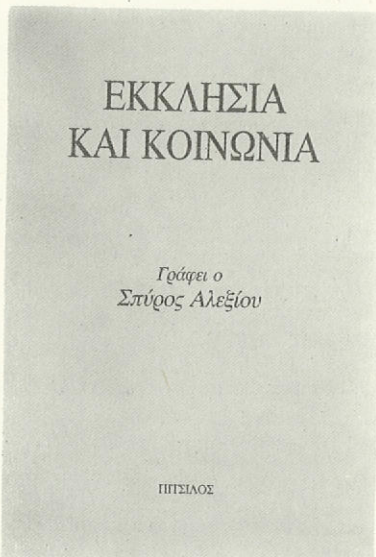
Σπύρου Ἀλεξίου
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εἶναι γνωστὸς καὶ τιμημένος ὁ δημοσιογράφος Σπύρος Ἀλεξίου. Ἀπὸ τούς πρώτους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ρεπορτάζ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πληροφόρησης καὶ ὄχι μόνο!

Χρόνια τώρα μεταφέρει στὸν Τύπο τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, τὴ θεολογία, τὰ διορθόδοξα θέματα. Καὶ μὲ τὴν ἀγρυπνὴ συνειδησὴ του προβάλλει ὄχι μόνο τὴ Μία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Ἀλλὰ καὶ συμμετέχει ἐνεργά, ἐπίκαιρα κι ἀναγνωρισμένα στὰ μεγάλα ζητήματα τοῦ Ἐλ-

ληνισμού και της Ὁρθοδοξίας σ' ἄλλο τὸν κόσμο. Κατὰ καιρούς, μάλιστα, ἀνοίγει πραγματικούς δρόμους μὲ τὰ δημοσιεύματά του, σὲ δύσκολα προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας, διαμορφώνοντας τὴν κοινὴ γνώμη σὲ σωστὲς θέσεις καὶ συμμετέχοντας ὁ ἴδιος, μὲ ἦθος καὶ γενναιότητα, σὲ κάρρια προβλήματα καὶ ἐκδηλώσεις.

Θὰ ἦταν μακρὺς ὁ λόγος μας, ἀν θέλαμε ἀπὸ τοῦτες τὶς στήλες νὰ ποῦμε τὸ δίκαιο καὶ πρέποντα ἔπαινο, γιὰ τὸ δημοσιογράφο, τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ θεολόγο Σπύρο Ἀλεξίου. Δὲν εἶναι ὅμως αὐτὸς ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος σημειώματος. Μὰ ἡ παρουσίαση τοῦ καινούργιου βιβλίου του «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία» ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Πιτσιλός».

Ἀπὸ τὸ σύνολο, λοιπόν, τῶν ἄρθρων του, ὁ σ. διάλεξε 75 μόνο, ποὺ ἀποτελοῦν «μιά σειρά σκέψεις καὶ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ξεκινᾶνε ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας» καὶ ἔχουν δημοσιευθεῖ ὡς ἐπίκαιρη πληροφόρηση, ἀνάλυση καὶ στοχασμὸς στὴν ἑφημερίδα «Καθημερινή», καὶ τὰ ἐξέδωσε σὲ βιβλίο. Καλύπτουν σημαντικὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ διορθόδοξα γεγονότα—καὶ ὄχι μόνο—ποὺ συνέβησαν ἀπὸ τὸ 1980 ἕως τὸ 1987 καὶ ἔχουν μιά διαχρονικότητα. Ἀποδεικνύοντας μὲ ἐνάργεια, ὅτι

στὴν σύγκρουση τῆς Ἐκκλησίας μὲ διάφορες φιλοδοξίες, πολέμους καὶ ἰδεολογίες, ἐκεῖνη ποὺ δὲν χάνει ποτὲ εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία.

Συγκλονιστικὰ καὶ σπουδαῖα γεγονότα τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπότητας, ὁ Σπύρος Ἀλεξίου ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ τὰ προσφέρει μὲ τρόπο κατανοητὸ καὶ ἄμεσο. Καὶ κατορθώνει νὰ πείθει τὴν κοινὴ γνώμη, γιὰ τὶς ἀπόψεις του, ποὺ εἶναι πάντοτε οἱ κρυστάλλινες ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας. Κι αὐτὸ τὸ πετυχαίνει, γιὰτὶ ἴσως εἶναι ὁ μόνος ἐκκλησιαστικὸς δημοσιογράφος, ποὺ μέσα σ' ἓνα μικρὸ σχετικὰ κείμενο, μπορεῖ νὰ διαχωρίζει τὴν εἶδηση ἀπὸ τὴν ἐρμηνεία, τὴν ἀνάλυση καὶ τὸ σχολιασμό.

Ἔτσι τὸ βιβλίο τοῦ Σπύρου Ἀλεξίου «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία» δὲν εἶναι μόνο μιά πλούσια «Βίβλος» περιστατικῶν καὶ γεγονότων τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπου γῆς. Ἀλλὰ κι ἓνα ἐγχειρίδιο δημοσιογραφίας γι' αὐτοὺς ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ γράψουν σωστά, νὰ ἐκφραστοῦν καὶ νὰ ἔχουν ἀποτελεσματικὴ ἀπήχηση στὴν κοινὴ γνώμη.

★

Μητροπ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλόπολεως Θεοφίλου, ΚΗΡΥΓΜΑ ΠΑΝΤΑ ΕΠΙΚΑΙΡΟ «ΜΕΤΑΝΟΕΙΤΕ». Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράση τοῦ Ὁσίου πατρὸς Νίκωνος τοῦ «Μετανοεῖτε».

«Ὁ Σεβασμιώτατος συγγραφεὺς ὑπηρετήσε ὡς Πρωτοσύγκελλος, κατὰ τὰ ἔτη 1960 - 1970 εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης καὶ τοῦ ἐδόθη ἡ πολύτιμος εὐκαιρία νὰ μελετήσῃ τὸν βίον τοῦ Θεοφόρου Ἁγίου λεπτομερῶς, νὰ κηρύξῃ κατ' ἐπανάληψιν, μὲ θέμα τῶν κηρυγμάτων του, τὴν ἀξιοθαύμαστον προσωπικότητά του, νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ πρῶτο χεῖρ τὴν διήγησιν τῶν πολλῶν θαυμάτων του καὶ νὰ διαπιστώσῃ τοῦ λαοῦ τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὸν ἐπώνυμον τῆς μετανόιας προστάτην του», προλογίζει ὁ Σεβ. Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐστάθιος.

Μεγ. Πρωτοπρ. Γεωργίου Θ. Τσέπη: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ. Ἱεραποστολικά ἐρεθίσματα καὶ οἰκουμενικὲς προκλήσεις. Ἐκδόσεις «ΤΕΡΤΙΟΣ», Κατερίνη. «Ἀφιέρωμα στὸν Ὁρθόδοξο μετανάστη, γνήσιο φορέα τῆς ὀρθόδοξου παραδόσεως στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο, καὶ ἀφανὴ ἐργάτη τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητας».

Πρόκειται γιὰ μιά ἐργασία - εἰσήγηση τοῦ π. Γ. Τσέπη ποὺ ἔγινε στὸ Θεολογικὸ Συνέδριο τοῦ Συνδέσμου Κρητῶν Θεολόγων τὸ 1989 μὲ θέμα «Ἐνορία. Παρὸν καὶ μέλλον».

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ π. Γεώργιος σημειώνει: «Ἡ ἐνωμένη Εὐρώπη δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο Ἕλληνα ὡς ἓνα κοινωνικο - πολιτικὸ οἰκοδόμημα καὶ μόνον. Ἀλλὰ καὶ ὁ χῶρος ἐκείνος στὸν ὁποῖο θὰ ξανασπαρεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ δώσει καρπὸ ἑκατονταπλασίονα. Γι' αὐτὸ καὶ στὴ διαμόρφωσή της, ἔχουμε ὅλοι κάποια εὐθύνη».

★

Ι. Θ. Παπαβασιλείου: ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΣΜΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. Ἐκδόσεις «Σήμαντρο».

«Κάποτε ἔπρεπε νὰ λεχθεῖ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Νὰ θρεθεῖ κάποιος, ὄχι κληρικός, γιὰ νὰ θάλλει τὰ πράγματα στὴ θέση τους. Νὰ ἀποδώσει... «τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι...» Καὶ νὰ ἔχει τὸ πνευματικὸ ἀνάστημα νὰ πεῖ εὐθαρσῶς, στὴν κοσμικὴ ἐξουσία, μέχρι ποῦ μπορεῖ, τῆς ἐπιτρέπεται καὶ πρέπει, ἴσως κάποτε, ν' ἀπλώνει τὰ χέρια. Ποιὲς πρέπει νὰ εἶναι οἱ σχέσεις της, μὲ τὴν πνευματικὴ ἐξουσία, ποὺ ἐκφράζει, αἰῶνες τώρα, ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας».

★

Ἐκδ. «ΑΣΤΗΡ», Ἄλ. καὶ Ε. Παπαδημητρίου: ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ. Δεύτερη ἐκδοση, σχῆμα μικρὸ, σελ. 518.

Φς

Ε Π Ι Κ Λ Ι Ρ Α

Ἐπὶ τέλους!

ΕΠΙ ΤΕΛΟΥΣ. Κάποιο φρένο στὸν κίτρινο Τύπο. Ἑλληνικὰ καὶ ξένα περιοδικὰ μὲ σκανδαλιστικὲς φωτογραφίες, τοποθετοῦνται ἀπέναντι ἀπὸ τὸ «μεγεθυντικὸ φακὸ» τῆς Ἀσφάλειας. Ὑστερᾶ ἀπὸ παραγγελία τοῦ Προϊσταμένου τῆς Εἰσαγγελίας Πρωτοδικῶν Ἀθηνῶν κ. Ἀθραάμ Σταθόπουλου πρὸς τὴν Ἀσφάλεια, ἀρχίζουν ἔρευρες, προκειμένου νὰ ἐξακριβωθεῖ κατὰ πόσο οἱ φωτογραφίες ποὺ δημοσιεύονται στὰ περιοδικὰ αὐτὰ, ἐπιπίπτουν στὶς διατάξεις τοῦ νόμου περὶ ἀσέμνων. Μόλις ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἔρευνα, ἡ δικογραφία ποὺ θὰ σχηματισθεῖ θὰ ὑποβληθεῖ στὴν Εἰσαγγελία γιὰ τὰ περαιτέρω.

2.000, Καλημέρα!...

ΜΕΡΙΚΟΙ —εὐγλωττοι— ἀριθμοί: Μὲ τὸν ρυθμὸ γεννήσεων ποὺ ἔχει ἡ χώρα μας, τὸ 2.000 σιτοὺς 100 κατοίκους, μόνο δύο θὰ ἔχουν ἡλικία κάτω τῶν 14 ἐτῶν: Στὴ χώρα ἐργάζονται 80.000 δικηγόροι (ρεκόρ γιὰ τὴν Εὐρώπη). Στὴν Ἀθήνα κυκλοφοροῦν 16.000 ταξί (τὰ θρῖσκετε;). Στὴν Ἀθήνα κυκλοφοροῦν 1.000.000 αὐτοκίνητα, ἐνῶ σ' ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα 2.000.000. Στὰ τροχαῖα ἀτυχήματα ἔχουμε ὄχι ἀπλῶς πανευρωπαϊκὸ ρεκόρ, ἀλλὰ παγκόσμιο(!): κάθε χρόνο 20.000 ἀπὸ τὰ ὁποῖα 1.400 θανατηφόρα μὲ 1.600 νεκροὺς, 5.000 βαρεῖα τραυματισμένους καὶ 17.000 ἐλαφρά. Οἱ Ἕλληνες καπνίζουν τὰ περισσότερα τσιγάρα στὴν Εὐρώπη. Οἱ Ἕλληνες καπνίζουν 78.000.000 τσιγάρα τὴν ἡμέρα (2.700 ὁ καθένας τὸ χρόνο)! Κάθε χρόνο 12.000 χάνουν τὴ ζωὴ τους ἀπὸ τὸ κάπνισμα... Ἐνας σιτοὺς 10 Ἕλληνες δὲν ἔχει πάει καθόλου σχολεῖο! Οἱ τρεῖς ἔχουν τελειώσει μόνο τὸ Δημοτικὸ, 350.000 ἀνώτερη σχολή, 150.000 ἀνώτατη καὶ 150.000 εἶναι φοιτητές.

—2.000, καλημέρα!...

Γιατί; Ὡς πότε; Ὡς ποῦ;

ΚΑΤΑ καιροὺς διαβάσουμε στὸν Τύπο τὶς αἰσχρὲς ἐπιδόσεις τῶν ἱερόσυλων. Εἶν' αὐτοὶ ποὺ δὲν

φοβοῦνται τὸ Θεὸ καὶ δὲν ντρέπονται τοὺς ἀνθρώπους. Κυριολεκτικὰ «ξεπουλᾶνε» τὴν Ὁρθόδοξη Ἑλλάδα, βγάζοντας στὸ σφυρὶ τὰ κειμήλια καὶ τὰ θυμητάρια τῆς. Ἀγανακτοῦμε κάθε φορὰ ποὺ ὑποπίπτει στὴν ἀντίληψή μας μιὰ τέτοια ὁδευρὴ πράξη. Εἶναι ν' ἀπορεῖ κανεὶς γιὰ τὰ κριτήρια καὶ τὰ ἐλατήρια αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων».

Ἰδιωτικὲς συλλογὲς σὲ ὀλόκληρο τὸν κόσμο ὑπερφανεύονται γιὰ τὰ νεο-αποκτηθέντα κομμάτια τους. Τὰ μουσεῖα ὅλου τοῦ κόσμου καμαρώνουν γιὰ τὰ νεο-αποκτηθέντα ἀρχαιοελληνικὰ ἐκθέματά τους. Οἱ ξένοι Οἴκοι Δημοκρασιῶν προβάλλουν συνεχῶς τὰ νεο-αποκτηθέντα ἀρχαιοελληνικὰ ἔργα, μὲ πολυτελεῖς καταλόγους ποὺ ἔχουν ἐκδώσει γιὰ τὰ διαφημίσει τὶς πωλήσεις τους.

—Γιατί;

—Ὡς πότε;

—Ὡς ποῦ;

Ἐνα ὄχι ἀπὸ τὴν Ὑδρα

ΕΙΝΑΙ παρήγορο. Θὰ συμφωνήσετε. Κέντρο Οἰκολογικῶν Σπουδῶν λειτουργεῖ στὴν Ὑδρα ἀπὸ 30 Ἰουνίου μέχρι 21 Ἰουλίου. Ὁργανωτὲς τῆς πρωτοβουλίας εἶναι οἱ συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Οἰκολογία» πλαισιωμένοι ἀπὸ ἓνα εὐρέος φάσματος ἐπιτελεῖο ἐπιστημόνων. «Στόχος τοῦ εκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ προγράμματος» τόνισε μεταξὺ ἄλλων ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρίας Οἰκολογίας «εἶναι ἡ ἀνάδειξη τοῦ διεπιστημονικοῦ χαρακτῆρα τῆς οἰκολογίας καὶ ἡ παρουσίαση τῶν τρόπων προστασίας τοῦ περιβάλλοντος μέσα ἀπὸ ἀνεξάρτητους ἐπιστημονικοὺς κλάδους, ὅπως ἡ φυσικὴ, ἡ χημεία, ἡ γεωλογία, ἡ βιολογία, ἡ πολεοδομία, ἡ οἰκονομία. Χρειάζεται προβληματισμός. Εἶναι θέμα ἐπιλογῆς: Ἡ διαλέγουμε νὰ ζήσουμε ἢ ὄχι... Τὸ περιβάλλον θάναυσα ταλαιπωρεῖται ἀπὸ πάμπολλες αἰτίες. Ὁ ἄνθρωπος ναρκωθεῖ τὸ μέλλον του. Στὴν καλλίτερη περίπτωση τὸ ὑποθηκεύει. Τὸ Κέντρο Οἰκολογικῶν Σπουδῶν λέει ὄχι στὴν ὑποβάθμιση τῆς ζωῆς. Ἀξίζει τὴν κατάφαση καὶ τὴν προσοχή μας».

«Ξενυχτήστε στην Πάρνηθα»!

ΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ πού έχουν αναλάβει εδώ και τέσσερα χρόνια την προφύλαξη του βουνού ζητούν και φέτος το καλοκαίρι να πυκνώσουμε τις γραμμές τους. Με ποιά τρόπο; Αφιερώνοντας ένα ή δυο νυκτερινά δώρα μέσα σε όλο το καλοκαίρι για την προστασία του δάσους - δρυμού, πού είναι ο τελευταίος παρθένος φυσικός πνεύμονας της Αιτικής και εξηγούν ότι λέγοντας προφύλαξη, δεν εννοούν σήσημο προκαταξ, αλλά τον έγκαιρο εντοπισμό της και την ειδοποίηση των αρμόδιων υπηρεσιών για την κατάσβεσή της. Η προφύλαξη άρχισε από την 1η Ιουνίου και λήγει στις 30 Σεπτεμβρίου με δώρες νυκτερινές δάρδιες για κάθε έθελοντή προφύλακα, μεταξ 9 το βράδυ και 6 το πρωί. Για περισσότερες πληροφορίες στα τηλέφωνα 342.5749, 342.5236 και 342.5856.

Δίγες ημέρες πριν, ακούσαμε τον απόστολο Παύλο — από το βράχο του Άρειου Πάγου— να επικοινωνεί με τους Αθηναίους. Κάποιε άλλοις ο Απόστολος τότισε ότι ή φύση ταλαιπωρείται εξαιτίας της αμαρτίας μας.

—Πότε επιτέλους θά σκύνουμε με σιοργή πάνω της; Μήπως περιμένουμε να το κάνουμε όταν ακόμα και το «παρά ένα» θά χει χαθεί;

Οί Άγιοι τής Λέσβου

ΣΤΙΓΜΕΣ θρησκευτικής εξέαρσεως έζησε —λίγες ημέρες πριν— ή Λέσβος. Η Ίερά Μητρόπολις Μυτιλήνης διοργάνωσε για πρώτη φορά τον έπισημο έορτασμού των Αγίων του νησιού, ο οποίος θά γίνεται κάθε χρόνο τή δεύτερη Κυριακή μετά την έορτή τής Πεντηκοστής. Το πρόγραμμα περιελάμβανε υπαίθριο έσπερινό στο παλαιοχριστιανικό μαρτύριο, διάλεξη του καθηγητού κ. Γ. Σωτηρίου με θέμα «Οί Νεομάρτυρες και ή σημασία τους για το Έθνος», Άγροπνία και θεία Δειουργία στον άγιο Θεράποντα, πατηγυρικό αρχιερατικό Έσπερινό με χορούς Άγιορειτών και του Κλήρου των Μητροπόλεων Μυτιλήνης και Μηθύμης και λιτανεία των ιερών λειψάνων και εικόνων των Αγίων. Τέλος αρχιερατική θεία Δειουργία πάνω στο λείψανο του αγίου Θεοδώρου, στο μέσον του μητροπολιτικού Ναού Μυτιλήνης.

Συγαίρουμε τον Σεβ. Μητροπολίτη Μυτιλήνης κ. Γάκωβο για την εμπνευσμένη πρωτοβουλία να τιμώνται κάθε χρόνο —και μαζί— οί 30 και πλέον Άγιοι του νησιού. Επικαλούμεθα τις θεοπειθείς

ευχές τους ζητώντας τους να μās σιηρίζουν στον άγώνα μας, στο μειερίζι πού ο καθένας τάχθηκε από το Θεό, να ύπηρειεί την Όρθοδοξία και τή Ρωμιοσύνη.

Ό Θεός βοηθός!

ΕΙΝΑΙ ΒΕΒΑΙΟ ότι το 2000 θ' ανατείλει χωρίς καμιά ιδιαίτερη αλλαγή. Η έλπίδα όμως για αντιμετώπιση των προβλημάτων θά μεγαλώνει όσο οί δεκαετίες περνούν. Οί καρδιοπάθειες, το AIDS, ο καρκίνος και ή ασθένεια του Άλζχάιμερ, θεωρούνται από τους έπισιτήμονες οί μάστιγες πού θά ταλαιπωρήσουν τον κόσμο στον είκοστό πρώτο αιώνα. Οί ειδικοί, εύτυχώς, εύελπιστούν ότι ο νέος αιώνας θά βρει την έπισιτήμη έξοπλισμένη με τα μέσα για την αντιμετώπισή τους.

1) AIDS: Η μάχη κατά τής επιδημίας παρά τις υπεράνθρωπες προσπάθειες δεν κερδήθηκε ακόμη αντίθετα μάλιστα. Η Παγκόσμια Όργάνωση Υγείας αναφέρει ότι στις 31.12.89 οί διαγνωσθείσες περιπτώσεις AIDS σ' 177 χώρες ήταν συνολικά 203.599, περίπου 70.000 περισσότερες από τον περασμένο χρόνο.

2) Οί θάνατοι από καρδιακή προσβολή θά μειωθούν αν κερδηθεί ο πόλεμος κατά του τσιγάρου και εκείνος κατά τής χοληστερίνης. Ό Σοβιετικός Έσγκέρι Τσιγκάν, ανώτατο στέλεχος τής Π.Ο.Υ. τονίζει: «Τό 2000 στις χώρες υπό ανάπτυξη ο έπ' αριθμόν ένα δολοφόνος δεν θά είναι οί επιδημίες, αλλά οί ασθένειες τής καρδιάς και ο καρκίνος».

3) Καρκίνος: Η πορεία του καρκίνου στον αιώνα είχε μιá συνεχή αύξητική τάση. Στις αρχές του αιώνα καταγραφόταν μιá περίπτωση σε κάθε 30 ανθρώπους. Σήμερα ή άμείλικτη αυτή άρρώστια πλήττει έναν στους τρεις. Αντιστρόφως ανάλογη ήταν ή πορεία τής θεραπείας. Υπολογίζεται πάντως ότι το 2000 θ' αντιμετωπίζεται το 60ο)ο των περιπτώσεων.

4) Νόσος του Άλζχάιμερ: Έπιδημία εκπληκτικών διαστάσεων στις βιομηχανικές κοινωνίες. Πρόκειται για ιδιαίτερη κυτταρική βλάβη στον εγκέφαλο των ασθενών.

—Ό Θεός βοηθός!...

Για ό,τι άφορā στον «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει να άπευθύνεσθε στη Διεύθυνση του Περιοδικού «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», δόδος Ίωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Αθήνα — Τηλ. 72.18.308.

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

Πατερικῶν Μελετῶν (Θεσσαλονίκη) ἐγκαινίασε τὴ νέα πτέρυγιά του στὸ χῶρο τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Βλατάδων, μὲ τὴν εὐκαιρία ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (28 - 29 Ἰουνίου). Μὲ τὴν παρουσία ἐκλεκτῶν προσκεκλημένων καὶ πλήθους λαοῦ, ἔγιναν οἱ ἀκόλουθες ἐκδηλώσεις:

Ἀφ' ἑσπέρας (28.6) πανηγυρικός ἀρχιερατικός Ἐσπερινός, μὲ ὀμιλητὴ τὸν Καθηγητὴ κ. Ἰω. Γαλάνη. Τὴν κυριόνημη ἡμέρα: Ὁρθρος καὶ ἀρχιερατικὴ θ. Λειτουργία, Ἁγιασμός ἐπὶ τῇ ἐνάρεϊ λειτουργίας τῆς νέας πτέρυγος, Μήνυμα τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου, Προσφωνήσεις τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Βλατάδων Μητροπ. Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Παντελεήμονος καὶ τοῦ Προέδρου τοῦ Δ.Σ. τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρυμάτος Μητροπ. Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὁρους κ. Νικοδήμου, Χαιρετισμοὶ ἐπισήμων, Διάλεξις τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἰω. Φουντούλη μὲ θέμα Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς τὸ ἑορτολόγιον καὶ Δεξιῶση.

Τὶς ἐκδηλώσεις ὀργάνωσαν ἀπὸ κοινοῦ ἡ Ἱερά Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Βλατάδων (Ἡγούμενος ὁ Τυρολόης καὶ Σερεντίου, Καθηγητὴς κ. Παντελεήμων Ροδόπουλος) καὶ τὸ Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν (Διευθυντὴς ὁ Καθηγ. κ. Ἰω. Φουντούλης).

Ο ΠΑΠΑ - ΠΕΤΡΟΣ ΑΛΒΕΡΤΟΣ

ἦταν ἐφημέριος Γ' κατηγορίας, γεννημένος στὴ Στενὴ Τήνου (1899) καὶ ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια (1987). Ἐγγαμος, πατέρας 4 παιδιῶν, μὲ 7 ἐγγόνια καὶ 6 δισέγγονα. Πρόσφατα ἕνας ἄλλος κληρικός, ὁ πρωτοπρ. κ. Τιμόθεος Χρήστου μὲ ἕνα συνοπτικὸ κείμενό του ποὺ κοινοποίησε καὶ στὸν «Ἐφημέριον», ἀποκαλύπτει μερικὲς πτυχὲς τῆς φιλανθρώπου καρδίας τοῦ ἀειμνήστου παπα - Πέτρου Ἀλβέρτου, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἐν ζωῇ, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον δὲν ἔπαυσε νὰ εὐεργετῆ. Μὲ τὴν ἰδιόγραφη Διαθήκη του ὀρίζει νὰ ἐνισχυθοῦν οικονομικῶς, μεταξὺ ἄλλων: Οἱ ἱεροὶ ναοὶ (ἢ παρεκκλήσια) Ἁγίας Βαρβάρας καὶ Ἁγίας Τριάδος Ἀργυρουπόλεως, Ἁγίου Νικολάου Ραγκαβᾶ, Ἁγίων Ἀναργύρων Πλάκας Λαυρίου, Ἁγίου Ἀντωνίου Στενῆς Τήνου, Ταξιαρχῶν Μέσης Στενῆς Τήνου· οἱ ἱερεὶς Μονὲς Κεχροβουνίου καὶ Κυρὰ Ξένης Πύργου Τήνου· τὸ Κοιμητήριον Στενῆς Τήνου, τὸ Γηροκομεῖο Τήνου, τὸ Δημοτικὸ

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

Σχολεῖο καὶ τὸ Πνευματικὸ Κέντρο Στενῆς Τήνου κ.ἄ.

«Ὅταν ἔγινα παπάς, συνήθιζε νὰ λέει ὁ ἀειμνήστος λευίτης, δὲν εἶχα τίποτα· δὲν εἶχα νὰ μεγαλώσω τὰ παιδιά μου. Κι ὅ,τι ἀπέκτησα μοῦ τὰ ἔδωσε ὁ Θεός... Γι' αὐτό, ὅ,τι προσφέρω εἶναι γιὰ τὴν ψυχὴ μου!»

ΔΥΟ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

ποὺ ἀξίζουν κάθε συμπαράσταση στὸ ἔργο τους εἶναι:

★ Ἡ «Πανελλήνια Ἐνωσις Φίλων τῶν Πολυτέκνων» (Π.Ε.ΦΙ.Π.), ποὺ ἀπὸ τὸ 1972 «συμπαρίσταται ἠθικὰ καὶ ὕλικὰ μὲ ἕκτακτα βοηθήματα, σὲ χρήματα ἢ εἶδη» σὲ ὑπερπολύτεκνες ἢ πολύτεκνες οἰκογένειες, σὲ εἰδικὲς περιπτώσεις (χρηρείας, ἀναπηρίας, ἀσθενείας, ἐγκαταλείψεως, διαζεύξεως, φυλακίσεως κ.λπ.). Σύνθημα τῆς Ἐνώσεως τὸ «δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε». Ἀπὸ 12ετίας ἐκδίδει καὶ διανέμει δωρεὰν καὶ τὸ τριμηνιαῖο δημοσιογραφικὸ ὄργανο «Πολύτεκνη Οἰκογένεια», διευθυντὴς συντάξεως τοῦ ὁποῖου εἶναι ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς κ. Νικόδημος Μπιλάλης, θεολόγος - φιλόλογος. Τὰ Γραφεῖα τῆς Π.Ε.ΦΙ.Π.: Ἀκαδημίας 78δ, 106 78 Ἀθήνα (τηλ. 3638.496, 3622.586).

★ Ὁ «Σύλλογος συμπαράστασεως κρατουμένων ὁ Ὀνήσιμος», ποὺ ἐδρεύει στὴν Ἀθήνα Τ.Κ. 11471, Ἀσκληπιοῦ καὶ Σεργίου Πατριάρχου 8, τηλ. 3622.017. Ἔργο του ἢ μὲ κάθε τρόπο συμπαράσταση τῶν «ἐν φυλακαῖς» καὶ ὅσων ἀποφυλακίζονται. Μέχρι σήμερα ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἀξιόλογο ἔργο. Ἐκδίδει ἀπὸ βετίας καὶ τὸ τριμηνιαῖο περιοδικὸ «Φίλοι φυλακισμένων», ποὺ διευθύνει ὁ κ. Στυλ. Μπουρμπαχάκης.

Καὶ οἱ δύο Σύλλογοι τιμήθηκαν μὲ βραβεῖο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἐνῶ ἡ Ἱ. Σύνοδος συνέστησε τὴν ὑποστήριξη τοῦ ἔργου τους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

★ «UNICEF καὶ ΚΟΣΜΟΣ». Τριμηνιαῖα ἔκδοση τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς συνεργασίας μὲ τὸν διεθνή Ὄργανισμό, γιὰ τὴν προστασία τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἀρχισε νὰ ἐκδίδεται τὸ 1989. Ὑπεύθυνος τῆς ἔκδοσης ὁ κ. Ἡλίας Λυμπέρης. Διεύθυνση: Ξενίας 1, 115 27 Ἀθήνα, τηλέφ. 7780.017.